

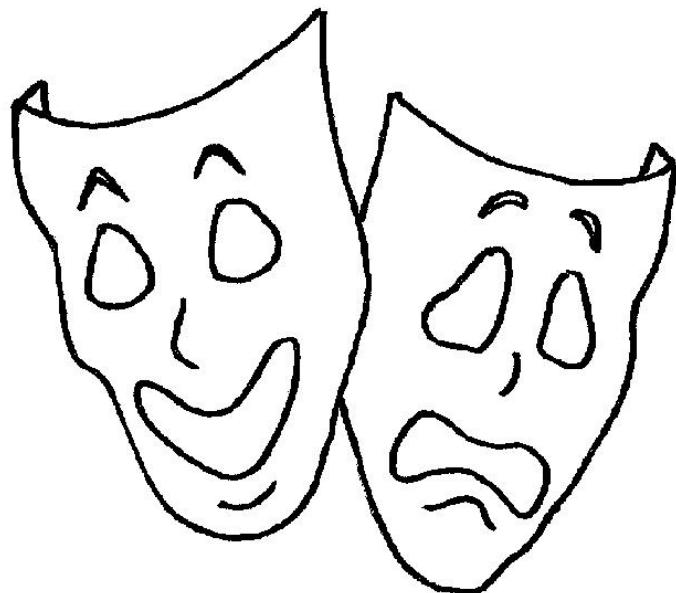
SKEMA 4: SPECIALEAFLEVERING

Institut for Æstetiske Fag

Navn	Anna Margrét Bjarnadóttir					
Årskortnummer	19983795					
Afdeling (sæt kryds)	DRA	KUN	LIT	MUS	ÆK X	
Adresse	Hraunbrún 8 220 Hafnarfjörður Island					
Telefon	+354 565 13 47 og +354 822 2857					
Titel på dansk	De frie teatergrupper i Island i kulturpolitisk perspektiv					
Title (in English)	The Independent Theatres in Iceland in a cultural political perspective					
Dato for indgået specialeaftale	15.06 2009					
Afleveringsdato	15.07 2009					
Vejleder	Henrik Kaare Nielsen					
Antal anslag	148.646					
Specialet afleveres til specialesekretariatet i 3 eksemplarer – hvert eksemplar vedlagt dette skema						
Udlån af speciale (sæt 1 kryds)	Specialet må udlånes og evt. offentliggøres på nettet					X
	Specialet må udlånes, men må ikke offentliggøres på nettet					
	Specialet må ikke udlånes					
Sekretariatets notater						
Censor						
Seneste bedømmelsesdato						

Speciale af Anna Margrét Bjarnadóttir
Vejleder: Henrik Kaare Nielsen

De frie teatergrupper i Island i kulturpolitisk perspektiv

Institut for Æstetiske fag
Afdeling for Æstetik og Kultur
Aarhus Universitet
Juli 2009

Indholdsfortegnelse¹

INDLEDNING.....	5
KAPITEL 1: KULTURPOLITISK RAMME FOR ANALYSEN AF DE FRIE TEATERGRUPPER ... 7	
1.1 HVAD ER KULTURPOLITIK?.....	8
1.2 CHARTRAND OG McCaugheys (1989) KULTURPOLITISKE MODELLER	9
1.3 DEN NORDISKE KULTURMODEL: ARMSLÆNGDEPRINCIPPET, DET UDVIDEDE KULTURBEGREB OG SAMFUNDSMÆSSIGE MÅLSÆTNINGER.....	14
Armslængdeprincippet.....	15
Kulturbegrebet, demokratisering af kulturen og kulturelt demokrati	16
1.4 DET KULTURØKONOMISKE PERSPEKTIV.....	18
1.5 DET KVALITATIVE FORSKNINGSINTERVIEW.....	20
Interviewerens rolle	21
Interviewspørgsmål, spørgeguide og interviewpersonerne	22
Analyse af interviewmaterialet	25
Opsummering om valg af interview metoden	25
KAPITEL 2: KULTURPOLITIKKEN OG ISLAND 27	
2.1 PRÆSENTATION AF ISLAND - FAKTA OG TAL.....	27
2.2 KULTURPOLITISK UDVIKLING I ISLAND	28
2.3 MODERNISERINGEN OG DEN NATIONALE IDENTITET I ISLAND	31
2.4 BRUG AF BEGREBET KULTURPOLITIK I ISLAND.....	32
2.5 KULTURENS ØKONOMI I ISLAND.....	36
Den økonomiske udvikling i Island	36
Offentlige udgifter til kulturen i island	37
Privat støtte til kulturen	41

¹ Tegning på forsiden er lavet af min bror Rögnvaldur Bjarnason.

KAPITEL 3: ANALYSE AF DE FRIE TEATERGRUPPER I KULTURPOLITISK PERSPEKTIV ... 45

3.1 TEATERTRADITIONEN ER STÆRK I ISLAND	46
Professionalt teater i Island	49
3.2 DET INSTITUTIONNELLE MILJØ FOR SCENEKUNSTEN I ISLAND	50
Undervisningsministeriet	51
Nationalteatret.....	52
Reykjaviks teaterforening (Leikfélag Reykjavíkur)	52
Teatret i Akureyri (Leikfélag Akureyrar).....	53
De frie teatergrupper	54
3.3 KULTURPOLITISKE MÅLSÆTNINGER INDENFOR DET TEATERPOLITISKE FELT: FRA SAMFUNDSMÆSSIGT FOKUS OVER I FOKUS PÅ MARKEDET	58
Fra ministeriets side	58
Fra De frie Teatergruppers Forenings side.....	63
3.4 ARMSLÆNGDEPRINCIPPET OG DE FRIE TEATERGRUPPER	68
3.5 FRA ARKITEKTMODELLEN OVER MOD HJÆLPERMODELLEN - TILBAGE IGEN?.....	69
3.6 DE FRIE TEATERGRUPPER I ET KULTURØKONOMISK PERSPEKTIV	72
Samarbejde mellem de frie teatergrupper og institutionsteatrene i et kulturøkonomisk perspektiv	78
Fremtidige udfordringer.....	79
KONKLUSION.....	81
RESUMÉ / SUMMARY	85
LITTERATURLISTE.....	86
BILAG	93

Liste over figurer

Figur 1: Offentlige udgifter til kulturen 1998-2007

Figur 2: Udgifter til kulturen som % af de offentliges totale udgifter 1998-2007

Figur 3: Statens og kommunernes andel af de offentlige udgifter til kulturen 1998-2007

Figur 4: Udvikling i offentlige udgifter til kulturen 1999-2007

Figur 5: Antal teatergæster som % af befolkningen i Island 1930-2008

Figur 6: Antal teatergæster som % af befolkningen i Island og Danmark 1985-2008

Figur 7: Antal teatre og teatergrupper

Figur 8: Antal teaterstykker

Figur 9: Antal teaterforestillinger i Island

Figur 10: Opdeling af teatergæster efter offentlig teatre, de frie teatergrupper og samarbejdesopgaver

Figur 11: Antal forestillinger af islandske teatre i udlandet

Figur 12: Teatrenes indtægter 1996-2006

Figur 13: Forskellige indtægtskilders' andel i teatrenes total-indtægter

Figur 14: Udvikling i teatrenes indtægter 1997-2006

Figur 15: Teatrenes omkostninger 1996-2006

Figur 16: Udvikling i teatrenes omkostninger 1997-2006

Figur 17: Omkostninger per teater

Figur 18: Teatrenes økonomiske resultat 1996-2006

Liste over tabeller

Tabel 1: Nøgletal for Island og Danmark

Tabel 2: Den kulturpolitiske udvikling i Island

Indledning

Der foreligger i meget ringe grad videnskabelige fremstillinger om islandsk kulturpolitik. Derfor har det været meget spændende for mig som studerende at beskæftige mig med kulturpolitikken i specialet. Men det har også været udfordrende, i forhold til eksempelvis begrænsning af emnet og valg af metode og teorier.

Jeg har valgt at analysere og diskutere det teaterpolitiske felt i Island. Endvidere har jeg valgt de frie teatergrupper som analyseeksempel. Begrebet *de frie teatergrupper* henviser til theatre og teatergrupper, som er professionelle og selvstændige, og som vil arbejde uafhængigt og på egne vegne. Teatertraditionen i Island er stærk, men på trods af det foreligger der mildest talt begrænsede undersøgelser af teaterpolitikken. Selvom de frie teatergrupper er en stor del af teaterfeltet og har været med til at ændre helhedsbilledet meget i de sidste årtier, har de ikke været meget undersøgt. Derfor var det spændende at vælge dem som analyseeksempel.

Jeg vil især fokusere på fire emner i min analyse af teaterfeltet:

1. For det første vil jeg se på **kulturpolitiske målsætning** i forhold til scenekunstområdet, bl.a. via brug af to begreber fra faglitteraturen: *kulturelt demokrati* og *demokratisering af kulturen*. Jeg deler undersøgelsen af den kulturpolitiske målsætning op efter aktører i det teaterpolitiske felt og fokuserer på to aktører: Undervisningsministeriet og De frie Teatergruppers Forening. Jeg analyser kun i begrænset omfang kommunernes rolle inden for feltet. Det kunne være et emne i en selvstændig undersøgelse.
2. For det andet vil jeg i min analyse af det teaterpolitiske felt bruge **Chartrand og McCaugheys (1989) kulturpolitiske modeller**, bl.a. for at undersøge om Island er en variant af *arkitektmodellen*, som de andre nordiske lande, eller om landet mere ligner den amerikanske *hjælpermodel*. I den sammenhæng vil jeg diskutere *armslængdeprincippet* og dets brug inden for det teaterpolitiske felt i Island.
3. For det tredje vil jeg gøre rede for de frie teatergruppers andel i teateraktiviteten og deres placering inden for det institutionelle miljø for scenekunsten i Island.

4. Til sidst analyserer jeg teaterfeltets **kulturøkonomiske status** ud fra den økonomiske udvikling i Island og dens indflydelse på omfanget af både offentlig og privat støtte til teatrene. Ændringen fra et stærkt økonomisk opsving til økonomisk sammenbrud er i denne sammenhæng et oplagt eksperiment, som ikke forefindes mange andre steder. Jeg diskuterer, hvordan de frie teatergrupper har klaret sig, og vurderer deres situation i den nuværende økonomiske krise.

Som fremhævet tidligere, er kulturpolitiske analyser der omhandler Island ganske få og derfor er det eksisterende kildemateriale yderst begrænset. Dette afgjorde en af mine primære forskningsmetoder: Interviewet. Min arbejdsmetode i forbindelse med interviewene bygger på Kvaless (1997) teorier om det kvalitative forskningsinterview. Jeg gør rede for metodene sidst i kapitel 1.

Specialet er opbygget på følgende måde: I kapitel 1 vil jeg gøre rede for den teoretiske ramme for analysen af de frie teatergruppers kulturpolitiske status i Island, i kapitel 2 vil jeg optegne et generelt historisk og indledningsvist kulturpolitiske og kulturøkonomisk billede af Island. Endelig indeholder kapitel 3 analysen af de frie teatergrupper i Island ud fra de kulturpolitiske begreber, der er præsenteret i foregående kapitler. Denne undersøgelses overordnede formål er at forsøge at svare på spørgsmålet: *Hvordan er de frie teatergruppers status i det teaterpolitiske felt i Island?*

Kapitel 1: Kulturpolitisk ramme for analysen af de frie teatergrupper

Kulturpolitiske analyser med Island som omdrejningspunkt er fåtidige, særligt indenfor det teaterpolitiske felt, selv om teatret er populært i Island. I dette kapitel vil jeg gøre rede for den teoretiske ramme for analysen af de frie teatergruppens kulturpolitiske status i Island. Det efterfølgende beskriver processen bag min analyse:

1. For det første vil jeg diskutere **begrebet kulturpolitik** for selvom islændinge går meget op i kultur eksisterer der forvirring omkring begrebet i den offentlige debat og den tradition for benyttelse af begrebet som vi ser i resten af de nordiske lande forefindes ikke. En kulturpolitisk analyse af de frie teatregroupes position indenfor det kulturpolitiske felt i Island skal derfor bygge på et konkret begreb som jeg gør rede for om lidt.
2. For det andet vil jeg i min analyse gøre nytte af **Chartrand og McCauheys (1989) kulturpolitiske modeller** i et forsøg på at analysere det teaterpolitiske felt i Island og derfor vil jeg præsentere modellerne i dette kapitel.
3. For det tredje vil jeg ganske kort gøre rede for nogle vigtige elementer i **den nordiske kulturmodel**, som jeg vil diskutere i islandsk sammenhæng i min analyse. Først diskuterer jeg **armslængdeprincippet** som er brugt i mange lande og spiller en vigtig rolle i den nordiske kulturmodel. Derefter gør jeg rede for hvordan **samfundsmæssige målsætninger** ligger bagved opsætningen af den nordiske kulturmodel og i den forbindelse introducerer jeg **det udvidede kulturbegreb**. Med baggrund i denne omhandling vil jeg i min analyse i kapitel 3 bl.a. diskutere spørgsmål som: Hvordan er målsætningen for de frie teatergrupper i Island og hvilket kulturbegreb lægges til grundlag for kulturpolitikken i Island? Eksisterer der en bevidsthed om hvilke formål teatret evt. har, hvilke strategier bruges og hvilken betydning har det for samfundet? Hvilken samfundsmæssig placering indtager teatret i Island?
4. Chartrand og McCauheys (1989) modeller er ideelle i forbindelse med at analysere den institutionelle ramme som de frie teatergrupper arbejder indenfor i Island, men det er også nødvendigt at se på den økonomiske ramme for at dømme om de økonomiske bidrag er i overensstemmelse med de målsætninger og roller som er

fastsat i lov og institutioner. Er kulturpolitikken repræsentant for den *realpolitik* som bliver udført? Den fjerde sag jeg vil gøre rede for er **det kulturøkonomiske perspektiv.**

5. Det femte emne som jeg vil gøre rede for er min beskrivelse af valg af metode og fremgangsmåden i analysearbejdet.

1.1 Hvad er kulturpolitik?

Begrebet kulturpolitik bruges ikke ofte i den offentlige debat i Island og der er ikke den samme tradition for æstetik og kultur indenfor universitetsmiljøet som i eksempelvis Danmark. De fleste jeg interviewede havde problemer med definere begrebet kulturpolitik og brugen af det i Island, som jeg kommer nærmere ind på senere. Derfor er definitionen af begrebet kulturpolitik og herunder den definition jeg lægger til grundlag for min analyse et oplagt startpunkt i specialet.

Kulturpolitik kan defineres som de bestræbelser samfundet gør for at fremme bestemte kulturformer og måske hæmme andre. Der er forskelligt hvor åbne og bevidst disse bestræbelser foregår, ligesom den økonomiske indsats også varierer. Det er et spørgsmål om prioritering, dvs. hvor højt prioriterer man kulturområdet i forhold til andre samfundsmæssige områder og hvilke former for kultur prioriter man indenfor kulturområdet (Skot-Hansen 1984: 45). Prioriteringerne afhænger af bagvedliggende kultur- og samfundssyn, for kulturpolitikken er en kamp. Kulturdebatter i Folketing og kulturudvalg er derfor ikke kun spørgsmål om kroner og ører, det handler også meget om ideologi og politik. Kulturen har vigtige bevidsthedsmæssige sociale funktioner, og den er et meget væsentligt område for ideologisk styring af samfundet (ibid. s. 45).

Moderne kulturpolitik kan derfor defineres som den politiske kamp om rammebetegnelse for kunstens udfoldelsesmuligheder og rolle i samfundet, samt som de redskaber, der kulturpolitisk og på andre samfundspolitiske områder anvendes for at fremme en kulturel udvikling i den retning, der er skabt politisk konsensus om (Duelund og Hansen 1997: 16).

Kulturpolitikkens opgave er at regulere interessekampen mellem de forskellige aktører i kulturfeltet ved at regulere nogle rammer til sikring af den kunstneriske udfoldelse. Kulturfeltet er en dynamisk enhed der udvikler sig over tid. Feltet bliver defineret af de agenter der handler i det, og er præget af den tid og de omgivelser, de befinner sig i. Spillerne i kulturfeltet kæmper overordnet om pengene som er sat af til kulturen (Himmelstrup 2004: 12). Den kulturpolitiske forskning sætter kulturen ind i en politisk og økonomisk kontekst og kan åbne studierne mod historie og politik (ibid. s. 14).

En bred forståelse af kulturpolitikken muliggør en mere omfattende forståelse af det kulturpolitiske praksisfelt, og de interesser og aktører der er involveret end et mere snævert begreb om kulturpolitikkens evner (Nielsen 1993: 83).

Selv om den offentlige kulturpolitik er kun et delområde at det kulturpolitiske felt, har den en overordnet status i feltet. Kulturpolitikken er underlagt den demokratiske og offentlige debat, og skal endvidere legitimere sig overfor kompromis- og konsensusdannelse i den politiske proces og den samfundspolitiske målsætning (ibid. 83). Rationalet i den offentlige kulturpolitik er så at virke regulerende ind på praksis i den kulturelle offentlighed (produktion, distribution og konsumstion af kunst og kultur) ved brug af fx økonomisk støtte, offentlige procedurer og lovgivning, med henblik på at stabilisere eller lave om på samfundet i overensstemmelse med den konsensus og med hensyn til den samfundspolitisk målsætning, som de politiske kampe udgår i (ibid s. 84).

Kulturpolitikken har ikke kun til formål at støtte kunsten, men også at fremme mål og værdier i forhold til samfundets indretning.

1.2 Chartrand og McCaugheys (1989) kulturpolitiske modeller

I min analyse af de frie teatergrupper i Island vil jeg fokusere på statens rolle i det teaterpolitiske felt. Grundlaget for min analyse er Chartrand og McCaughey (1989) kulturpolitiske modeller. Jeg vil endvidere diskutere den nordiske kulturpolitiske

model, statens målsætninger inden for kulturpolitik og det kulturbegreb som har været gennemgående i kulturpolitikken i de nordiske lande. I den del af specialet, hvor jeg analyserer kulturpolitiske forhold i Island, ved at bruge teaterpolitikken med fokus på de frie teatergrupper, diskuterer jeg om målsætninger er anderledes og om brugen af kulturbegrebet og kulturpolitik begrebet er forskellig fra de andre nordiske lande.

Chartrand og McCaughey (1989) har skitseret fire kulturpolitiske idealtyper, som forskellige nationalstater har lagt til grund for offentlig støtte i efterkrigstiden. Deres definitioner af modellerne er ideelle i forbindelse med analyse af forskellige landes udformning af kulturpolitikken og statens rolle indenfor det kulturpolitiske felt.

De fire idealtyper er: staten som *hjælper*, som *mæcen*, som *arkitekt* og som *ingenør*. Disse idealtyper har ifølge Chartrand og McCaughey (1989) karakteriseret efterkrigstidens kulturpolitik i USA og i de fleste europæiske lande. Som alle modeller er Chartrands og McCauheys idealtyper simplifikationer af virkeligheden, i en bestræbelse på at fokusere, i dette tilfælde, på kernen i statens kulturpolitiske. Chartrand og McCaughey fokuserer på finansiering, politiske målsætninger og krav samt kunstnerenes økonomiske forhold i beskrivelsen af modellerne. De diskuterer ligeledes styrke og svagheder ved de fire idealltyper og giver konkrete eksempler. I de fleste lande er der tale om blanding af to eller flere modeller.

Hjælpermodellen (facilitator)

I hjælpermodellen nævner Chartrand og McCaughey (1989) USA som det typiske eksempel. Det politiske mål i hjælpermodellen er at opnå mangfoldighed i det kulturelle billede. I modellen støtter staten kunst ved at fritage gaver, private donationer, sponsorering osv. til kunsten og dens udøvere for skat. Der findes stort set ikke direkte statslig kulturstøtte eller en offentlig regulering af kulturlivet via lovgivning i hjælpermodellen. Fra statens side bliver der ikke reflekteret over hvilke kulturområder, kvaliteter eller stilarter, der bør få del i støtten, eller hvordan kulturen

skal formidles. Beslutninger om kulturstøtte overlades til fonde og privatpersoner (Chartrand og McCaughey 1989: 4-5).

Kunstnernes og kulturinstitutionernes vilkår i den kulturpolitiske hjælpermodel, afhænger af det færdige kulturprodukts indtjeningsmuligheder på det frie marked og kulturinstitutionernes entreindtægter, ud over støtten fra de private donorer.

Styrken ved hjælperrollen er, at der kommer en mangfoldighed af forskellige støttekilder, som støtter de forskellige former for kunst ud fra forskellige interessefelter. Svagheden ved den er at det ikke er sikkert at den fremragende kunst støttes (Chartrand og McCaughey 1989: 5). Hjælperrollen kan ikke forenes med at have klare samfundsmæssige mål for kunsten, fordi staten ikke har indflydelse på hvilken former for kunst der bliver støttet.

Mæcenmodellen (patron)

Mæcenmodellen eksemplificeres ved brug af Storbritannien. Det politiske mål bliver her at støtte det fremragende, hvilket gøres ud fra armelængeprincippet som diskuteres om lidt. I den kulturpolitiske mæcenmodel fungerer staten som "le Patron", dvs. indtager en rolle som i vid udstrækning bygger på det feudale og private aristokratis mæcenrolle i forhold til kunst og kultur. Mæcenrollen har i vid udstrækning præget den engelske kulturpolitik (Duelund 1994: 17). Det overordnede mål er i højere grad at højne kunstens kvalitet og professionelle niveau end at formidle kunsten til så mange som muligt. Formidlingen baseres på markedets vilkår eller på private donationer, der ligesom i hjælpermodellen, ofte nyder skattebegunstigelse.

Kunstnerens vilkår bygger på en kombination af private donорers gaver og kommercielle indtægter og på offentlig kulturstøtte af elitær karakter.

Styrken ved mæcenmodellen er, at man støtter det fremragende / kunst af høj kvalitet ud fra kunstfaglig synsvinkel, mens svagheden er, at kunsten derved går hen og bliver et elitært foretagende (Chartrand og McCaughey 1989: 5).

Ingeniørmodellen (engineer)

I den kulturpolitiske ingeniørmodel ejer staten alle midler som bliver brugt til at producere kunst. Målet er politisk opdragelse og staten er den styrende enhed i alle led. Kunst der opfylder de politiske krav støttes (Chartrand og McCaughey 1989: 6). De tidligere kommunistiske lande i Østeuropa var før den politiske, socioøkonomiske og kulturelle omvæltning omkring 1990 typiske eksempler på den kulturpolitiske ingeniørmodel. Kunstnernes vilkår i dene model afhænger af partimedlemskab og loyalitet overfor de anerkendte fagforeninger på de forskellige kunstområder.

Styrken ved ingeniørmodellen er at de kreative energier kan drejes, således at man opnår de politiske mål. Svaghederne er underdanighed og at kunstens naturlige mangfoldighed bliver kvalt (Chartrand og McCaughey 1989: 6-7).

Arkitektmodellen (architect)

I den kulturpolitiske arkitektmodel skaber staten rammer for et lands kulturudvikling gennem et kulturministerium eller et kulturdepartement (Chartrand og McCaughey 1989: 6). I arkitektmodellen er det politiske mål med kunsten den sociale velfærd blandt borgerne og kunststøtten er derfor en del af velfærdsudgifterne. Arkitektmodellen præger i forskellige varianter kulturpolitikken i Vesteuropa. Der er ligheder, men også mange forskelle. Arkitektmodellen ses eksempelvis i Frankrig men også i de nordiske lande.

De årlige bevillinger til kulturlivet fastlægges, som i mæcenmodellen, i forbindelse med den årlige finanslov eller gennem tilskudsmæssige rutiner, der er fastlagt ved lov. De indholdsmæssige dispositioner overlades derimod, til selvstændige styrelser, komiteer og institutionsledere. Ofte er denne indholdsmæssige autonomi fra det politiske apparat stadfæstet gennem lovgivning og administrative bestemmelser. Det gælder eksempelvis den kulturpolitiske tradition i Danmark og de nordiske lande

(Duelund 1994: 18). Armlængdeprincippet har en stærk status i disse lande, hvilket ses i afsnittet 1.3.

Duelund (1994) peger på at den kulturpolitiske arkitektmodel bygger på en kombination af offentlig støtte til faste formidlingsinstitutioner, fx teatre, museer, biblioteker, direkte støtte til enkeltkunstnere gennem selvstændige råd efter regler og principper, som er fastlagt ved lov, samt en omfattende indsats for at åbne for forskellige befolkningsgruppers lige adgang til kunsten i dens forskellige former gennem bl.a. geografisk spredning af kulturinstitutioner og billiggørende abonnementsordninger. Ideelt set er den kulturpolitiske arkitektmodel præget af at der lægges vægt på at opretholde et organisatorisk modspil til de offentlige kulturmyndigheder i form af autonome kunstnersammenslutninger.

Chartrand og McCaughey peger på, at kunstnerenes faste økonomiske vilkår afhænger primært af tilstedeværelsen af offentlig kulturstøtte og er i mindre omfang end i hjælper- og mæcenmodellen, underkastet kommercielle betingelser i form af salg af værker, entreindtægter, private donationer eller sponsorering. De understreger at styrken ved denne model er, at man er fri for afhængighed af billetindtægter og private donorers smag, men omvendt er svagheden, at der nemt opstår en kunstnerisk stagnation, idet man som kunstner er i besiddelse af økonomisk sikkerhed under alle omstændigheder (Chartrand og McCaughey 1989: 6).

I min analyse af de frie teatergruppens kulturpolitiske stilling i Island i kapitel 3 vil jeg forklare hvordan Island primært falder ind under arkitektmodellen. Jeg vil dog også argumentere for hvordan landet igennem de sidste to årtier, og særligt i det økonomiske opsving fra 2003 til 2007, hvor private bidrag og markedet indtog en større rolle, flyttede sig tættere på hjælpermodellen. Den borgerlige regering og mange indenfor kulturinstitutionene så denne ændring som en positiv udvikling. Den økonomiske krise og nyligt regeringsskifte har stoppet for denne udvikling, men i hvilken retning føres landet nu? Dette ses der nærmere på i undersøgelsens 3. kapitel.

1.3 Den nordiske kulturmodel: Armlængdeprincippet, det udvidede kulturbegreb og samfundsmaessige målsætninger

En gruppe nordiske forskere besluttede i 1996, på initiativ af Peter Duelund, at udarbejde et oplæg til et fælles nordisk forskningsprojekt: *Nordisk kulturpolitik under forandring*. Formålet med undersøgelsen var at analysere og beskrive den statslige kulturpolitik i de fem nordiske lande (Danmark, Island, Finland, Norge og Sverige), i selvstyreområderne (Færøerne, Grønland og Åland) og i det samiske kulturområde, og endvidere gik undersøgelsen ud på at se nærmere på det nordiske kultursamarbejde i Nordisk Ministerråd efter 2. Verdenskrig, med vægt på perioden siden 1960 (Duelund 2003: 532). Bogen *The Nordic Cultural Model* (2003) sammenfatter projektets resultater. Efterfølgende redegørelse af den nordiske kulturpolitik tager udgangspunkt i analyserne fra *The Nordic Cultural Model*.

Duelund (2003) nævner at den nordiske kulturmodel er en variant af arkitektmodellen og at modellen adskiller sig fra andre europæiske modeller og hjælpermodellen i USA på nogle dimensioner. Bl.a. at i Norden er der lagt større vægt på egalitær kunst, høj og socialt varieret kulturdeltagelse, støtten til individuelle kunstnere er mere formaliseret og kunst- og kulturinstitutionerners finansiering bygger i højere grad på offentlige midler end privat støtte og billetindtægter (Duelund 2003: 574-575).

De fem nordiske lande har alle udformet en offentlig kulturpolitik som en del af velfærdspolitikken efter 2. verdenskrig. Resultaterne fra undersøgelserne viser at på trods af de nordiske landes forskellige udformninger af en moderne kulturpolitik giver det mening at tale om en fælles nordisk kulturmodel. På trods af forskelle i historiske forudsætninger er der mange ligheder når det drejer sig om de mål, midler og forvaltningsformer, der er lagt til grund for kulturpolitikken i de nordiske lande - især efter 1960'erne (ibid. s. 539).

En bemærkelsesværdig forskel er at de nordiske landes historiske baggrund for udformningen af den herskende kulturpolitik har været præget af stor forskellighed.

Danmark og Sverige har været politisk uafhængige nationer i århundrede og haft en feudal og aristokratisk tradition at bygge på. Imens Island, Norge og Finland som nye nationalstater i det 20. århundrede har måttet opbygge en statslig kulturpolitik og offentlige kulturinstitutioner på baggrund af en kortere national historie (Duelund 2003: 533).

En anden forskel er at den socioøkonomiske basis for opbygningen af efterkrigstidens kulturpolitik har været forskellig. Island har som landbrugs- og fiskerisamfund været foruden den samme aristokratiske og borgerlige kulturarv som i Danmark.

Ifølge den nordiske tradition har den offentlige kulturpolitik fra starten været udstyret med et oplysnings- og velfærdsorienteret sigte (Nielsen 2001: 3). Mottoet for kulturpolitikken har været at holde en arms længde mellem kunst og politik. Men den seneste nordiske kulturforskning viser, at politik og økonomi rykker tættere og tættere på kulturen.

I sammenfatningen af de vigtigste fælles elementer i den nordiske kulturmodel fremhæves det at det i stigende omfang er ikke-offentlige og ikke-demokratiske regulerede instanser som dominerer det store kulturelle kredsløb i samfundet. Der nævnes eksempelvis sponsorer, private virksomheder, fonde osv. Dermed reduceres betydningen af de kulturpolitiske beslutninger i det lille kredsløb, der er underlagt demokratisk kontrol. I denne udvikling får erhvervslivet og den globale markedsøkonomi den afgørende indflydelse på udformningen af samfundets kultur på bekostning af offentlig kulturpolitik (Duelund 2003: 571).

Armslængdeprincippet

Armslængdeprincippet er en direkte oversættelse fra det engelske „arm's length principle“. Armslængdeprincippet indebærer, at et lands regering og de offentlige kulturmyndigheder politisk fastlægger de økonomiske rammer for offentlig kulturstøtte, men overlader det til uafhængige råd og komiteer at fordele støtten

(Duelund 1994: 14). Man kan finde armlængdeprincippet i de fleste lande i vestens love, politik og økonomi (Chartrand og McCaughey 1989: 3). I Norden er der tale om armlængdeprincip hvor aktive kunstnere og deres organisationer, har tit stærk placering.

Når man undersøger brugelsen af armlængdeprincippet i Island er det vigtigt, som Langsted påpeger, at armlængdeprincippet fungerer som et magtadskillelsesprincip i den offentlige kulturpolitik (Langsted 2002: 3). Langsted peger på den bløde definition: at nævn og råd ikke behøver være besluttende men kan være rådgivende i forhold til ministerium og departement, og alligevel være armlængdeorganer. Ifølge Langsted skal man dog passe på at kalde det så for noget andet. Langsted hævder at det så er „en tilmudring af det princip om magtadskillelse, som er det centrale i armlængdeprincippet“ (Langsted 2002: 4).

I Danmark er armlængdeprincippet et af de positivt ladede ord som kulturpolitikken er rig på. Brugen af ordet har ført til den efterhånden almindeligt accepterede antagelse, at store dele af kulturstøtten uddeles efter armlængdeprincippet. Jeppesen har analyseret kulturpolitikken i Danmark i årerækken 1961-2001. Jeppesens analyse af armlængdeprincippet, viser at kun en lille del af kulturpengene faktisk er underkastet de sagkyndiges råds bedømmelse, før de deles ud. Ifølge Jeppesen når denne del af støtten aldrig op over 14,4 % af de samlede støttekroner (Jeppesen 2002: 83).

Kulturbegrebet, demokratisering af kulturen og kulturelt demokrati

Analyserne af den nationale kulturpolitis opkomst og udvikling i de nordiske nationalstater dokumenterer at alle lande med en vis usamtidighed og med forskellige vægtninger primært har lagt kultur forstået som kunst samt det antropologiske, eller udvidede kulturbegreb som det også konceptualiseres i kulturpolitis terminologi, til grund for den offentlige kulturpolitik efter 2. Verdenskrig (Duelund 2003: 542).

I modernitetens klassiske kulturoffentlighed blev kulturbegrebet forstået som *kunst*, der skulle medvirke til borgerens frigørelse og dannelse på et rationelt, individualiseret og oplyst grundlag. Omdrejningspunktet i kulturpolitikken fra 1960’erne til midten af 70’erne var præget af dette humanistiske kulturbegreb, med redegørelser, kulturlove osv. som understregede formidling af kunsten til alle befolkningsgrupper og geografiske områder inden for nationalstaten. Målet var ”kultur til alle” med kunsten som redskab. Fra midten af 70’erne lå vægten i stigende grad på et antropologisk kulturbegreb, med kulturen defineret som ”whole way of life”, målet blev nu ”kultur er alt”.² Kulturpolitikken fra 1980’erne til midten af 1990’erne kendtegnes af en tiltagende økonomisk orienteret begrebsliggørelse af kunst og kultur, hvor vægten på kunstens ”indre værdier” i de offentlige kulturaktiviteter tendendiøst udskiftes med kunstens ”ydre værdier”, dvs. kunstens økonomiske vækstrationale (*ibid.* s. 542).

Som jeg har allerede været inde på er kulturpolitikkens formål ikke kun at støtte kunstnen. Den nordiske kulturpolitik er også baseret på en almen samfundspolitisk målsætning som går på at fremme individets almendannelse, myndiggørelse og samfundets fortsatte demokratisering (Nielsen 2001: 4).

Som Langsted påpeger er en kulturpolitisk målsætning ikke noget nyt selv om diskussionen kan nogle gange hentyde det (Langsted 1990: 11). Langsted gör rede for begreberne *demokratisering af kulturen* og *kulturelt demokrati*, som er blevet brugt i kulturpolitikken for at belyse udviklingen inden for den samfundspolitiske målsætning. Langsted kommer endvidere med et bud på den tredje vej i det som han kalder *den dobbelte strategi*. Lad os kigge på Langsteds forklaringer af begreberne.

Udviklingen fra en social og kulturel elites definitionsmonopol til den udvidede kulturforståelses pluralisme har været vævet tæt sammen med kampen for demokratiets udvidelse i de moderne samfund (Nielsen 2001: 4). Efter 2. Verdenskrig var det kulturpolitiske mål en demokratisering af kulturen, som integrerede dannelsesborgerskabet og arbejderbevægelsen i en overgribende kulturpolitisk

² For nærmere redegørelse af kulturbegreberne se fx kapitel 1 i Duelund (2003).

alliance (Nielsen 1993: 83). Konceptet indebærer at alle har demokratisk ret til kultur. Det blev anerkendt at det ikke ville ske af sig selv og derfor skulle kulturen ledes hen til folket (Langsted 1990: 16). I denne sammenhæng udgjorde decentraliseringen af kulturinstitutioner en meget vigtig del af demokratiseringen af kulturen. Decentralisering har været på dagsordenen i kulturpolitikken i Norden siden begyndelsen af 1970'erne (Duelund 2003: 560). Kulturen skulle ikke udelukkende stå til rådighed for befolkning i hovedstadsområdet eller i provinsbyernes centrum.

Målet bag demokratiseringen af kulturen er at alle har lige mulighed for at deltage i de kulturelle aktiviteter som tilbydes (Langsted 1990: 16). Men, som Langsted peger på, så er dette problematisk og resultatet bliver ikke som forventet: billige billetter, decentralisering af institutioner osv. resulterer ikke i at nye socialgrupper gør nytte af kulturen (ibid. s. 17).

Den her for oven belyste udvikling førte til planlægning af en ny strategi som blev kaldt *kulturelt demokrati*. I Europa påbegyndte mange lande en benyttelse af denne strategi inden for kulturpolitikken i 1970'erne og 1980'erne (Langsted 1990: 17). Den opstod som konsekvens af de nye sociale bevægelsers kampe og den tilhørende fremvækst af selvorganiserede kulturelle aktiviteter på græsrodsniveau (Nielsen 1993: 83). Konceptet *kulturelt demokrati* bygger på kulturel pluralisme og på et udvidet kulturbegreb. Alle kulturer har ret til at have en stemme. Der er fokus på kulturel udvikling og kulturen er ikke en statisk enhed, som stiftes en gang for alle, men altid i bevægelse. Kulturen spiller en stor rolle for deltagelse i udviklingen af samfundet (ibid. s. 18).

1.4 Det kulturøkonomiske perspektiv

Sammenhængen mellem kultur og økonomi er et område der er blevet undersøgt de sidste år. Startpunktet for en moderne kulturøkonomisk forskning fastsættes ofte til året 1966, hvor Baumol og Bowen udgav deres undersøgelse af oprædende kunst (Einarsson 2004: 11). Forskning inden for dette område, har en længere tradition i den øvrige del af verden end i Danmark og Island. Dog har enkelte forskere undersøgt og arbejdet med begrebet kulturøkonomi som fx Einarsson (2004).

Den kulturøkonomiske synsvinkel handler blandt andet om at undersøge den erklærede kulturpolitik, om dens målsætninger og institutionelle ramme, er i overenstemmelse med fordelingen af de offentlige resourcer.

I kapitel 2 vil jeg gøre rede for den økonomiske udvikling i Island, og de offentlige udgifter til kulturen i Island. Noget tyder på at de islandske myndigheder investerer mere i kultursektoren end de andre nordiske lande, og at et stigende omfang af privat støtte til kulturen i 2003-2007 kan konstateres. Jeg vil ikke gå i dybden med grundene til de høje offentlige kulturudgifter i Island, men det står klart at kulturinteressen er stor i Island. Den islandske økonom, Gylfason, lægger vægt på at det islandske samfund tilkendegives, at eksempelvis bevaring af kulturarven og den skabende kunst har en samfundsmæssig værdi, de er eksternaliteter som det hedder i økonomisk sprogbrug. Det er ikke kun dem som køber billetter til koncerter, udstillinger osv., samt kunstnerene selv som får udbytte af kultur og kunst, folks levevilkår og livskvalitet er generelt bedre i et samfund hvor kultur trives end i en kulturløs ødemark (Gylfason 1991: 173-174).

Dette minder om Langsteds idéer om at de økonomiske argumenter for støtte til kunst og kultur, ikke skal spille for stor en rolle. For det er egentlig ikke det, det hele drejer sig om. Det drejer sig derimod om at der er nogle ting, som et ordentligt samfund skal have, og som ikke kan udsættes for brugerbetaling, og som ikke skal domineres af kommercielle interesser. Det drejer sig bl.a. om æstetiske fænomener, om kunst og kultur. I diskussioner af kulturens økonomiske rolle er vigtigt at holde for øje hvad et godt samfund skal rumme (Langsted 1990: 9).

I min analyse i kapitel 3 vil jeg undersøge hvordan støttesystemet er tilrettelagt inden for teaterlivet med fokus på de frie teatergrupper og armlængdeprincippet diskuteres i denne sammenhæng. Jeg vil bl.a se på om udgifterne til teatrene er i overenstemmelse med de målsætninger som det offentlige har indenfor området. Jeg diskuterer endvidere hvordan de frie teatergrupper har klaret sig og vurderer hvordan ser det ud for dem i den nuværende økonomiske krise. Island udgør et spændende eksempel i denne sammenhæng fordi det økonomiske opsving i 2003-2007 og den

ekstraordinære økonomiske krise som landet oplever nu har haft stor betydning for statens rolle i det teaterpolitiske felt, finanseringen af de frie teatergrupper og de udfordringer de står over for i de kommende år. Islandsk kultur har altid været kendtegnet af placeringen imellem Europa og USA. Mens det økonomiske opsving stod på flyttede finanseringen af kulturen væk fra den nordiske velfærdsmodel og tættere på den amerikanske model hvor markedet har en stor rolle, men nu står islandsk kulturpolitik ved et gadekryds hvor der skal vælges hvilken model landet skal følge i fremtiden.

Island har meget at indhente med hensyn til forskning indenfor det kulturøkonomiske felt. Landets erfaring med ekstreme forandringer indenfor en relativ kort periode giver en spændende lejlighed til nærmere undersøgelser i fremtiden.

1.5 Det kvalitative forskningsinterview

Min arbejdsmetode i forbindelse med interviewene bygger på Kvales (1997) teorier om det kvalitative forskningsinterview som forefindes i *InterView. En introduktion til det kvalitative forskningsinterview*.

Som det fremkommer i bogens indledning så forsøger det kvalitative interview ”at forstå verden fra interviewpersonernes synspunkt, udfolde meningen i folks oplevelser, afdække deres livsverden, før end der gives videnskabelige forklaringer” (Kvale 1997: 15).

Ifølge Kvale er det kvalitative forskningsinterview et produktionssted for viden. Et interview er et ”inter view” eller en synsvinkel ind i den interviewedes verden. Det er en udveksling af synspunkter mellem to personer, der taler sammen om et tema af fælles interesse (ibid. s. 15). Forskningsinterviewet er baseret på dagliglivets samtaler og er en professionel samtale. I bogen beskæftigerer Kvale sig med én form for forskningsinterview, som han kalder det halvstrukturerede livsverdensinterview. ”Det defineres som et interview, der har til formål at indhente beskrivelser af den

interviewedes livsverden med henblik på at fortolke betydningen af de beskrevne fænomener” (ibid. s. 19).

Forskningsinterviewet er ikke en samtale mellem ligestillede parter, eftersom forskeren definerer og kontrollerer situationen. Det er forskeren, der introducerer interviewemnet og kritisk forfølger subjektets svar på spørgsmålene (ibid s. 19).

Interview er imidlertid tidligere blevet brugt i samfundsvidenskaberne. Men det nye består i, at der i seneste årtier i stigende grad gøres brug af det kvalitative interview som selvstændig forskningsmetode, og at der kommer mere og mere metodologisk litteratur om systematisk udførelse af interviewforskning (ibid. s. 22).

Forskningsinterviewene varierer med hensyn til en række dimensioner. De er forskellige hvad angår graden af struktur, fra velorganiserede interview, der følger en række standardformulerede spørgsmål og til åbne interview, hvor specifikke temaer er i fokus, men hvor spørgsmålene ikke har nogen forudbestemt rækkefølge og formulering. Interviewene er også forskellige, hvad angår deres åbenhed med hensyn til formål; intervieweren kan forklare formålet og stille direkte spørgsmål lige fra starten eller anlægge en indirekte indfaldsvinkel med indirekte spørgsmål og først afsløre formålet, når interviewet er ovre (ibid s. 131). I de interviews jeg foretog, var min hensigt at være direkte fra starten og fremlægge mit formål med interviewet. Jeg spurte direkte og ud fra spørgeguide, men var åben for ændringer af rækkefølge og formulering.

Interviewerens rolle

Kvale præsenterer to metaforer for intervieweren, minearbejderen og den rejsende, som kan belyse implikationerne af forskellige teoretiske forståelser af interviewforskning. Ifølge minearbejder-metaforen forstås viden som skjult metal, hvor intervieweren som minearbejder graver det værdifulde materiale op. Interviewerens hensigt er at grave data- eller meningsklumper ud af subjektets rene oplevelse, uden at de er blevet forurennet af ledende spørgsmål (Kvale 1997: 17).

I forbindelse med den alternative metafor med den rejsende står intervieweren som en rejsende fortæller, som en journalist eller forfatter på en tur, der fører til, at han har en historie at fortælle, når han vender hjem. Ifølge Kvales beskrivelse kan det også være, at den rejsende med vilje opsøger bestemte steder eller emner ved at følge en *metode* i ordets oprindelige græske betydning ”En vej, der fører til målet”. Ifølge Kvale vandrer intervieweren sammen med de lokale indbyggere, stiller spørgsmål, og får indbyggerne til at fortælle historier om deres livsverden, og konverserer med dem i den oprindelige latinske betydning af ordet konversation: ”færdes sammen med” (ibid. s. 18).

De to metaforer som Kvale beskriver repræsenterer forskellige begreber om vidensdannelse. Minearbejder-metaforen kan siges at afbilde en i moderne samfundsvidenskab almindelig opfattelse af viden som ”givet”. Metaforen med den rejsende referer til en postmoderne, konstruktiv forståelse, som er forbundet med en samtaletilgang til samfundsforskning. Minearbejder-metaforen bringer interviewet tæt på ”human engineering”, metaforen med den rejsende bringer interviewet tæt på humaniora og kunst (ibid. s. 19).

I interviewene bestræbte jeg mig på at være den rejsende interviewer. Jeg mødte forskellige aktører fra kulturlivet i Island og disse medvirkede til at jeg fik dannet mig et overblik over de frie teatergruppers kulturpolitiske status i Island.

Interviewspørgsmål, spørgeguide og interviewpersonerne

Der eksisterer en række standardteknikker til udførelse af spørgeskemaer og der findes en mangfoldighed af lærebøger, der oplyser om regler og retningslinjer for hvordan de laves. Situationen ser i to henseender anderledes sort ud i forbindelse med den kvalitative forskning: Der findes for det første kun få standardregler eller almene metodologiske konventioner i det kvalitative forskningsmiljø og for det andet er litteraturen om metoden begrænset. Dog findes faktisk ingen almindelige procedurer for interviewforskning. Interviewforskning er et håndværk, som ifølge Kvale, veludført kan blive en kunst. Forskningsinterviewene kan være næsten lige så forskellige som

samtaler mellem mennesker og interviewanalysens former kan være lige så forskellige som måder at læse tekster på. Det kvalitative interview kaldes undertiden for et ustrukturert eller ikke-standardiseret interview. Og da der findes få forudstrukturerede eller standardiserede procedurer til udførelse af disse interviewformer, må mange af de metodiske beslutninger foretages på stedet, under interviewet. Dette kræver stor dygtighed af intervieweren, der derfor skal være godt inde i interviewemnet og fortrolig med de foreliggende metodologiske valgmuligheder, ligesom han skal forstå de begrebsmæssige problemer ved at producere viden gennem samtale (Kvale 1997: 26). Det var med dette som ledetråd, jeg gik til opgaven.

Ifølge Kvale er et godt begrebsmæssigt, tematisk forskningsspørgsmål ikke nødvendigvis et godt dynamisk interviewspørgsmål. Kvale anbefaler at det kan være nyttigt at udarbejde to guider, den ene med projektets væsentlige tematiske forskningsspørgsmål og den anden med de spørgsmål, der skal stilles under interviewet, og som tager både hensyn til de tematiske og de dynamiske dimensioner (ibid. s. 134). "Dynamisk skal spørgsmålene fremme en positiv interaktion, holde samtalen i gang og motivere interviewpersonerne til at tale om deres oplevelser og følelser. Spørgsmålene skal være nemme at forstå, korte og fri for akademisk sprog" (ibid. s. 134). Tematisk skal spørgsmålene forholde sig til interviewets emne, dvs. til den teoretiske opfattelse, der ligger til grund for undersøgelsen, og til den efterfølgende analyse. Spørgsmålene vil være forskellige alt efter, om man interviewer for at få spontane beskrivelser af livsverdenen, eller om man interviewer med henblik på en logisk analyse af interviewpersonens begreber om et emne (ibid. s. 134).

I min forberedelse for interviewene var jeg meget bevidst om spørgsmålene jeg ville stille, selv om jeg godt vidste at jeg skulle være forberedt på at være fleksibel. Men jeg havde på forhånd bestemt en struktur fordi jeg vidste at den analytiske behandling af interviewet bagefter ville få et bedre forløb på denne måde. Jeg lavede en spørgeguider ud fra fokuspunkter i forbindelse med de tematiske forskningsspørgsmål (se bilag 1). Så lavede jeg en anden spørgeguide som indeholdt spørgsmål som var nemmere at forstå for interviewpersonerne og var mere

sandsynlige til at give en god samtale. Endvidere rettede jeg spørgeguiderne altid efter hvem jeg snakkede med, dvs. jeg lavede nye spørgsmål alt efter hvilket passede til interviewpersonens beskæftigelse. Derfor har jeg spørgeguide til hver person med i bilagene efter de transkriberede interviews. Jeg vil dog fremhæve at de transkriberede interviews er på islandsk. Jeg har kun oversat de citater jeg bruger direkte i specialet.

I forhold til ledende spørgsmål i det kvalitative forskningsinterview mener Kvale i modsætning til den populære opfattelse som går ud på at ledende spørgsmål reducerer interviewets realibilitet, at de ligefrem kan øge den. Han konkluderer, at bevidst ledende spørgsmål bruges ikke for meget, snarere for lidt i kvalitative forskningsinterview i dag (ibid. s. 157). Ifølge Kvale er det kvalitative forskningsinterview nemlig velegnet til anvendelse af ledende spørgsmål for tilbagevendende at kontrollere pålideligheden af den eller de interviewedes svar, såvel som for at verificere interviewerens fortolkninger (ibid. s. 157). Der er vigtigt at huske at viden bliver skabt og produceret af intervieweren og den interviewede i fællesskab. Det afgørende spørgsmål er derfor ikke om man som interviewer skal være ledende eller ikke, men nærmere hvorhen spørgsmålene skal lede, og om de leder i retninger, der kan producere ny, troværdig og interessant viden (ibid. s. 158). Dette punkt er interessant, eftersom jeg i mit interviewarbejde muligvis var for passiv i de første interviews. Men efter flere interviews og opstående sikkerhed omkring min rolle, blev jeg mere fortrolig med at bruge ledende spørgsmål, som en del af min metode.

Interviewene fandt sted hos de interviewede, på deres kontor, i deres hjem eller på en café. Interviewpersonerne blev valgt ud fra deres forskelligartede erfaringer i kulturlivet i Island. Jeg prøvede så vidt som muligt at dække feltet. Jeg interviewede en fra undervisningsministeriet, rektoren for Kunsthakademiet og to forrige formænd for Kunstnerforeningen, hvor den ene også er forfatter og billedkunstner. På grund af mit fokus på teaterområdet har jeg bl.a. interviewet to direktører for to institutionsteatre i Island og Aino Freyja Järvelä, formand for De frie Teatergruppers Forening og Gunnar Ingi Gunnsteinsson, direktør for De frie Teatergruppers Forening.

Analyse af interviewmaterialet

Ifølge Kvale er det vigtigt at huske at analysen ikke er et isoleret stadium, men præger hele interviewundersøgelsen (Kvale 1997: 204). Kvale hævder at det ideelle interview er fortolket når interaktionen er afsluttet. Det er det teoretiske grundlag for en undersøgelse, der skaber konteksten for beslutninger om, hvorledes interviewene skal analyseres. Analytikerens teoretiske opfattelse af emnet har indflydelse på, hvordan han eller hun analyserer interviewene. Analysen kan være et led i skabelsen af en teori, såvel som i anvendelse eller efterprøvning af teorier (ibid. s. 206). I min analyse af interviewene er der tale om en analyse af de enkeltes set ud fra forskellige forhold vedrørende de frie teatergrupper og ikke mindst hvordan de placeres i det kulturpolitiske felt i Island.

Kvale behandler også skellet mellem at *finde* mening og *skabe* mening: ifølge minerarbejder-opfattelsen afdækker og renser analytikeren det meningsindhold, der ligger mere eller mindre gemt i interviewene. Men ifølge opfattelsen af intervieweren som den rejsende, skaber analytikeren sammen med interviewpersonen den mening, han eller hun rapporterer, og konstruerer detaljerede historier gennem fortolkningsarbejdet (ibid. s. 206).

Jeg benyttede mig af en båndoptager under interviewene og transskriberede følgende det optagede materiale. I transskriptionerne har jeg valgt at omformulere og kondensere interviewpersonernes udsagn. Enkelte gange gengiver jeg udsagnene ordret, men eftersom der ikke er tale om en lingvistisk undersøgelse, anså jeg en total ordret transkription for en unødvendighed (ibid. s. 167).

Opsummering om valg af interview metoden

Ved valg af metode var jeg bevidst om at det er begrænset hvor meget der har været skrevet om kulturpolitik i Island. Mit hensigt bag interviews som forskningsmetode var at høre folk fortælle om deres oplevelse af islandsk kulturpolitik og den islandske teaterverden. Jeg ville gerne høre dem udtrykke deres meninger med egne ord, der igennem få noget at vide om det kulturpolitiske landskab i Island med fokus på det

teaterpolitiske felt. De frie teatergrupper har i de sidste år været aktive i den kulturpolitiske debat i Island. Debatten er dog kun i begrænset omfang nået de skriftlige kilder om islandsk kulturpolitik, derfor ansås interviewene som en oplagt forskningsmetode.

Ulemperne ved at bruge interviewmetoden er at det empiriske materiale kan præges for meget af personlige udsagn. Det skal her understreges at kilder tit supplerer interviewpersonernes pointer og oplevelser, hvilket var med til at styrke analysens reliabilitet.

Kapitel 2: Kulturpolitikken og Island

Før jeg kommer til analysen af teaterpolitikken er det vigtigt at gøre rede for den historiske baggrund i Island og den kulturpolitiske udvikling. Før analysen vil jeg forsøge at optegne et generelt historisk og indledningsvist kulturpolitiske billede af Island, dette efterfølges af en diskussion omkring Islands kulturøkonomi.

2.1 Præsentation af Island - fakta og tal

Island er to og halv gange større end Danmark, men befolkningstallet svarer til indbyggertallet i Århus. I hele Island bor der omkring 313,000 mennesker. Før jeg gør rede for den historiske udvikling i Island vil jeg for sammenligningens skyld vise nogle statistiske tal for Island og Danmark:

	<i>Island</i>	<i>Danmark</i>
Samlet areal	103.300	43.098
Befolkningstallet 1. jan 2008	313.376	5.475.791
Indbyggere i hovedstaden	196.564	1.154.000
Middellevetid for mænd	79	76
Middellevetid for kvinder	83	81
BNP 2007 i millioner euro	13.133	227.665
BNP 2007 per indbygger i euro	41.908	41.577
Offentlige indtægter som % af BNP i 2007	40,6	48,8
Arbejdsløshed i maj 2009 (%)	8,7	3,5
Kilder: Nordisk Ministerråd (2008), Danmarks Statistik (2009) og Statistics Iceland (http://www.statice.is/Pages/1390).		

Tabellen viser når man ser bort fra størrelsen så har Island og Danmark meget til fælles. De er begge to veludviklede velfærdslande som skulle have resourcer nok til at bygge op en stærk kultursektor.

Der er få lande, som har en så rig dokumentation af deres tidligste historie som Island. Islands historie er på mange måder anderledes end historien i det øvrige

Norden. Lige fra den første tid kender man enkeltpersoner, deres navne og slægtsforhold og man er i besiddelse af præcise årstal. Blandt de ældste kendte bøger, som blev skrevet på Island, er Sagaerne, som beretter om landets historie.

De første bosættelser fandt sted omkring 874 som et led i almindelig ekspansion og folkevandring i Vikingetiden. De første nordboere bosatte sig særligt i områderne mod sydvest og vest. Området omkring den nuværende hovedstad Reykjavik blev meget tidligt beboet. Nybyggerne kom især fra det vestlige Norge, men var blandet med det keltiske folk, som de samlede op på vejen mod nordvest (http://da.wikipedia.org/wiki/Islands_historie, 20.10.2008).

Landet blev først og fremmest påvirket af den nordiske kultur, som kom til at dominere Island. Mere end andre steder mod nord blev nordiske digte og sagaer skrevet ned og bevaret, og noget af den vigtigste europæiske middelalder-litteratur stammer fra Island: Sagaerne og Snorri Sturlusons manuskripter (Guðmundsson 2003: 115).

Det islandske sprog har spillet en væsentlig rolle i landets historiske udvikling. Sagaerne er islændinge et kært folkeleje og alle islændinge lærer dem at kende i mere eller mindre grad. Islændinge kan forstå og læse sproget fra dets første tid, selvom det har ændret sig, men ikke så meget at det er uforståeligt for den nutidige befolkning.

Island var et selvstændigt land fra bosættelse til 1262 da landet blev del af Norge, senere Danmark. Islands selvstændighedsstrid startede for alvor omkring 1850 og landet fik delvist selvstyre 1904 og suverænitet i 1918. Island fik fuld selvstændighed fra det danske stat 1944 under 2. Verdenskrig.

2.2 Kulturpolitisk udvikling i Island

Udviklingen i forhold til kulturen og kulturpolitikken i Island har været påvirket af kravet om autonomi, men samtidigt været påvirket af bevidstheden om at autonomi afhænger af interaktivitet med andre kulturer, og eventuelt mere end i andre større

lande. Islandsk kulturpolitik ligner på mange måder kulturpolitikken i de omkringliggende lande rundt omkring, men har også særpræg, herunder bl.a. manglende langsigtede målsætninger for det kulturelle område (Guðmundsson 2003: 114).

I Island har der kun i begrænset omfang eksisteret en aristokratisk repræsentativ eller borgerlig national offentlighed. Ligesom i Norden, udviklede der sig fra slutningen af 1800-tallet en borgerlig kultur på de største handelssteder med foreningsliv, trykte aviser, koncerter, teater og litterære saloner etc. Der blev skabt en række institutioner med henblik på at tilvejebringe kulturelle forudsætninger for udviklingen af økonomisk og politisk selvstændighed. Nationalmuseet i Island blev etableret i 1863 på initiativ af privatpersoner, som ønskede at arbejde for en stærkere national identitet. Det islandske Kunstmuseum blev opstartet i 1885 med den hensigt, at museet skulle stimulere unge Islændinge til at blive kunstnere og skabe islandsk national kunst, det skulle styrke selvstændighedsbevægelsen (Duelund 2003: 536).

Men udviklingen af visuel kunst tog mange årtier. Teatret blev succesfuldt en del af den nationale identitet, især på grund af sproget (Guðmundsson 2003: 116).

De kulturelle institutioner fik ikke nogen afgørende indflydelse på udformningen af islandsk kulturpolitik efter Islands selvstændighed i 1944. Det var i højere grad eksogene forhold som Islands isolation under 2. verdenskrig og tilstedeværelsen af den amerikanske base i Keflavik, der i opbygningsfasen i 1960'erne og 70'erne var afgørende elementer i, at den islandske stat begyndte at påtage sig et mæcenansvar til støtte for nationale kunstnere og i finansieringen af nationale kulturinstitutioner (ibid. s. 536). Amerikanske sikkerhedsinteresser og oprettelsen af en amerikansk militærbase i Keflavik med egen tv-station m.m. gav den folkelige og politiske kamp for at opbygge en national kulturpolitik og forsvare det islandske sprog vind i sejlene (Duelund 2003: 538).

I sit sammendrag om den kulturpolitiske udvikling i Island har Guðmundsson delt perioden op i fire perioder. Tabel 2 er udformet på baggrund af Guðmundssons analyse.

Tabel 2: Den kulturpolitiske udvikling i Island¹

Periode:	Kendetegn:
Indtil 1960'erne	<ul style="list-style-type: none"> Kulturpolitikken domineres af stiftelsen af national-kulturelle institutioner (National Biblioteket, Nationalmuseum og "Art Gallery of Iceland"). Disse institutioner havde alle eksisteret på "embryo-state" imens Island var en del af det danske stat. Det samme var gældende om nye institutioner som: Universitetet, National Radioen, Nationalteatret og Symfoniorkestreret. I det kulturpolitiske felt tales der om direkte politisk styrelse og voldsomme politiske konflikter vedrørende den nationale kultur.
1960-1970	<ul style="list-style-type: none"> Forsøg på at demokratisere kulturen, især for at afbalancere en stadig tydeligere synlig kulturel barriere. Men demokratiseringen var ikke på toppen af statens prioriteringsliste.
1970-1990	<ul style="list-style-type: none"> Armslængdeprincippet præsenteres på mange områder og statens offentlige støtte til kunstnere i fokus. Ofte forekommende regeringsskift og manglende kulturpolitiske målsætning svækkede det offentliges indflydelse.
1990'erne	<ul style="list-style-type: none"> Støtte til kunstnere blev konsolideres og fokus på begrænset offentlig indflydelse øges med vedligholdelse af national kultur og forbedring af den administrative struktur med at introducere konstruktstyring (Guðmundsson 2003: 137).

1. Kilde: Guðmundsson (2003).

2.3 Moderniseringen og den nationale identitet i Island

Moderniseringen i Island skete meget hurtigt. I starten af 1900-tallet var Island et af Europas fattigste og mindst moderniserede land, i starten af 2000-tallet var det blevet et af verdens rigeste land. Som Guðmundsson fremhæver i sin tekst om den kulturpolitiske udvikling i Island så har denne hurtige modernisering fremkaldt behov for at kulturen fungerer som både "stabiliserende og moderniserede instans" (Guðmundsson 2003: 138).

Hvis udviklingen i Island sammenlignes med de andre nordiske lande så ligner den Norges og Finlands, mere end end Sveriges og Danmarks udvikling. Det er den meget hurtige modernisering og hvordan den kulturelle udvikling koples tæt sammen med stiftelsen af en ny national stat. Island har dog i højere grad, end Norge og Finland, skulle opbygge de kulturelle institutioner fra grunden af, og det kendtegnede især perioden op til 1960 (Guðmundsson 2003: 138).

Siden 1980 har den kulturelle udvikling i Island, som i de andre nordiske lande, været karakteriseret af systematiske forsøg for på at benytte markedets og civilsamfundets resourcer. Men til gengæld har behovet for at konsolidere centrale institutioner i nationalkulturen også været uundgåelige, og spørgsmål vedrørende national identitet i højere grad været oppe at vende end i andre samfund af samme størrelse. Jeg vælger også at inddrage Gestur Guðmundsson syn på den nationale identitet i Island, fordi Guðmundsson synspunkter er relevante for min analyse af teatret.

Selvstændighedskampen og den nationale identitetsdannelse har været tæt knyttet sammen i den islandske historie. Imellem 1910 og 1930, da der var tale om kampen for økonomisk og politisk uafhængighed, byggede den islandske nationale identitet mest først og fremmest på visionen om selstændige bønder og arbajdere, frie fra fattigdom og dansk overdomme, men det byggede også på en kraftig modstand mod samfundets industrialisering og polarisering. Under den kolde krig blev den nationale identitet knyttet til modstanden mod den amerikanske masse-kultur. I 90'erne var den nationale identitet knyttet til modstand mod globalisering, EU og de

islandske naturresourcer og masseindustri. Men der er nogle som oplever den islandske nationale identitet i forbindelse tæt forbundet med Vikinger. Guðmundsson nævner i sin analyse at for mange islændinges forbilleder er Snorri Sturluson, Halldór Laxness, Björk, Egill Skallagrímsson og Einar Benediktsson. Statistisk set er Island et lille land, men islændinge opfører sig som om de står lige med de andre nordiske lande, og det kalder på selvbevidsthed og placerer kulturen centralt i samfundet. Men til gengæld så er der ikke lighedstegn mellem den høje status kulturen spiller og graden af autonomi. Indtil 1970 var det kulturelle felt præget af politiske konflikter, og siden dengang "the material consolidation of the field has coincided with a certain degree of adaption to the power" (ibid. s.139).

Guðmundsson konkluderer, at den begrænsede autonomi er en naturlig konsekvens af hvor småt samfundet og det kulturelle felt er. Særinteresser, både indenfor og udenfor feltet, er ofte stærkere når fx det kunstneriske felt kæmper for selvstændighed så bringer det enkelte personer i fokus, i stedet for "the establishment of a structural field containing both internal communication, strife and standard of value" (ibid. s. 140).

Man kan sige at fra midten af 1800-tallet har den islandske kulturelle identitet været i udvikling, har to ting oftest været dominerende i denne identitetsdannelse: historisk kulturel arv og sproget. Undervisningsministeriet o.fl. fortsætter med at op holde denne tradition (ibid. s. 139).

Det ville være meget interessant at gå mere i dybden med den islandske nationaldannelse i forhold til den kulturpolitiske udvikling. Men jeg stopper her og kigger nærmere på det senere i forbindelse med teatret i Island.

2.4 Brug af begrebet kulturpolitik i Island

Som jeg har været inde på før så foreligger der mildest talt begrænsede mængder forskning inden for det kulturpolitiske felt i Island. Det samme gælder om begrebet kulturpolitik. Diskussionen i Island om kulturbegrebet og begrebet kulturpolitik har

hertil været næsten udeblivende. I det efterfølgende analyserer og diskuterer jeg det kulturpolitiske begrebs anvendelighed i Island. Der er meget der tyder på at der er behov for en begrebsmæssig klarhed. Kan man overhoved snakke om kulturpolitik som sådan i Island, i moderne opfattelse? Er begrebet belastet?

Man kan hævde at begrebet kulturpolitik er et tabuord i Island. Det er tit knyttet til ekstreme idéer og politisk manipulation. Men i denne sammenhæng er det vigtigt at huske at kulturpolitik ikke er det samme som politisk kultur (Duelund og Hansen 1997: 15). Der har været og er stadig tendens til misforståelse på dette område i Island. Begrebet er ikke brugt og anerkendt som i mange andre lande rundt omkring Island. Når man oversætter begrebet direkte til islandsk: "menningarpólítík" eller "menningarstjórnsmál" så forbindes begrebet ofte med politisk kultur. Der findes ikke et islandsk ord som dækker over det samme som det danske "kulturpolitik". Når man snakker om "kulturpolitik" i Island skal man næsten altid forklare hvad der menes med begrebet. Hvilket jeg personligt har oplevet gentagne gange i forbindelse med udarbejdelsen af nærværende projekt.

Selvfølgelig er der enkelte individer i kulturlivet som ved hvad der snakkes om, men der er mange som ikke ved hvad begrebet dækker over. I denne sammenhæng kan jeg konstatere en manglende begrebslig diskussion i Island, både om begrebet kultur, men ikke mindre om begrebet kulturpolitik. Der er behov for præcisering af de forskellige kulturformers betydning i det islandske samfund. Det er ikke kun regeringen og politikerne, også kunstnere, medier, akademikere og befolkningen skal gå ind i debatten.

Det er interessant at overveje hvad grundlaget for den offentlige kulturpolitik i landet har været, og hvordan møllehjulene har kørt uden en bevidsthed omkring begrebet kulturpolitik? Og kan man overhoved diskutere noget, som ikke er defineret? Hvis ikke individer indenfor det kulturpolitiske felt har styr på begrebet, hvordan kan den almene befolkning så have det? Endvidere er det interessant at overveje om denne manglende bevidsthed har haft betydning for feltets udvikling.

Nogle af mine interviewpersoner påpegede at det ikke er muligt at bruge ordet "kulturpolitik" i Island, at det er nemmere at bruge "kulturel målsætning", på dansk ville det svare til "kulturpolitiske målsætning" (fx interview med Gunnar Ingi Gunnsteinsson, De frie Teatergruppens Forenings kontor, 18. maj 2006)

Guðmundsson kommer ganske kort ind på det kulturpolitiske begrebs betydning for diskussionen om islandsk kulturpolitik. Han kalder begrebet "the unmentionable term cultural politics", og det passer godt til den opfattelse jeg fik fra de interviews jeg foretog. Guðmundsson omtaler det kulturpolitiske begreb på denne måde:

The term has been more or less a taboo, because it has been linked to extreme idealogisation, political management and nepotism. **A basic character of Icelandic culture is that narration and action outweigh philosophical and political reasoning** (min fremhævelse). There is a general preference towards telling a good story rather than towards reasoning about a subject, and a tendency of commencing on a project, referably one of overwhelming character, rather than debating ideas and principles of action (Guðmundsson 2003: 141).

En af mine interviewpersoner fremhævede at begrebet kulturpolitik ikke er brugt af mange i Island. Ifølge ham forbinder mange islændinge ordet kulturpolitik med statens indflydelse hvilket har en udtalt negativ klang. Samme person pegede på at målsætningen for kulturen er det der laves, det besluttes ikke i forvejen og hvad og hvordan det skal gøres. Målsætningen er at kunstnere selv skal prøve at finde vej inden for systemet. Alt som vedkommer målsætninger er meget åbent og nogle gange diskuteres reglerne bagefter, som fx i forhold til støttesystemet og reglerne der (Interview med Gunnar Ingi Gunnsteinsson, De frie Teatergruppens Forenings kontor, 28.05.2006)

En anden interviewperson beskriver sin oplevelse på følgende måde:

Begrebet kulturpolitik. Jeg ved ikke helt hvad det indeholder. Her har jo det samme parti været ved magt i over 15 år. Men selv om vi har haft venstreorienterede partier i kommunen så kan man ikke se den store forskel. Kommunen har ikke nogen bestemt kulturpolitiske linje (Interview med Hávar Sigurjónsson, Hávars kontor, 24.05.2006).

Og teaterdirektør tilføjer efterfølgende om det kulturpolitiske begreb i Island:

Jeg deltager sjældent i debat om kulturpolitik. Efter min mening drejer det sig tit om at eliten snakker sammen. For mig er teater for flere end eliten. Vi har ansvar over for flere end dem som kommer og ser alt i teatret. Jeg synes det er vigtigt ikke at fokusere på hvad jeg holder af. Kulturpolitikken er smittet af eliten og derfor synes jeg ikke at den er irriterende, men egocentrisk. Børn der er yngre end 12 har fri adgang i teatret, det er kulturpolitik, efter min mening! Vi vil gerne have at forældre kommer med deres børn i teatret. Jeg vil inspirere mange, vi vil være teater for mange. Men det er også farligt, fordi på den måde skaper vi ikke særpræg. Kulturpolitik er tit innovativ hos teaterfolk. Man kan jo have en direkte kulturpolitiske målsætning, men det koster mange penge, at fokusere fx på islandske værker eller teater for børn og unge (interview med Guðjón Pedersen, Reykjavík Teater, 19.05.2006).

Ud fra disse udsagn står det klart at begrebet kulturpolitik vækker negative associationer i blandt kulturens skabende individer. Islændinge får det dårligt når noget er planlagt eller besluttet på forhånd – man føler sig fastlåst. Jeg er nødt til at begrænse specialelets emne, så jeg kan ikke gå mere i dybden her. Dette kunne være spændende undersøgelsesemne for senere kulturpolitiske analyser.

2.5 Kulturens økonomi i Island

I dette kapitel undersøger jeg kulturens økonomi i Island. Jeg vil først gøre rede for den økonomiske udvikling i Island, som det endte med sammenbrud i oktober sidste år.

Den økonomiske udvikling i Island

I løbet af det 20. århundrede blev Island transformert fra et af Europas fattigste lande, hvor største delen af befolkningen boede ude på landet og arbejdede indenfor landbrugssektoren, til en moderne, velstående økonomi. Denne omvæltning var muliggjordes via benyttelse af landets ressourcer, herunder særlig havet. Volatiliteten i fiskefangsten og eksportpriserne prægede økonomiens konjunktursvingninger. Et andet særpræg ved den islandske økonomi i det 20. århundrede var at økonomien var statskontrolleret efter anden verdenskrig i en længere periode end det gjaldt for de fleste andre lande. Begrænsninger på udenrigshandel blev ophævet i vist omfang i 1960erne, og statslig indflydelse på prisdannelse, valutakurs og rente var regelmæssige indtil ca. 1990 (Central Bank of Iceland 2008: 17-18).

I løbet af de sidste to årtier er der blevet gennemført strukturelle ændringer i økonomien, hvor statsrollen er blevet mindre og mindre, imens markedet fik en større rolle. Resultatet var to kraftige opsving: 1996-2002 og 2003-2007. Efter en økonomisk nedtur i årene omkring 1990 som følge af forøget "disinflation"-indsats begyndte et økonomisk opsving i 1996 på grund af strukturelle ændringer, udenlandske investeringer i aluminiums-fabrikker og stigende eksport indtægter. Den økonomiske vækst var stærk indtil 2002, da en meget kortvarig nedtur begyndte. "Festen" begyndte dog først for alvor i 2003 (Central Bank of Iceland 2008: 18-19).

Privatisering af de statsejede banker færdiggøres i 2003. På samme tidspunkt blev der indført markante ændringer på realkreditsmarkedet. Begge dele forøgede låneudbuddet markant og effekten sås tydeligt på boligmarkedet og aktiemarkedet hvor priserne steg drastisk. I 2003 kom der igen udenlandske investeringer i aluminiums-fabrikkerne, denne gang meget større end før, skattene blev sat ned og de

islandske banker og virksomheder begyndte for alvor at vokse udenfor landets grænser. Dette skete via finansiering fra de internationale penge- og kapitalmarkeder hvor renten var historisk lav. Resultatet af alle disse faktorer blev et meget stærkt opsving, prisbobler på stort set alle aktiver og en gældsamling af historiske dimensioner (Central Bank of Iceland 2008: 7-8). Festen sluttede med et økonomisk kollaps i efteråret 2008.

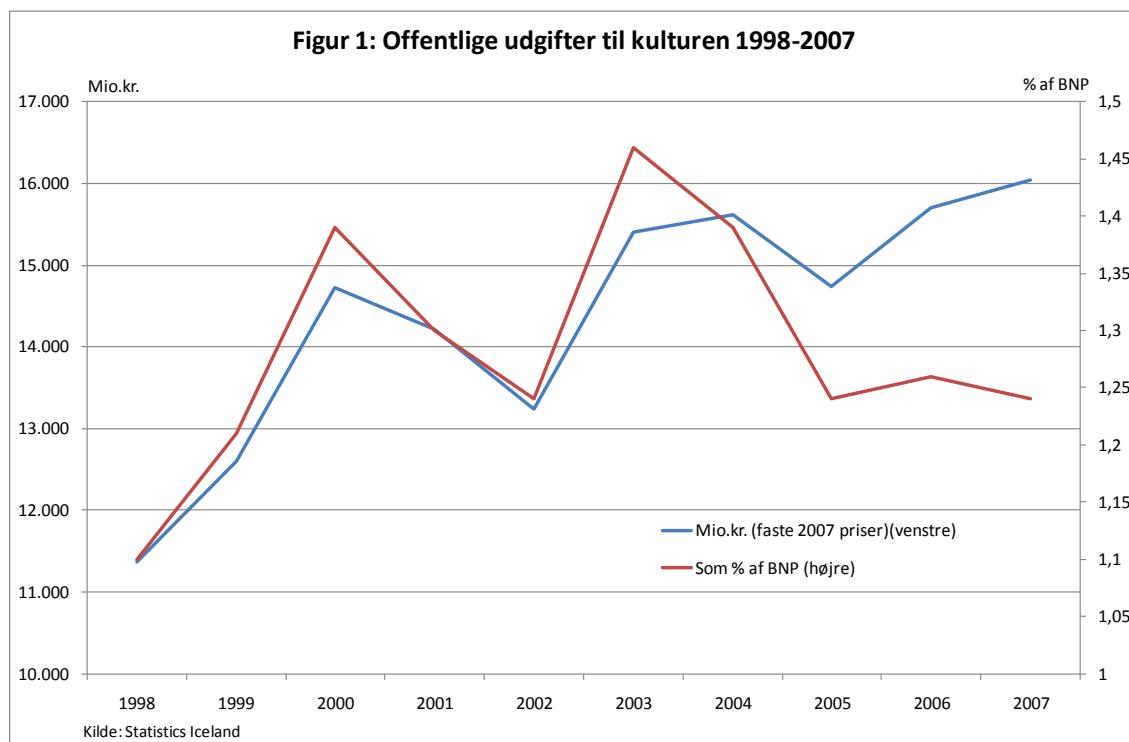
Efter en fem-årig periode med stærk økonomisk vækst, brød en finansiel krise af ekstraordinære dimensioner ud i oktober 2008. Største-delen af den hurtig voksende banksektor, som i løbet af få år havde opbygget en balance på hele tolv gange Islands samlede økonomi, kollapsede på en uge! Finansieringen fra de internationale penge- og kapitalmarkeder tørrede ud og de tre største banker måtte overtages af staten. Island har siden da fået en lånaftale med IMF på 2,1 mia. dollar samt bilaterale lånetilsagn fra en række lande. Regningen bliver stor i de kommende år. I løbet af kort tid er Island flyttet fra den gruppe lande som har den mindste (brutto) statsgæld i Europa til den gruppe som har den højeste. Levestandarden vil falde kraftigt i den kommende tid, arbejdsløsheden vokser stærkt, indkomsten falder og gælden stiger kraftigt (International Monetary Fund 2008: 4-8). Den nuværende regering skal føre meget stram finanspolitik i de kommende år for at bevare sustainabiliteten af statsgælden og det vil formentlig ramme kultursektoren hårdt. Finansiering af kulturprojekter går hårde tider i møde Island sammenlignet med de sidste år, hvor både den offentlige og private sektor plantede store investeringer i kulturen.

Offentlige udgifter til kulturen i Island

Bille o.fl. (2003) laver en komparativ analyse af offentlige udgifter til kulturen i Danmark, Sverige, Finland og Norge. De konkluderer at kulturudgifterne er ganske stabile og har udviklet sig nogenlunde ens i alle landene, når de er målt som % af BNP (måske med undtagelse af Finland gennemgik en bankkrise i 90erne). Offentlige udgifter til kulturen starter i omkring 0,4% af BNP for hvert land i midten af 70erne,

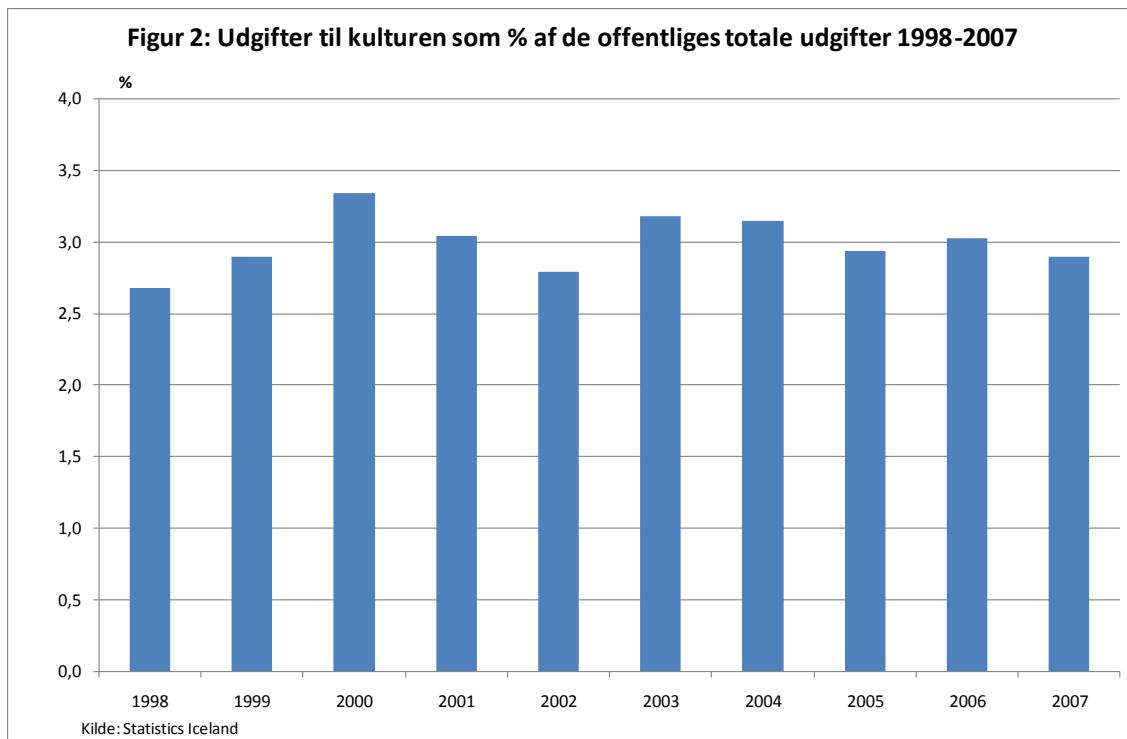
men er oppe på 0,5-0,6% i slutningen af 90erne. De finder endvidere ud af, at landene bruger imellem 1,0-1,2% af deres samlede offentlige udgifter på kulturområdet. De kreative kunstformers andel, dvs. teater, dans og musik, af de totale kulturudgifter er maksimum omkring en trejdedel (Bille o.fl. 2003: 342-348).

En analyse af den islandske statistik viser for det første at de offentlige udgifter til kulturen er højere i Island end i Sverige, Norge, Finland og Danmark. Figur 1 viser offentlige udgifter til kulturen i perioden 1998-2007 målt i mio.kr. (faste 2007 priser) og som procentdel af BNP.³ Ud fra kulturudgifternes andel af BNP er det klart at udgifterne for de fleste år er dobbelt så høje hos de islandske myndigheder (1,1-1,45%) som de andre nordiske lande.

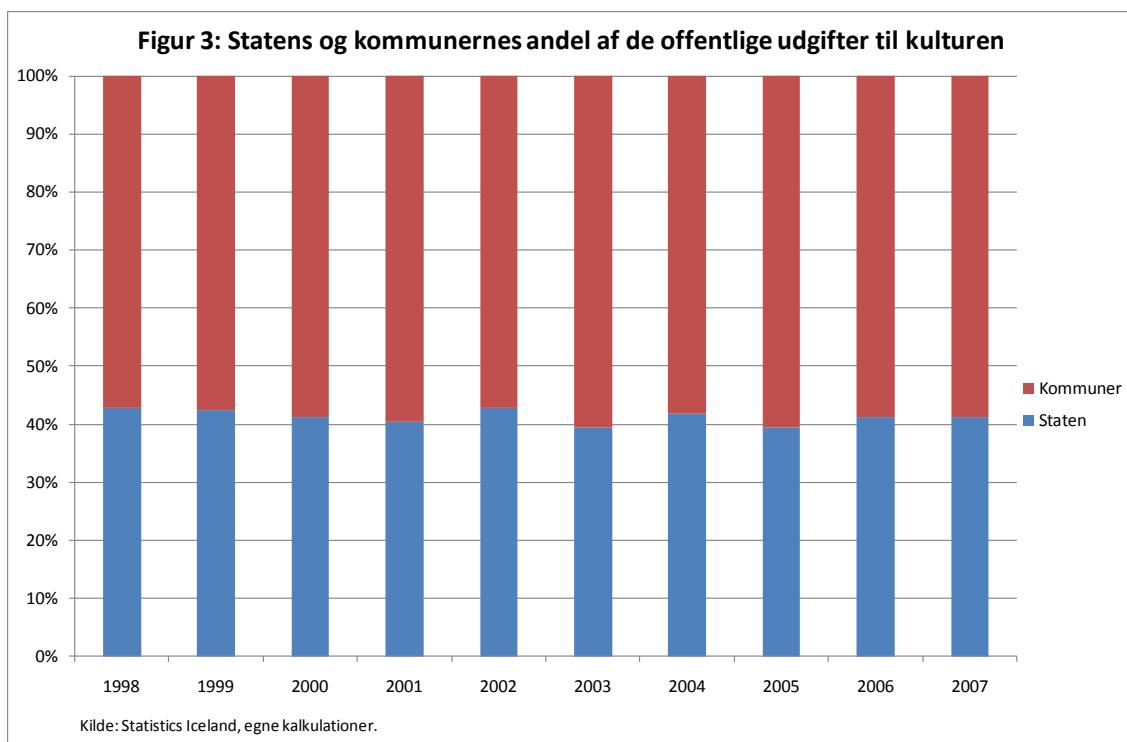

For det andet viser tallene, at de islandske myndigheder bruger mere end dobbelt så stor en andel af deres offentlige udgifter på kulturen (2,7-3,3%) i forhold til de andre nordiske lande (se Figur 2).

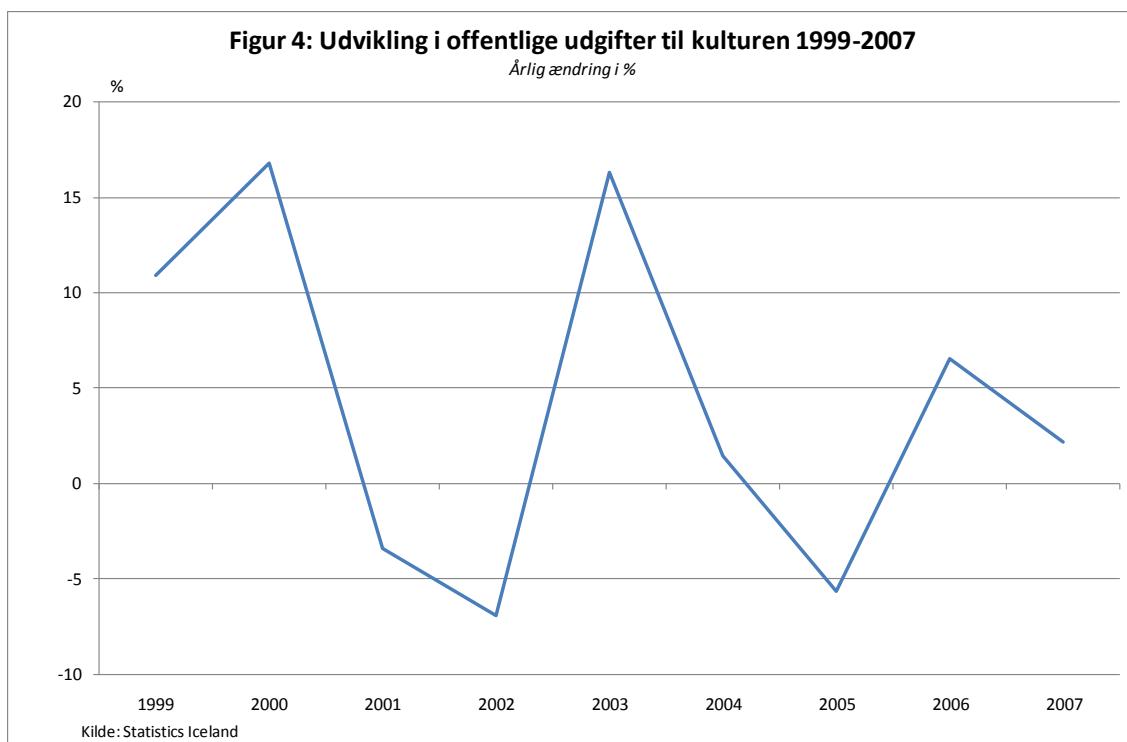
³ I specialet indeholder tal om kulturudgifter i Island ikke udgifter til idræt, undtaget udgifter til undersøgelser indenfor kultur, idræt og religion hvor adskilte tal ikke forefindes.

For det tredje er det kommunerne som står for omkring 60% af de offentlige kulturudgifter, mens statens andel er omkring 40% (se Figur 3). Dette er omkring det samme billede som Bille o.fl. (2003) viser for de andre nordiske lande.

Til sidst, er det klart at de offentlige kulturudgifter er meget volatile sammenlignet med de nordiske lande hvor Bille o.fl. understreger stabiliteten i udgifterne. Figur 4 viser årlige ændringer i kulturudgifterne som svinger fra 16,8% vækst i 2000 til knapt 7% fald i den økonomiske nedtur 2002. Dette kan påvirke de forskellige aktører indenfor kultursektoren, særlig med hensyn til sikkerheden af deres aktiviteter.

Privat støtte til kulturen

Efter at privatiseringen af bankerne var færdiggjort i 2003 og det stærke økonomiske opsving startede for alvor, steg private bidrag til kultursektoren markant. Der eksisterer ikke en integreret databank om disse bidrag, men man kan få en fornemmelse af størrelsesgraden ud fra diverse kilder. Både Glitnir og Landsbanki havde særlige kulturfonde og var hovedsponsorer for forskellige kulturinstitutioner og eventer. Andre finansvirksomheder, hvis ejere var de samme som af de tre største banker, støttede også kulturprojekter i høj grad. Både bankerne og de fleste finansvirksomheder er nu i betalingsstandsning eller blevet nationaliseret. En del af støtten er ikke blevet udbetalt og det er klart at omfanget af private bidrag til kultursektoren ikke vil være i nærheden af det omfang som sås i 2003-2007. Jeg vil nævne nogle eksempler på støtte til kulteren fra finanssektoren og konkludere deraf.

Omkring 200 institutioner, projekter og individer fik i alt ca. 150 mio.kr. om året 2006 fra Glitnirs kulturfond. I 2007 var bidragene endnu større, 250 mio.kr. Blandt de største institutioner var Den islandske Opera, hvor banken var hovedsponsor tre år i

træk, marathonløbene i København, Oslo og Reykjavik samt mindre kulturgrupper (Glitnir 2007: 4).

Landsbanki var sponsor for bl.a. Det islandske Dansekompagni, Reykjaviks Kulturfestival, Nationalteatret, Reykaviks Kulturnat, Det islandske Symfoniorkester og Galleriet Klink&Bank. I 2007 uddelte banken 75 mio.kr. fra sin kulturfond. I 2006 på bankens 120 års jubileum, var støtten til kulturen langt højere og i årsrapporten hævdede banken at støtten var den højeste i Islands historie (Landsbanki 2007: 101).

Finansvirksomheden Samson, som ejede lidt mindre en halvdelen af Landsbanki, var hovedsponsoren bag Det islandske Kunstmuseum fra 2006-2008. Ifølge kontrakten skulle Samson give i alt 45 mio.kr. til Kunstmuseet bl.a. for at gøre det muligt at have fri adgang. Da kontrakten blev underskrevet den 26. januar 2006 sagde Ólafur Kvaran, direktøren for Kunstmuseet, i et interview med Morgunblaðið:

Det er en stor fornøjelse for os at kunne byde på fri adgang til museet og vores forestillinger. Vi håber at denne beslutning kommer til med at forøge bredden og størrelsen af den gruppe som besøger museet

(http://www.mbl.is/mm/frettir/innlent/2006/02/21/okeypis_adgangur_ad_listasafni_i_slands/ 21.06.2009).

I det samme interview sagde Kvaran at Kunstmuseet og undervisningsministeriet havde det fælles kulturpolitiske mål at øge antallet af gæster i landets til kulturinstitutioner og at i de nærliggende lande havde antallet steget som følge af fri adgang. I en ny rapport om den finansielle status af 50 offentlige institutioner som har økonomiske vanskeligheder, fremkommer det at Kunstmuseet ikke fik udbetalt de 15 mio.kr. som det skulle have modtaget i 2008 og at det ikke fik støtte i 2009 (Statens Revision 2009: 54). Samson er gået konkurs. Direktøren på Kunstmuseet er gået ned i

løn, åbningstiderne i sommeren er blevet forkortet, rejser til udlandet er droppet og andre omkostningssparende ændringer står på dagsorden.

FL Group (Stoðir), som ejede en stor del af Glitnir og i en periode Sterling i Danmark, støttede kulturinstitutioner med store beløb. De underskrev fx en fire årig kontrakt med Den islandske Symfoniorkester på 40 mio.kr. men det foreligger ikke hvor stor del af støtten der blev udbetalt før FL Group gik konkurs (<http://www.stodir.is/#/About-Stodir/CSR/The-Iceland-Symphony-Orchestra> 21.06.2009).

Baugur, en af landets største virksomheder de sidste fem år, havde også en støttefond som kulturinstitutioner og -projekter fik gavn af. I 2007 stiftede Baugur fonden med 300 mio.kr. indskud. I 2007 uddelte bestyrelsen omkring 57 mio.kr., og blandt modtagerne af støtten var små teatergrupper i små byer rundt omkring i hele landet (se <http://www.visir.is/article/20070207/LIFID08/102070114> og <http://www.bb.is/Pages/26?NewsID=71693> 21.06.2009). Baugur er nu gået konkurs.

Jeg vil understrege fire ting med hensyn til privat støtte til kulturen i Island. For det første så er det klart at omfanget af støtten steg markant i 2003-2007, den samlede sum kendes dog ikke. For det andet så er det interessant at det ser ud til at størstedelen af støtten til kulturarrangementer går til de projekter, som også får bidrag fra det offentlige. Der er mange eksempler på at mindre grupper og institutioner modtager støtte fra finanssektoren, men de bidrag ser ud til at være af betydeligt mindre omfang. Grunden til at bankerne valgte at sponsorere institutioner som også fik offentlige midler, kunne være at de ville forbinde banken med velkendte navne indenfor kulturen i Island. For det tredje er det klart at selv om de private bidrag steg markant så ser det ud til at de var mindre end det de velkendte kulturelle projekter fik fra det offentlige. Den omtalte støtte fra Samson til Kunstmuseet var for eksempel kun omkring 10% af det offentlige bidrag til museet, men det var Samsons navn som blev reklameret udenfor og inde i museet. Til sidst, er det klart at efter kollapsen i den

finansielle sektor i Island er grundlaget for at virksomhederens bidrag kan spille en vigtig rolle i finansering af kultur forsvundet, ihvertfald foreløbigt.

Kapitel 3: Analyse af de frie teatergrupper i kulturpolitiske perspektiv

I det efterfølgende analyserer jeg de frie teatergrupper i Island ud fra de kulturpolitiske begreber jeg har præsenteret i foregående kapitler. Denne undersøgelses overordnede formål er at forsøge at svare på spørgsmålet: *Hvordan er de frie teatergruppens status i det teaterpolitiske felt i Island?* Og for at besvare spørgsmålet ses der nærmere på følgende fokuspunkter:

1. Først vil jeg give et indblik i hvor stærk **teatertraditionen** er i Island.
2. For det andet vil jeg gøre rede for **det institutionelle miljø** for scenekunsten i Island, eller for den del af det som har relevans for min analyse af de frie teatergrupper i Island.
3. Som jeg har været inde på før, er der meget kort tradition for kulturpolitiske målsætning i landet. Teaterpolitikken er ikke nogen undtagelse vedrørende dette. **Teaterpolitiske målsætning** er derfor det tredje jeg vælger at beskæftige mig med i dette kapitel. Når jeg undersøger den kulturpolitiske målsætning deler jeg ransagningen op efter aktører i det teaterpolitiske felt og fokuserer på to aktører: Undervisningsministeriet og De frie Teatergruppers Forening.
4. Det fjerde jeg analyserer er hvordan **armslængdeprincippet** er udført indenfor det teaterpolitiske felt med hensyn til de frie teatergrupper. Dette fører os hen i en diskussion af hvordan støttesystemet er tilrettelagt i forhold til de frie teatergrupper.
5. For det femte vil jeg vurdere de frie teatergruppers kulturpolitiske status i forhold til Chartrand og McCaugheys (1989) **kulturpolitiske modeller** og diskuterer hvordan Island har flyttet sig i løbet af de sidste to årtier.
6. Til sidst analyserer jeg **den kulturøkonomiske situation** som de frie teatergrupper befinder sig i og vurdere de udfordringer den økonomiske krise vil medføre.

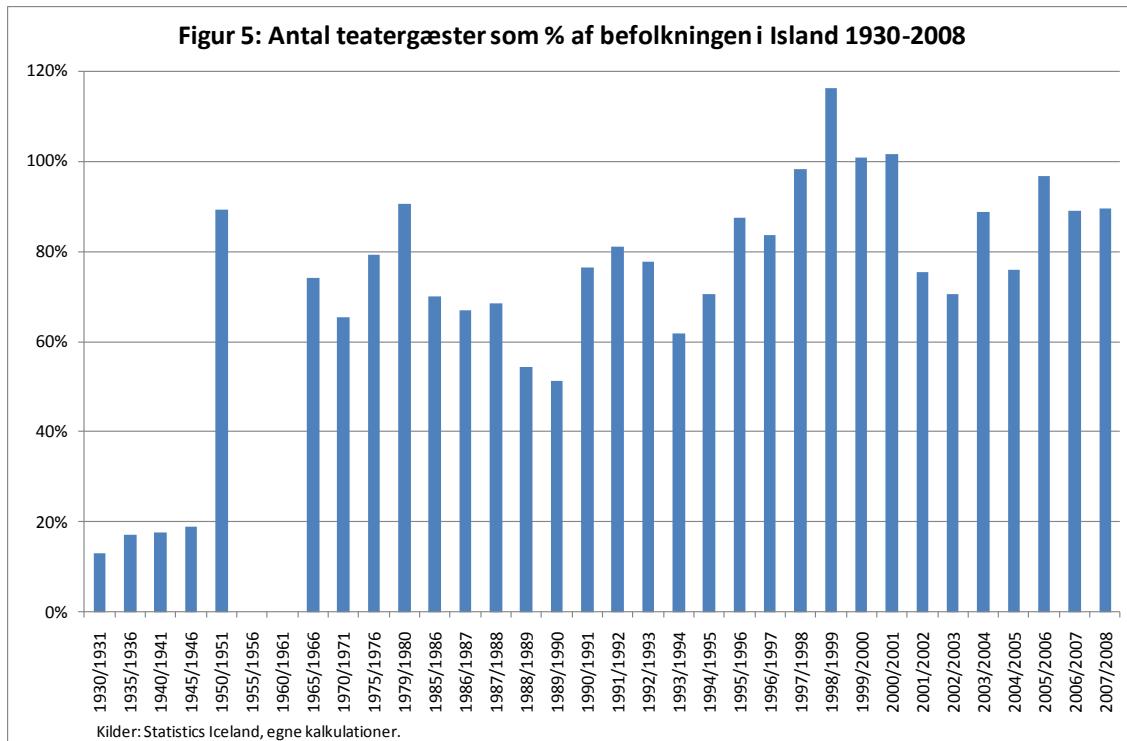
3.1 Teatertraditionen er stærk i Island

Kulturen og sprog er generelt tæt forbundende størrelser, dette gælder også i Island. Ligesom landets rødder og nationens identitetsdannelse er uadskillige. I den forbindelse, altså nationens identitetsdannelse har teatret spillet en stor rolle. Islændinge har længe været kendt for national-litteraturen og landet kaldes populært ”Sagaernes Ø”. Islændinge elsker historier, at læse og lytte. Teatertraditionen er tæt forbundet med sproget og litteraturen, i teatret kan folk opleve historier.

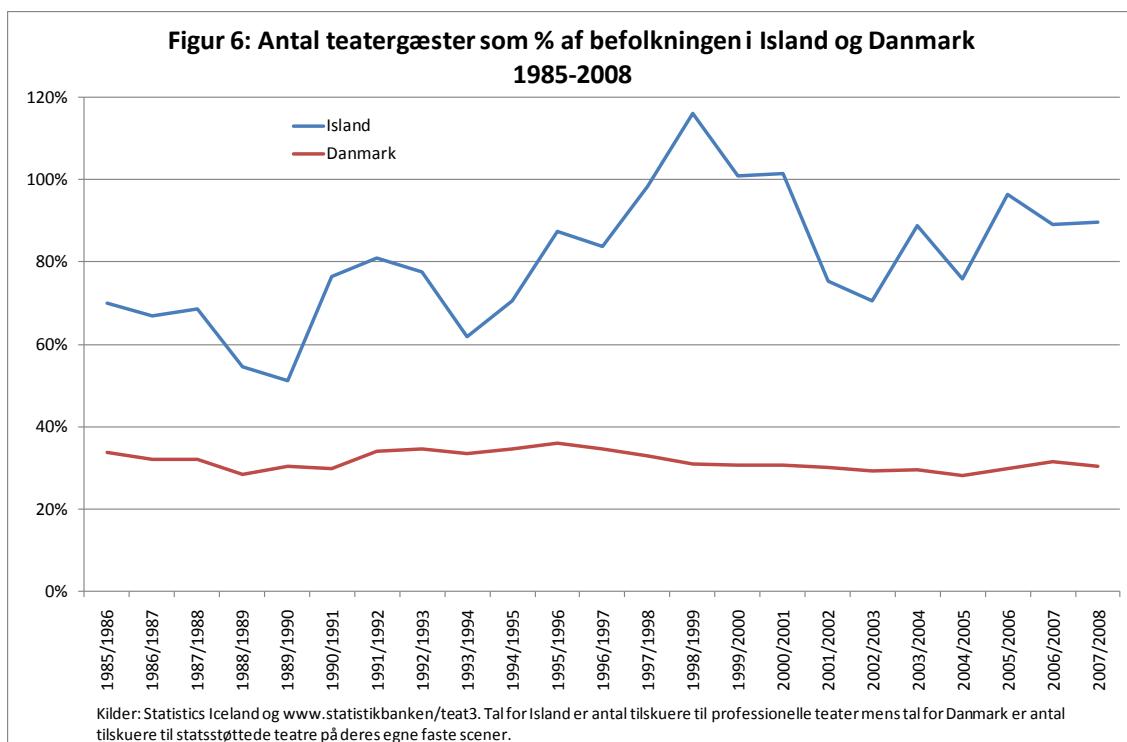
Kulturstatistikken i Island er imponerende. Islændinge går gennemsnitlig fem gange om året i biografen, fem gange om året på museer, der holdes fem koncerter hver dag og fem bøger udgives hvert år for hver 1000 indbyggere i landet (Statistics Iceland <http://www.statice.is>). Til sammenligning går hver dansker gennemsnitlig omkring to gange om året i biografen og to gange på museer (Danmarks Statistik 2009: 8).

Islændinge besøger teatret oftere end de andre nordiske landes befolkninger. Figur 5 viser antal besøgende gæster i teater i Island som procentdel af befolkningen helt tilbage til 1930. Nationalteatrets stiftelse i 1950 ser ud for at have haft stor indflydelse på antal besøgende gæster.⁴

⁴ Man skal være forsigtig i fortolkningen af teaterstatistikken, særlig mange år tilbage, da kvaliteten af tallene kan være begrænset.

Her på Figur 6 ses en procentbaseret sammenligning mellem antal besøgende gæster i teatret i Island og Danmark i årene 1985 – 2008:

Tallene svinger meget fra år til år i Island, men i den illustrerede periode er der konstant hvad der svarer til imellem 50% og op til 100% af nationen som går i teatret hvert år. I starten af den økonomiske nedtur, 1989/1990 svarede det samlede teaterbesøg til ca. 50% af det samlede befolkningstal og i 1998/1999 til 115%. Figuren siger dog ikke hvor stor del af befolkningen der i realiteten går til teatret, det anses for plausibelt at en lille del ser adskillige forestillinger om året. Dette har hidtil været problemet med teaterstatistikken i Island. Derfor er en ny undersøgelse, som Gallup har lavet for Statens Revision i oktober/november 2008 i forbindelse med Nationalteatret, særlig interessant. Undersøgelsens resultat viser at 53,3% af deltagerne i undersøgelsen havde været i teatret i løbet af de sidste 12 måneder (Statens Revision 2008: 31). Dette tal er lidt højere end Fridbergs analyser bekræfter om teaterbesøg i de nordiske lande (Fridberg 2003: 364). Da Fridberg lavede sin analyse eksisterede en lignende statistik ikke for Island, og han konkluderede at det islandske niveau lå på omkring 20%, som er ganske lavt set i lyset af at det samlede antal gæster faktisk var omkring 80-100%.

Gallups undersøgelse viser at mange har været til forestillinger i flere end i et teater de sidste 12 måneder. Omkring 34% havde været i Reykjaviks Teater, 21% i Nationalteatret, 10% i Akureyrí Teater og 10,5% i andre teatre. I denne sammenhæng bør det påpeges at fleste af samarbejdsforestillingerne imellem de offentlige teatre og de frie teatergrupper foregår på de offentlige teatres scener.

Sociologiske undersøgelser og analyser omkring hvilken baggrund med hensyn til fx uddannelse og arbejde tilskuerne i islandsk teater har forefindes desværre ikke. Det er ofte tilfældet at det at gå i teater er forbundet med at tilhøre en bestemt socialgruppe, der er her tale om den del af befolkningen som har en universitetsuddannelse eller høj indkomst (Einarsson 1998: 312). Gallups undersøgelse viser, at der er flere kvinder end mænd, som går i teatret i Island. Det er forskelligt hvordan aldersfordelingen er i Nationalteatret. De fleste gæster i Nationalteatret er i alderen 55-75 år, folk i alderen 25-34 år gik mindst i Nationalteatret. Den geografiske spredning så ud som følger: 30% af beboere i Reykjavik havde været i Nationalteatret de sidste 12 måneder, sammenlignet med 11% beboere uden for hovedstadsområdet. Undersøgelsen hentyder til at husholdningens indkomst har betydning for hvor tit familien er i teatret. Det samme gælder om uddannelse, jo højere uddannelse desto mere sandsynligt er et besøg i Natioanteatret (Statens Revision 2008: 31).

Professionelt teater i Island

Islandsk teater bygger på græsrodsbevægelse i højere grad end fra "court or king", som Einarsson udtrykker det. Usædvanligt mange Islændinge har direkte erfaring med teaterarbejde, ikke kun som unge tilskuere af organiseret skole- eller børneforestilling, men som deltagere. Der er et spændende amatørgruppeliv, som sammen med de etablerede teatre er med til at vedligeholde et blomstrende teaterkulturliv (Einarsson 1998: 312).

Der er to hændelser i begyndelsen af 1900 tallet som hentyder til at teater havde fået anerkendelse som vigtig kunst for samfundet. For det første fik Reykjaviks Teaterforening (Reykjavik Theatre Company, LR) officiel støtte. For det andet fik

skuespilleren Stefanía Gudmundsdóttir kunstnerløn (Einarsson 1998: 315). Det var første gang en skuespiller fik kunsterløn, før var det kun musikere, forfattere og billedkunstnere som havde fået støtte hidtil.

I begyndelsen af 1900-tallet hvor stemmer om krav til professionelt teater var højrustede, arbejdede mange forskellige grupper på amatørperformances: Foreningen for Bogtrykkere, Foreningen for Sømænd, Forening for Afholdenhed, idrætsklubber, velgørende organisationer, kvinde-”guilds” og andre amatøregrupper.

Vinteren 1862 spilles der for første gang et islandsk skuespil, ”Narfi eður Sá narragtugi biðill” af Sigurður Pétursson (Sigurðsson, 1992: 3). I dag ser mange nye islandske dramaer lyset hvert år. Einarsson hævder, at det er på grund af teaterfolkets bevidste anstrengelse, de spørger sig selv: ”Hvis ikke vi gør op med vores samfund på scenen, hvem vil så gøre det?” Tilskuere og anmeldere havde deres tvivl i starten, men blev hurtigt overbevist, og nogle af de moderne dramaer er meget populære (Einarsson 1998: 313). Støttesystemet har også været villigt til at støtte teatergrupper som vil arbejde med islandske værker. Jeg kommer nærmere ind på støttesystemet senere.

Som beskrevet tidligere tog Island store skridt mod moderniseringen af økonomien og samfundet under 2. Verdenskrig og i perioden derefter. Nationalteatret blev stiftet i 1950, hvilket reflekterer at det professionelle teater er ungt i islandsk og i nordisk sammenhæng. I de sidste 25 år er antallet af de frie teatergrupper vokset drastisk (se Figur 7).

I næste kapitel gør jeg, som allerede nævnt, nærmere rede for det institutionelle miljø inden for teatret.

3.2 Det institutionelle miljø for scenekunsten i Island

Teaterpolitikken er en del af det kulturpolitiske felt og præget af interessekonkurrence ligesom det kulturpolitiske felt i sin helhed. Selv om jeg fokuserer mest på de frie

teatergrupper så gør jeg også rede for det institutionelle miljø i det teaterpolitiske felt. Det gør jeg fordi det er nødvendigt for at undersøge forholdet mellem aktørerne i feltet. I det efterfølgende gør jeg rede for Undervisningsministeriet samt nogle af teaterinstitutionerne som befinner sig i det teaterpolitiske felt. Efter en kort beskrivelse af ministeriet følger beskrivelser af de tre største teatre i landet: Nationalteatret og to kommunale teatre, i Reykjavík og Akureyri. Til sidst præsenteres fakta om de frie teatergrupper. Jeg arbejder ikke med Den islandske Opera og Det islandske Dansekompagni i min analyse, selv om de begge er offentligt støttede og aktive aktører indenfor feltet.

Undervisningsministeriet

Kulturen hører under Undervisningsministeriet. Ministeriet har sin oprindelse i 1. afdeling af Regeringskancelliet, som blev oprettet 1904. Da det blev delt op i 1917, kom undervisningsanliggender under Justits- og Kirkekontoret/ministeriet. Ved regeringsskiftet i 1947 besluttede man at oprette et undervisningsministerium, dog med samme personale og ledelse som statsministeriet. Derefter virkede disse ministerier under fælles ledelse indtil deres virksomhed blev adskilt i overensstemmelse med regeringskancelliloven i 1969 (Undervisnings-, forsknings- og kulturministeriet 2005: 1-2).

På kunst- og kulturområdet har den islandske stat ansvar for driften af institutioner og fonde, og yder støtte til forskellige projekter enten i form af lovbestemte bidrag eller via finansloven. Støtte til projekter uddeles fra kunst- og kulturpuljer, mens arbejdsstipendier uddeles ud fra henholdsvis kunstneres og fagforfatternes lønpuljer (http://nor.menntamalaraduneyti.is/media/MRN-PDF-Althjodlegt/Fakta_4_2009.pdf 20.05.2009).

Afdelingen for Kultur forbereder udformning af kulturpolitikken, fører tilsyn med implementeringen af den og varetager generelle forvaltningsopgaver på kulturområdet. Afdelingens ressort består bl.a. af kunst og kulturarv, det islandske sprog, medier, idræt og ungdomsorganisationer. Det består bl.a. i kommunikation med

offentlige kulturinstitutioner og museer, kommuner, idrætsbevægelser og andre organisationer, virksomheder og personer. Afdelingen fører tilsyn med offentlig støtte til kunst og kultur (<http://nor.menntamalaraduneyti.is/ministeriet/bekendtgoerelse>, 20.05.2009).

Nationalteatret

Som sagt før blev Nationalteatret åbnet i 1950. Idéen stammer dog fra 1860. Kravene blev strammet i begyndelsen af 1900-tallet, forbilledet var Det kongelige Teater i København og andre teatre i Skandinavien, samt Comedie Francaise og The Burgtheater. Folk pegede ligeledes på Abbey Theatre og hvilken effekt det havde på irsk drama (Einarsson, 1998: 317). De første love om bygning af Nationalteatret stammer fra 1922.

Teatret består af fire scener: Store Scene med 500 siddepladser, "Smíðaverkstæðið" med ca. 140 siddepladser, Lille Scene med ca. 100 siddepladser og "Kassinn" (black box theater) blev åbnet i 2006, med ca. 180 siddepladser (<http://www.leikhuisid.is/?PageID=4> 05.11.2008). Det nye teater var under det økonomiske opsving delvist finansieret af Landsbanki. I 2007 fik teatret omkring 75% af sin indkomst som offentlig støtte, billetsalget stod for lidt over 19% og andre indkomster knap 5% (Statens Revison 2008: 38). Undervisningsministeren vælger nationalteaterdirektøren hvert femte år.

Reykjaviks teaterforening (Leikfélag Reykjavíkur)

Reykjaviks teaterforening er landets andet største institution for scenekunst, næst efter Nationalteatret. Historien om Leikfélag Reykjavíkur er en histori om kampen om samfundets anerkendelse af teatret. Efter Nationalteatrets stiftelse i 1950 blev teatrets folk endnu mere bevidst om at overleve, via hårdt og uegennyttigt arbejde blev teatret professionelt i 1964. Teaterforeningens vilkår var igennem det 20. århundrede dårlige. I mange år kæmpedes der for at få bedre tag over hovedet. Huset, som blev kaldt Iðnó duede ikke til store klassiske forestillinger.

En ny teaterbygning *Borgarleikhúsið* blev åbnet 36 år efter teaterfolkets stiftelse af husbygningsfond med samling af penge for at bygge rigtigt teater. Det var også på dette tidspunkt gået 13 år fra det første spadestik var taget. De første år efter åbningen af huset gik det op og ned i forhold til økonomien og husets drift. Der var ikke kun tale om økonomiske konflikter, også det kunstneriske arbejde debateredes heftigt (Valdimarsdóttir og Bernharðsson 1997: 406). Ifølge mange er scenen i Borgarleikhúsið landets bedste eftersom den egner sig både til teater, musik og dans.

Teatret i Akureyri (Leikfélag Akureyrar)

Teatret i Akureyri er Islands eneste professionelle teater uden for hovedstadsområdet. Akureyri ligger i Nord-Island og er Islands 2. største by med ca. 18.000 indbyggere

Selv om teatret først blev professionelt i 1973 så bygger det på en gammel tradition. I 1860 blev der først snakket om skuespil i Akureyri, dette var før stedet ifølge loven blev erklæret for "by" med ca. 270 indbyggere. Danskere, især handelsmænd som var i Akureyri kendte teatret fra Danmark og teateraktiviteterne blev en oplagt fornøjelse i dette isolerede samfund oppe i Island. De danske handelsmænd spillede korte forestillinger med sjov, romantik og lette sangtekster. Dermed blev grunden lagt for videre fremskridt inden for teateraktiviteter (Sigurðsson 1992: 3).

Det var ikke altid nemt at finde skuespillere til stykkerne, især når der var tale om mange skuespillere i et stykke. Som Ragnhildur Steingrímsdóttir gør opmærksom på det: "Det var ofte problematisk at finde folk, særlig mænd, til skuespil som krævede mange skuespillere. Eksempelvis sad vi i tre uger og bladede i telefonbogen da vi var igang med Íslandsklukkuna" (Sigurðsson, 1992: 179).

Igennem næsten umulige situationer og helt uden penge indimellem er det lykkedes at holde teatret i live hvert år siden da. Teateraktiviteten i Akureyri er blomstret op i løbet af de sidste sæsoner og publikummet har aldrig været større. Når man læser om Leikfélag Akureyrar er det optimisme som præger arbejdet på teatret.

De frie teatergrupper

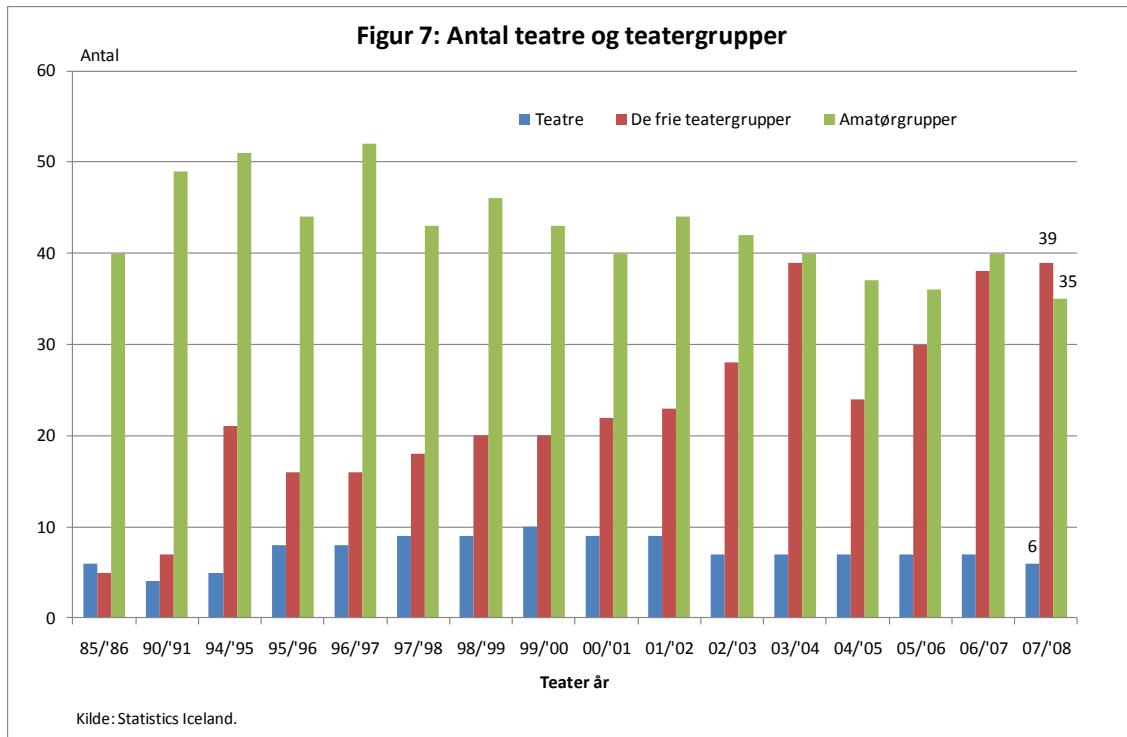
Begrebet *de frie teatergrupper* henviser til teatre og teatregrupper som er professionelle og selvstændige, de vil arbejde uafhængigt og på egne vegne. De går under forskellige navne, i Island er de for det meste kaldt "de frie teatergrupper" men også "de selvstændige".

Der findes ikke mange kilder om de frie teatergruppers historiske baggrund. En undersøgelse af Páll Baldwin Baldvinsson er dog under bearbejdelse, hvor han undersøgene årene 1922-1971. I perioden var de frie teatergruppers arbejde kraftigt men mange forestillinger: dans, dukketeater, børneteater, operaer o.fl. I undersøgelsen ser Baldvinsson på de frie teatergruppers rolle i at nationen kunne have Nationalteater. De frie teatergrupper var med til at øge professionalisme og forskellighed inden for scenekunstområdet (Gunnsteinsson 2008: 23).

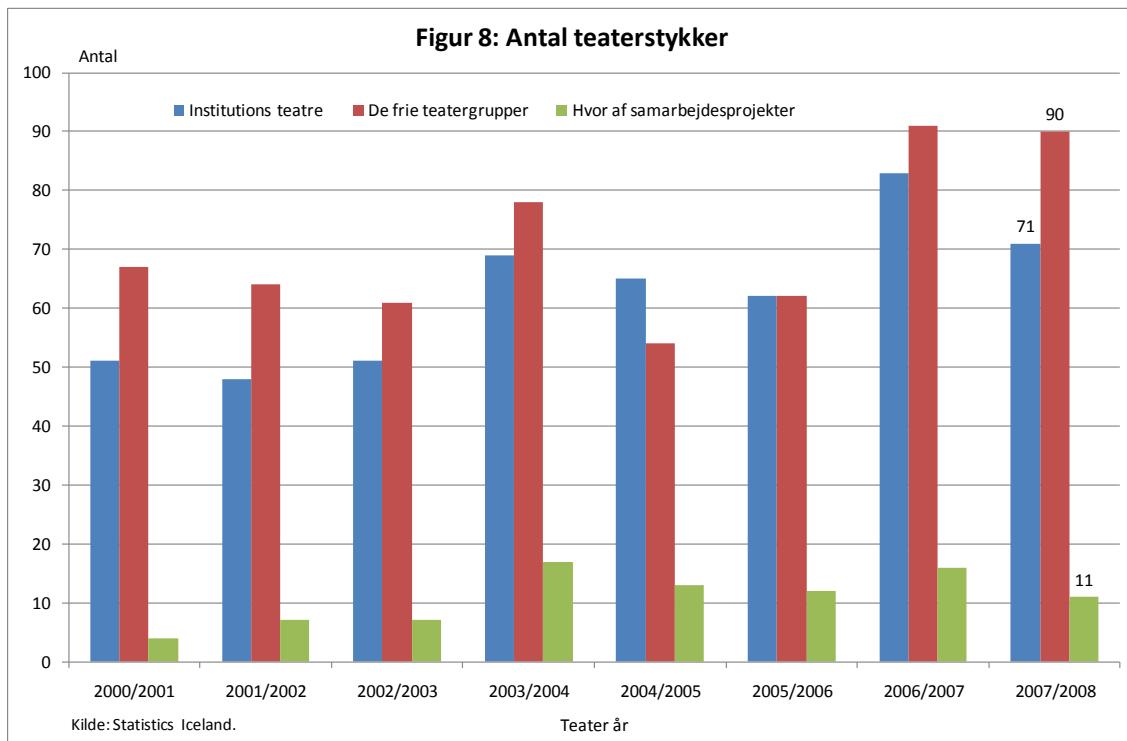
De frie teatergrupper har spillet en stor rolle i ændringen af helhedsbilledet i det islandske teaterliv de sidste årtier. I dag er de frie teatergrupper på en måde den tredje blok i teaterlivet, de to andre er Nationalteatret og kommunernes theatre (herunder Reykjavík og Akureyri som jeg var inde på før). Når man analyser den islandske teaterstatistik med hensyn til de frie teatergruppers stilling er der flere faktorer som er interessante.

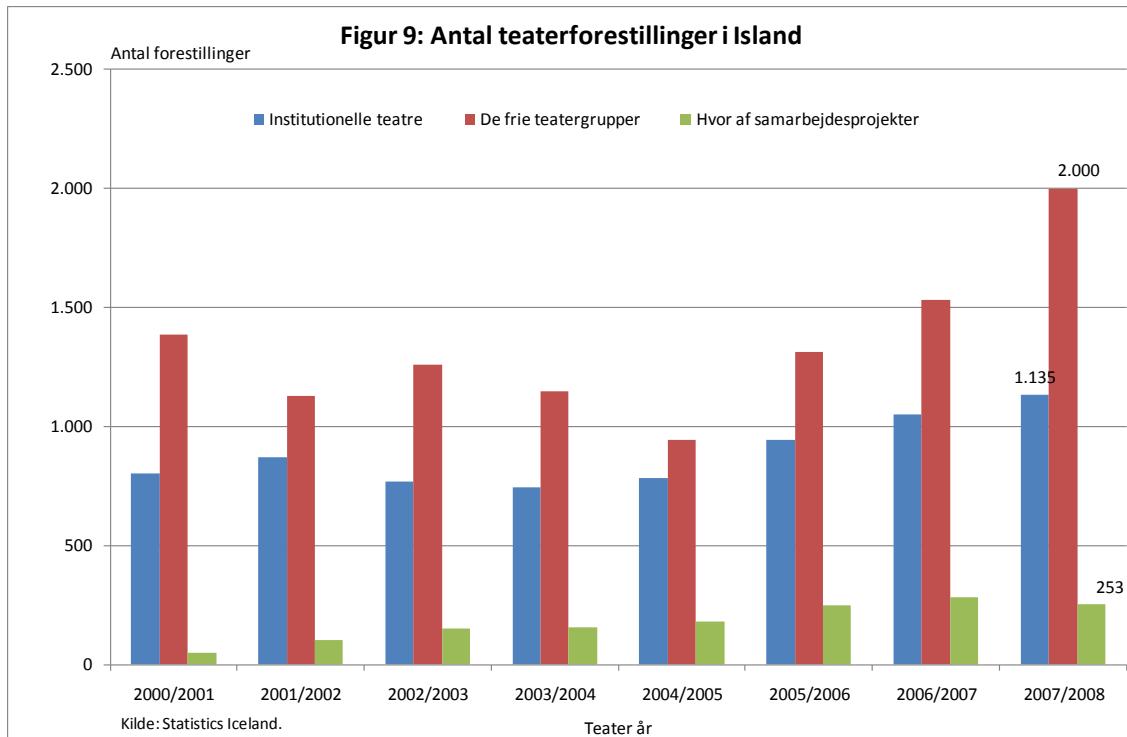
For det første er antallet af frie teatregrupper steget de sidste årtier (se Figur 7).⁵

⁵ To af de seks teatre på figuren tilhører de frie teatregrupper (Hafnarfjarðarleikhúsið og Möguleikhúsið) så de institutionelle teatre er kun fire

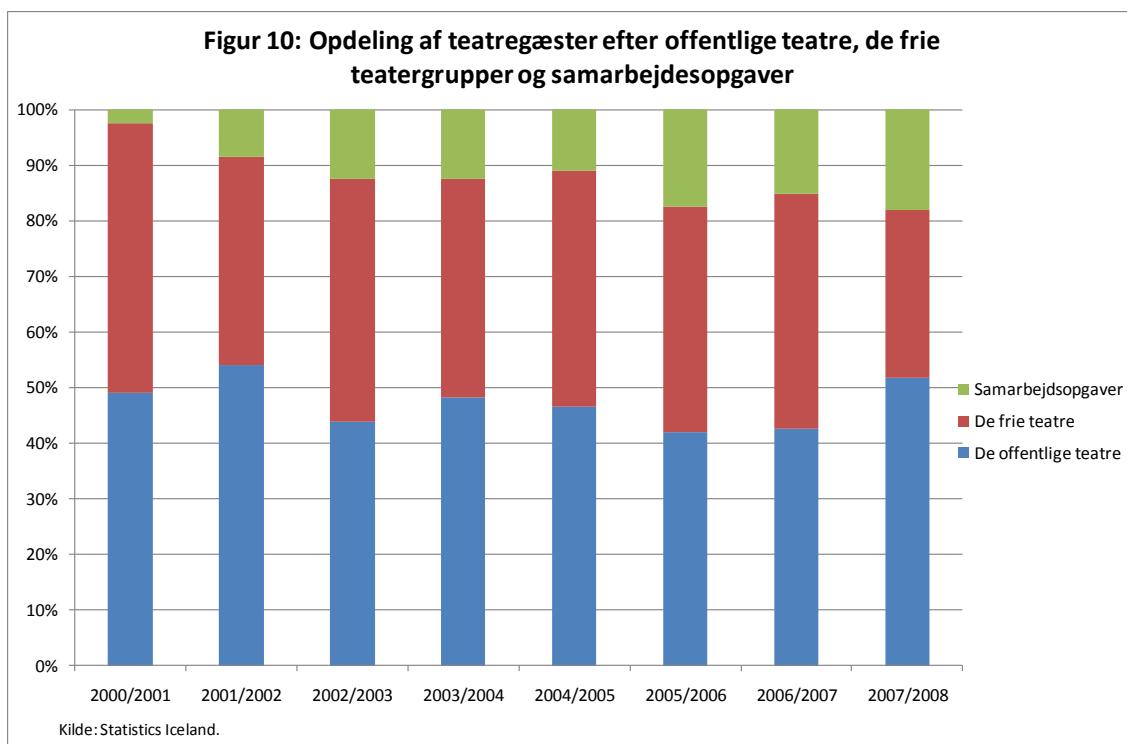

For det andet er det klart at de frie teatergrupper står for flere teaterstykker end de institutionelle teatre og dobbelt så mange forestillinger (se Figurer 8 og 9).

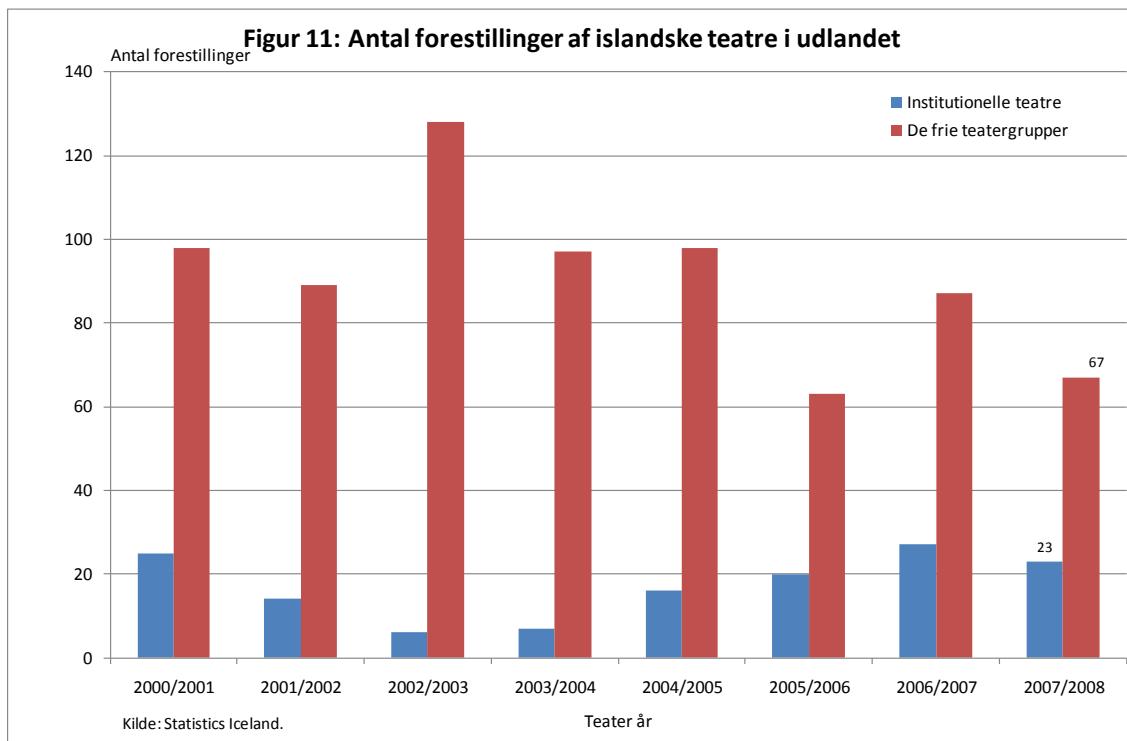

For det tredje sidder de offentlige teatre kun på omkring halvdelen af det samlede antal teatergæster (se Figur 10) det ses endvidere af antallet af samarbejdesopgaver imellem de frie teatergrupper og de institutionelle teatre er steget.

Det sidste der her fremhæves som værende interessant er at De frie Teatergrupper har stået for størstedelen af de forestillinger som islandsk teater har opført i udlandet (se Figur 11).

De frie teatergrupper tilhører en overordnet forening, som kalder sig „Sjálfstæðu leikhús“ på islandsk. Jeg vil bruge oversættelsen: *De frie Teatergruppens Forening* i specialet. Foreningen blev stiftet i 1985. Dens formål er at forbedre teatergruppernes arbejdsmiljø og forøge teatergruppernes synlighed. Foreningen er talerør for alle De frie Teatre og andre teatergrupper, og den forvalter teatergruppernes interesser så at de kan arbejde uafhængigt og på egne vegne (De frie Teatergruppens Forening, <http://www.leikhopar.is/?pageid=4> 12.06.2008). Jeg nærmer mig foreningens arbejde i højere grad senere.

3.3 Kulturpolitiske målsætninger indenfor det teaterpolitiske felt: Fra samfundsmæssigt fokus over i fokus på markedet

Traditionen for kulturpolitiske målsætning er meget kort i Island. Det gælder også teaterpolitikken. I det følgende vil jeg analysere teaterpolitiske målsætninger og jeg deler diskussionen op efter aktører der involverede i de frie teatergrupper. Jeg har dog valgt at begrænse diskussionen ved stort set at se bort fra kommunerne og fokusere mere på staten og målsætning fra De frie Teatergruppers Forenings side.

Fra ministeriets side

Undervisningsministeriet fremlægger ikke kulturpolitiske målsætninger for scenekunstområdet. På årligt møde i 2008 med undervisningsministeren og alle repræsentanter for foreninger som er medlemmer af Foreningen for islandske Kunstnere blev det krævet, og ikke for første gang, at der skulle arbejdes en kulturpolitiske målsætning for kunstlivet i Island. Ministeren svarede, at der var ikke nogle planer derom, og tilføjede at det offentliges kulturpolitiske målsætning kan læses i finansloven hvert år (Gunnsteinsson 2008: 39).

Island havde højre-regering i perioden fra 1991 til 2007 og en bred regering over midten fra 2007 til februar 2009. Uafhængighedspartiet (Sjálfstæðisflokkurinn – svarer til De Konservative i England) styrede Undervisningsministeriet i hele perioden. Ministrene var Ólafur G. Einarsson (fra 1991-1995), Björn Bjarnason (1995-2002), Tómas Ingi Orlich (2002-2003) og Þorgerður Katrín Gunnarsdóttir (2004-2009).

Der har lige været valg og regeringsskifte i Island. For første gang siden Island blev selvstændigt i 1944, er tale om en ren venstre-regering i landet. De to partier som nu danner regering er Socialdemokraterne (Samfylkingin) og De Venstre-Grønne (Vinstri grænir - svarer til SF i Danmark). Undervisningsministeren er Katrín Jakobsdóttir, næstformand for De Venstre-Grønne. Fra 1. februar til 10. maj dannede disse to partier mindretalsregering men efter valget i slutningen af april fik de flertal, og den 10. maj kungjorde de to flokke deres arbejdsplan for næste 100 dage. På det kulturelle området vil de gerne arbejde på en kulturpolitiske målsætning i samarbejde

med kunstnere og andre som arbejder i den kulturelle sektor (Erklæring om samarbejde og 100 dages plan - <http://www.forsaetisraduneyti.is/frettir/nr/3703>).

Det er noget nyt, at der er vilje til at fremstille målsætning fra ministeriets side. Man kan ikke vide om eller hvad det vil betyde for scenekunstområdet, men i hvert fald skabes der nu mulighed for at lave en skriftlig målsætning og påbegynde en dialog mellem de forskellige parter.

I Island er der ikke tradition for kulturpolitiske redegørelser, som det ses bl.a. i Danmark. Man kunne spørge om det har betydning for den udførte kulturpolitik? Og endvidere overveje hvilken betydning det har at ministerens holdning ikke står klart? Ved befolkning hvad ministrieret vil med kulturen? Gode spørgsmål – men uden konkrete svar.

Der forefindes dog nogle udgivelser, hvor man kan prøve at finde ud af om der er nogen målsætning fra ministeriets side. Sammenlignet med de danske udgivelser er disse udgivelser kortfattede. I forordet til "Kultur og uddannelse – fremtidens forudsætninger" (på islandsk: Menning og menntun – forsenda framtíðar) fra februar 1996 forklarer undervisningsministeren Björn Bjarnason hvor vigtigt det er at have klare målsætninger for uddannelses- og kulturområdet. Der er tre sider om kulturen. Men der mangler uddybelse i forbindelse med hvordan og hvornår de enkelte ting skal udføres. Teksten er kendtegnet af politikken som Uafhængighedspartiet står for, dvs. individuel frihed, formindskelse af statens rolle og det frie marked bestemmer. Allerede i begyndelsen af teksten påpeges det hvor vigtigt det er at statens indflydelse reduceres:

Blomstrende kulturaktivitet og kunstdannelse skal støttes på alle områder og rundt omkring landet. Den bedste vej til at nå det formål er at bygge op et konstruktivt miljø, ikke at staten står for største delen af kulturaktiviteten. Kulturinstitutionernes finanselle selvstændighed skal forøges samt deres mulighed for at hente egen indtægter. Private agenter skal opfordres til at støtte kunstdannelse og

kulturaktiviteter som tilføjelse af statens og kommunernes samarbejde indenfor kulturen.

[...]

Virksomheder og individer skal i stigende grad blive opfordret til at støtte islandsk kultur, bl.a. via udnyttelse af skattefradrag. Hvis sådan et miljø kan styrkes, kunne offentlig kulturstøtte formindskes.

[...]

Uddeling af offentlige midler til kulturaktiviteter har ikke været klar nok. Arbejdsregler skal udarbejdes (min oversættelse, Undervisningsministeriet 1996: 18).

Når man vil undersøge ministeriets målsætning for teaterområdet og de frie teatergrupper, er man nødt til at gøre det via teaterloven. Den gældende teaterlov er fra 1998. Loven er en sammenføjning af Teaterloven fra 1977 og Nationalteaterloven fra 1978. Den første lov vedrørende amatørteater stammer fra 1965.

Første kapitel i loven omhandler målsætning og overbygning. Der gøres rede for teaterlovenes målsætning i følgende sætning:

Lovenes målsætning er at styrke islandsk teater og andre scenekunstformer og sikre dem gode forhold (Teaterlovene 1998).

Der er kun et teater som nævnes ved navn i loven og det er Nationalteatret. Som loven foreskriver så er staten ansvarlig for drift og vedligeholdelse af Nationalteatret. Ingen andre scenekunstinstitutioner nævnes ved navn i loven. Ifølge Guðjón Pedersen, (teaterdirektør i Reykjaviks Teater årene 2000-2008), skyldes det bl.a. den politiske kamp mellem højre og venstre i den politiske verden, dvs. venstre-fløjen på

kommunalt plan og højrefløjen i folketingenet (interview med Guðjón Pedersen, Reykjavík Teater 19. Maj 2006).

Kapitel II i loven omhandler Nationalteatret og er inddelt i 13 paragrafer. Jeg vil ikke gå i dybden med denne del af loven, men vil understrege nogle enkelte ting. For det første kan vi i paragraf 4 se hvordan demokratiseringen af kulturen kommer til udtryk:

Nationalteatret skal i sit arbejde forsøge at vække interesse for disse kunstformer hos befolkningen [teater og de kunstarter som har med scenen at gøre] og støtte deres udvikling. Der skal lægges vægt på islandske fremstillinger og teatret skal være et forbillede i kunstnerisk performans og i hvordan det islandske sprog bruges (Teaterloven 1998).

I loven er der, også lagt vægt på at kulturen skal ud på landet, og dermed lagt vægt på demokratiseringen af kulturen; kultur for alle. Men det er står uklart hen hvor meget det faktisk kan blive til, det fremkommer at der på Nationalteatrets vegne skal rejse ud på landet hvert år og ”så meget rundt om i landet som muligt” (Teaterloven 1998).

Kapitel III hedder ”Andre arbejdsområder inden for teater”. Både professionelle- og amatørgrupper skal modtage støtte. Den økonomiske støtte skal også dække børneteater, dukketeater, opera og dans. de frie teatergrupper tælles med i loven her.

Med hensyn til udformningen af den teaterpolitiske substans adskiller den islandske teaterpolitik sig fra fx den danske. Helmsdal har analyseret det teaterpolitiske felt i Island og fremhæver at den statslige teaterpolitik i Island er meget løst og uforpligtende formuleret, og hans konklusion er at lovgivningen savner andre klare målsætninger end opretholdelsen af Nationalteatret. Loven og politikken bag den koncentrer sig hovedsaglig om nogle få centrale institutioner, men glemmer tiltag til at fremme teaterkunsten derudover, fx i form af støtte til græsrodsteatre (Helmsdal

2002: 63). Om Teaterloven fra 1998 hævder Helmsdal, at med den som statslig teaterpolitik, som er koncentreret omkring opretholdelsen af Nationalteatret. Om loven hævder Helmsdal endvidere:

Den øvrige statslige teaterpolitik, dvs. varetagelsen af alle andre teaterpolitiske opgaver fra statens side, definition af disse opgaver og retningslinjerne for løsningen af dem, overlades til Undervisningministeriet. Ministeriet bliver således både politiskabende og politikadministrerende i forhold til teatret. Ud fra et demokratisynspunkt, som forudsætter, at de det er folkevalgte politikere, der bør fastsætte rammerne og udstikke hovedlinjerne i kultur- og teaterpolitikken, er dette problematisk. Med loven er der udstedt en blankocheck til ministeriet med hensyn til udformningen af støttepolitikken, idet der hverken findes principper eller prioteringer herfor utalt i lovteksten (Helmsdal 2002: 59).

Teaterlogivningen har indvirkning på teatersystemet og i Island har den været præget af indbyrdes konflikter. Som Helmsdal påpeger så bunder disse konflikter i en overlevelseskamp, hvor alle forsøger at hævde sig selv. Endvidere peger han på de politiske myndigheders ansvar, ifølge ham glimrer de ved deres fravær i den teaterpolitiske debat. Han hævder, at lovgivningen er „vagere end nogen sinde med hensyn til de rammer, der stikkes ud“. Resultatet bliver en tiltagende tendens til kommercialisering i alle dele af teaterlivet. Publikumstallene bliver kvalitetens målestok, der synes at være gået prestige i at have det største antal tilskuere. Resultatet er, at både de frie teatergrupper og institutionsteatrene i endnu højere grad end tidligere, synes at fastlægge deres repertoire ud fra det kommercielle teaters præmisser (Helmsdal 2002: 63).

Helmsdal peger ligeledes på flere konkrete konflikter mellem institutionsteatrene og de frie teatergrupper. De frie teatergrupper har kritiseret teaterstøttepolitikken og af institutionsteatrene er denne kritik blevet opfattet som

politisk pres for at få overført støttemidler fra institutionsteatrene til de frie grupper (ibid. s. 63).

I Helmsdals analyse af debatten i forbindelse med udformningen af lovgivningen og politikken på teaterområdet, hævder han at der ikke diskuteses eller problematiseres om kultur- eller teaterbegrebet. Begrebet *kulturelt demokrati* er stort set ikke til stede i overvejelserne.

Loven lægger op til en kortsigtet teaterpolitik, når den fastlægger fra år til år i forbindelse med finanslovsforhandlingerne. Dette er med til at skabe uthyghed for alle aktører i det teaterpolitiske felt, som ligger uden for Nationalteatret.

Fra De frie Teatergruppers Forenings side

Foreningen opstartedes for godt tre årtier siden. Hvert årti har haft sit kendetegn, selv om formålet med at forbedre teatergruppernes arbejdsforhold altid har været fællesnævner. Man kan betegne der har været ændret kurs i måden der kæmpes for bedre forhold, især i forhold til hvilken slags sprogbrug der bruges og fokus på teatregruppernes berettigelse har også ændret sig. I de sidste år har der i højere grad været fokus på berettigelse ud fra markedspræmisser og publikumstal, end fx på kvalitet eller samfundsmæssige præmisser. Der har været tale om en udvikling, fra at fokusere på samfundets indhold og teatrets betydning i samfundet og over i økonomiske forhold. Lad os se nærmere på denne udvikling:

I 80'erne fokuseredes der på at arbejde for bedre forhold, flere spillesteder og ikke mindst steder som passede bedre til teaterforestillinger. I 90'erne havde flere grupper fået egne scener som eventuelt kunne lånes ud til andre grupper. Eksempler på dette er Hafnarfjarðarleikhúsið, som har stadigvæk egen scene, Leikfélag Íslands, Möguleikhúsið osv. Vægten i 90'erne lå på kampen for flere penge til teatergrupperne. De frie Teatergruppers Forening har været talerør for alle teatergrupper, og arbejdet på at oplyse det offentlige om nødvendigheden af mere støtte og retfærdigheden i at de frie grupper skulle have flere penge.

Den sidste årti har der været fokus på oparbejdelsen af fælles markedsføring for de grupper der tilhører de frie teatergrupper. Nu er der fælles markedsføring, reklamer i aviser i forbindelse med billetsalg. Endvidere har de fælles hjemmeside og Foreningen er på Facebook. Den fælles markedsføring har gjort de frie teatergrupper mere synlige. Og dette har samtidigt betyder mere fokus på de økonomiske forhold, dvs. offentlig finansiering. Der har endvidere været øget fokus på samarbejde med de store institutionsteatre. Dette berøres igen senere.

I 2002 udkom fremtidsvision for De frie Teatergruppers Forening i rapporten *De frie teatre - Fremtidsvision 2003-2010*. Det er for første gang de frie teatergrupper laver så grundigt arbejde i forhold til målsætning og fremtidsvision. Som de selv skriver i indledningen så var det på tide at der udkom målsætning for Foreningens arbejde (De frie Teatergruppers Forening 2002: 3).

Fremtidsvisionen hos De frie Teatergruppers Forening er bl.a. at de frie gruppers arbejde får en anerkendelse hos publikum, virksomheder og det offentlige som et vigtigt erhverv. Foreningen ønsker en stor stigning i offentlige midler til de frie teatergrupper, flere teaterforestillinger for både islændinge og udenlandske turister, og at de frie teatres drift og markedsføring kommer til med at styrk teatrenes grundlag (De frie Teatergruppers Forening 2002: 4). Foreningen vil styrke samarbejdet mellem erhvervslivet og de frie teatergrupper for at gøre finansieringen af teaterprojekter nemmere (De frie Teatergruppers Forening 2002: 9).

I interviewet med Foreningens formand, Aino Freyja Järvelä, så hun tilbage på udviklingen og blev klar over at der har været stor ændring i deres egen måde at fremstille sig på i den offentlige debat. Hun mener at der var meget mere fokus på teatrets indhold og teatret i forhold til samfundet i perioden da Foreningen opstartede arbejdet. Men nu er der, som jeg har allerede været inde på før, mere fokus på de økonomiske forhold. Fokus på eller diskussion om bl.a. teatrets rolle i et samfundsmæssigt perspektiv eksisterer ikke (interview med Aino Freyja Järvela, De frie Teatergruppers Forenings kontor, 8. december 2008).

Helmsdal fremhæver i sin analyse af teatersituationen i 2002 at debatten prægedes af en diskussion om, i hvilken retning udviklingen af det professionelle teater skulle gå. Debatten var i høj grad styret af De frie Teatergruppens Forening. Debatten handlede i stort omfang om, hvad der legitimiterer det professionelle teater. Denne debat, handlede kun i begrænset omfang om teatrets indhold, men de frie teatergrupper anså antallet af solgte billetter som legitimiserende kriterium for eksistensen af et professionelt teater. Og fra denne position har De frie Teatergruppens Forening angrebet de offentlige myndigheders ensidige satsning på institutionsteatrene (Helmsdal 2002: 64).

Men dette gælder ikke kun indenfor teatret, debatten i de islandske medier igennem de sidste 10–15 år har drejet sig om penge. Samfundets totale opmærksomhed har være bundet ved penge og markedets præmisser. Ideologi, indhold og kvalitet indtog en position som ventende. Man kan dog forvente at der vendes kurs nu efter det økonomiske situation i landet er en helt anden. Der er mange som kalder på ny ideologi og mere bevidsthed omkring kulturens rolle i samfundet og omkring hvilken slags samfund man vil have.

Teaterpolitiske debatter

Det er vigtigt at holde sig for øje hvad diskussion betyder for teaterpolitikken og hvad den kan føre til. En interviewperson kommenterede den manglende debat på følgende måde:

Jeg mener at teaterfolk ikke har været optaget af at deltage i debatten. Der er slet ingen offentlig debat, dvs. kulturpolitiske debatter. Jeg arbejdede på en avis i 9 år og var altid lidt forbavset over hvor lidt debat der var. Nogle mennesker udtrykte stærke holdninger, når man mødte dem i byen, men debatten fandt ikke vej ind i avisene. Det som kendtegner kulturlivet i Island er at der sker meget, men der er ikke nogen bevidsthed omkring det. Masser af energi, men ingen idealer bagved. Folk er ikke meget for at analysere og uddybe, men måske er det noget, der ikke passer sammen

med kreativiteten, det er ofte andre end de kreative selv som debatterer, og den gruppe mangler her. Måske er det uretfærdigt at kritisere kunstnere for ikke at deltage i debatten (interview med Hávar Sigurjónsson, Hávars kontor, 24. maj 2006).

Men hvorfor den manglende debat? En interviewperson hævdede at skuespillere ikke er klare over hvor vigtigt det er for deres teatergrupper på lang sigt at deltage i debatten:

Skuespillere har tendens til at være for selvcentrede i kulturpolitikken. Men det er jo også kendtegnende for en skuespiller, de er selvcentrerede, arbejder hele tiden med sig selv (interview med Viðar Eggertsson, Nordens Hus, 16. maj 2006).

En anden interviewperson lægger vægt på hvor vigtig målsætning er som grundlag for kulturpolitiske diskussioner:

Der er forbindelse mellem den manglende debat og den manglende kulturpolitiske målsætning inden for teatret. Der har været alt for meget tendens til at se på kunsten som noget der til pynt, noget som vi måske slet ikke har brug for (interview med Þórhildur Þorleifsdóttir, Skólavörðustígur, 15. december 2008).

Kan det være at det mangler flere end klare målsætninger? En faglig kulturpolitiske debat kræver også kendskab til det faglige og tillid fra politikerne at det faglige kundskab er til stede indenfor feltet. Nationalteaterdirektørens udsagn ”Ingen tror at folk i kulturlivet kan være fagligt” (interview med Tinna Gunnlaugsdóttir, Nationalteatret 17. November 2005) er en kommentar som siger meget. Mangler islændinge ”spilleregler” i debatten eller noget at snakke ud fra? Er det manglende respekt? Tror vi ikke at det gavnner at snakke om kulturpolitikken? Jeg har ikke svar på

alle disse spørgsmål, men et har jeg kunnet konstatere under mine interviews: Der er mange som kalder efter mere debat og efter at flere kommer på banen. Det er på tide at kulturens værdier og indhold debateres, og herunder hvilken rolle kulturen spiller i samfundet.

I denne sammenhæng er det også vigtigt at huske at Island ikke havde noget kunstakademi før år 2000. Der var muligt at uddanne sig indenfor kunst, teater og musik, men fokus har været på håndværk og på at opbygge elevens viden og kompetence i forbindelse med deres tilvejebringelse af kunst. I dag stilles der krav om en akademisk tuddannelse som tåler international sammenligning. Det er vigtig krav at der forefindes kundskab til den brede kunstskabelse, og at gunstige forhold for levende diskussioner om kunstlivet både i nationalt og internationalt perspektiv har ráderum (Ragnarsson 2000: 3-4). Einarsson (2009) kommer ind på dette i en ny artikel:

Der findes en forklaring på hvorfor så begrænsede mængder bemærkelsesværdige faglige kilder eksisterer om vores teater og mange kan undre sig over det givet hvor populær scenekunsten har været i Island helt tilbage til 1860 – faktisk så populær at få nationer kan konkurrere med islændingenes statistik om besøgende gæster i teatret.
[...]

Forklaringen er den at mens flere nye undervisningsfag er blevet stiftet ved islandske universiteter, eksisterer der ikke nogen stilling i dramaturgi ved nogen islandsk universitet (min oversættelse, Einarsson 2009: 128).

Det kunne dog også tænkes at en nation som kun tæller godt 300.000 indbyggere, simpelthen ikke ráder over en hel gruppe mennesker, der besidder debatørens mod, klarsyn og intelligens – herunder det vel særligt mod, som debatøren i et samfund hvor alle kender alle, har brug for.

3.4 Armlængdeprincippet og de frie teatergrupper

Armlængdeprincippet blev knæsat i Island, med oprettelsen af Fortatterfonden i 1975 og senere forankret med Lov om Kunststøtte i 1991. I den islandske model er det praksis at kunstnerene selv udpeger medlemmer til tildelingsudvalgene de enkelte områder. I løbet af 1990'erne er der nedsat rådgivende udvalg på forskellige områder. Armlængdeprincippet er dog ikke gennemført på en række områder i Island. Direktører for de store nationalkulturelle institutioner bliver stadigvæk ansat af ministeren, som i mange tilfælde anklages for politiske ansættelser og nepotisme. Det islandske radioråd er også nedsat af Althinget og det bliver ofte hævdet at medlemmerne bliver styret af deres politiske parti (Duelund, 2003: 555).

I en mindre population, som Island, er det mere kompliceret at implementere armlængdeprincippet gennem oprettelse af sagkyndige kulturråd. Det har vist sig at være svært at undgå nepotisme, da antallet af kunstnere, kulturformidlere og kultursagkyndige i små samfund og sprogområder, som der er sagkyndigt belæg for at nominere til råd og komiteer, ofte er begrænsede (ibid. s. 557).

De mest politisk aktive og administrativt kyndige er ofte samtidigt kunstnere og kulturarbejdere. Dermed vil der under alle omstændigheder være en tendens til, at der sker en overlapning mellem medlemmer udpeget af det politiske system og kulturlivets organisationer (Duelund 2003: 557).

Armlængdeprincippet er blevet brugt indenfor det teaterpolitiske felt i Island. Som jeg før har været inde på er armlængdeprincippet et af de positivt ladede ord som kulturpolitikken er rig på. Som Mia Fihl Jeppesens analyse har kastet lys over, har brugen af ordet i dansk kulturpolitik ført til den efterhånden almindeligt accepterede antagelse, at store dele af kulturstøtten uddeles efter armlængdeprincippet. Men Jeppesens undersøgelse viser at virkeligheden er en helt anden. Hun viser hvordan kun en lille del af kulturkronerne er underkastet de sagkyndige råds bedømmelse, før de deles ud (Jeppesen 2002: 83).

Undervisningsministeren udpeger fx nationalteaterrådet med fem medlemmer til fire år ad gangen. Tre af dem udpeger ministeren selv, uden forslag, en udpeges af

Foreningen for islandske Skuespillere og den sidste efter udpegning fra Foreningen for instruktører i Island. I rådet sidder der også en repræsentant fra teatrets medarbejdergruppe uden stemmeret (Teaterloven 1998). Statens Revions undersøgelse peger på at nationalteaterrådets arbejde ikke har fulgt teaterloven. Rådet har ikke arbejdet sammen med nationalteaterdirektøren i forbindelse med langtidsmålsætningen vedrørende teatrets arbejde (Statens Revision 2008: 12).

Men det som er vigtigere med hensyn til de frie teatergrupper er rammen omkring teaterrådet, som udarbejder forslag til undervisningsministeriet om uddeling af støtte til professionelle teatergrupper. Rådet besvarer forespørgsler og rådgiver ministeriet i teaterspørgsmål som ministeriet henviser til det. Med teaterloven 1998 ændres teaterrådet fra at være et sammensat forum til et rådgivende organ med kun tre medlemmer. Til teaterrådet udpeger Islands Teaterunion et medlem, De frie Teatergruppes forening et medlem og formanden udpeges af ministeren. Derfor kan man ikke i denne sammenhæng betragte Teaterrådet som et rent fagligt armslængde-organ, idet rådet kun besidder en rådgivende funktion og ikke har magt til at tage beslutninger. Retten til at tage beslutninger ligger hos ministeriet, som principielt helt kan se bort fra teaterrådets indstilling uden at overtræde nogle paragraffer.

Teaterrådet har udgivet vejledende principper for sit arbejde. Der fremkommer bl.a. at rådets støtte til hvert projekt skal mindst svare til 50% af total omkostningerne ved opsætning af værket og at rådet skal støtte nyskabelse og forskelligartede projekter (Teaterrådet 2009: 1).

3.5 Fra arkitektmodellen over mod hjælpermødellen - tilbage igen?

Traditionelt set tilhører Island arkitektmodellen og det gør landet stadig. Men de sidste to årtier er interessante fordi landet tog store skridt imod hjælpermødellen. Sandsynligvis vil det dog vende tilbage til en renere version af arkitektmodellen i den nærmeste fremtid: Eller hvad?

Island falder overvejende under arkitektmodellen fordi det for det første er et ministerium som udarbejder strategier for kulturpolitikken. For det andet eksisterer der formaliserede støtteordninger til de individuelle kunstnere. For det tredje er armslængdeprincippet aktivt inden for flere områder af støttesystemet.

Jeg vil dog nævne to forbehold i denne sammenhæng: Mange af rådene er i reel praksis kun rådgivende. Det gælder eksempelvis teaterrådet som jeg behandlede her foroven. Selv om ministre sjældent fraviger fra rådets anbefalinger, så ligger magten hos ministeren. Det er ikke ligesom i England hvor "The art council" har magten, ikke kun fungerer som rådgivende instans. Et andet forbehold som jeg vil påpege her er at Kulturministeriet tilhører en afdeling af Undervisningsministeriet, hvilket betyder at det er en og samme person, der står bag den todelteministerpost. Og det kan ikke afvises at Undervisningsministeriet er beklædt med mere status end kulturafdelingen. Og i den offentlige debat fokuseres der oftere på undervisningsministerrollen end på kulturministeren. Dette faktum kunne have indflydelse på arbejdet der lægges i de kulturorienterede punkter på dagsorden.

Islands tilnærmedelse til hjælpermodellen skyldes formentlig to faktorer, som jeg vil forsøge at gøre rede for her: Det borgerlige Uafhængighedsparti (Sjálfstæðisflokkurinn) var ved magten fra 1991 til 2009. Det stod for en iværksættelse af privatiseringer på diverse områder og ville forøge markedets rolle. Partiets politik var derfor nærmere hjælpermodellen end arkitektmodellen. Dette ses bl.a. ud fra tidligere undervisningsministerens citat som jeg henviste til tidligere, hvor han lægger vægt på forøget støtte fra den private sektor, på statens rolle i forbindelse med at bygge op et konstruktivt miljø for private bidrag bl.a. via ændringer i skattepolitikken. På den måde blev det muligt for staten at formindske sin egen støtte til kulturen (Undervisningsministeriet 1996: 18).

En anden faktor som dog er forbundet med den første er at denne periode var kendtegnet af et stærkt økonomisk opsving og general optimisme, særlig fra 2003. Privat støtte til kulturen voksede. De hurtigvoksende islandske banker satsede på kulturen og deres navne prægede forskellige "kunst-events" og kulturinstitutioner.

Andre finansvirksomheder gjorde det samme, som diskuteret i kapitel 2.5. Kultursektoren blev, som de fleste andre i samfundet, fanget af optimismen og de muligheder som samarbejde imellem erhvervslivet og kulturen kunne byde på. De frie Teatergruppens målsætninger og hvordan fokus flyttede sig i denne periode, var en konsekvens af opsvinget. I det hele taget herskede der en udelukkende positiv stemning omkring samarbejdet mellem kultur og erhvervsliv. Faglig diskussion omkring fordele og ulemper ved dette samarbejde fandtes ikke. Debatten omkring eventuelle moralske sammenstød i forbindelse med samarbejdet eksisterede ikke.

Islands tilnærmede til hjælpemodellen blev stoppet, ihvertfald midlertidigt, med det økonomiske sammenbrud i 2008 og regeringsskiftet 2009. De private banker, som spillede hovedrollen i de forøgede bidrag til kulturen, er blevet nationaliseret og er under stærk udgiftskontrol. Andre finansvirksomheder, som fx FL Group, er også væk. Almindelige virksomheder kæmper med forøget gæld og mindre efterspørgsel efter deres varer og tjeneste. Derfor er det svært at se nogen basis for at bidrag fra virksomheder kan spille en afgørende rolle omkring finanseringen af kulturinstitutioner i Island i den nærmeste fremtid.

En anden grund til at det er sandsynligt at Island kulturpolitisk vender tilbage til en renere version af arkitektmodellen er den nye regering med den nye minister fra De Venstre-Grønne. Partiet gik til valg under sloganet "Nordisk velfærdssamfund". Derfor kan det godt være, at Island er på vej igen til arkitektmodellen og den nordiske kulturmodel med fokus på samfundsmæssig målsætning. I denne sammenhæng bliver det interessant at se om de forskellige kulturråd fortsætter som rådgivende eller om der bliver lavet ændringer i forhold til magtplaceringen.

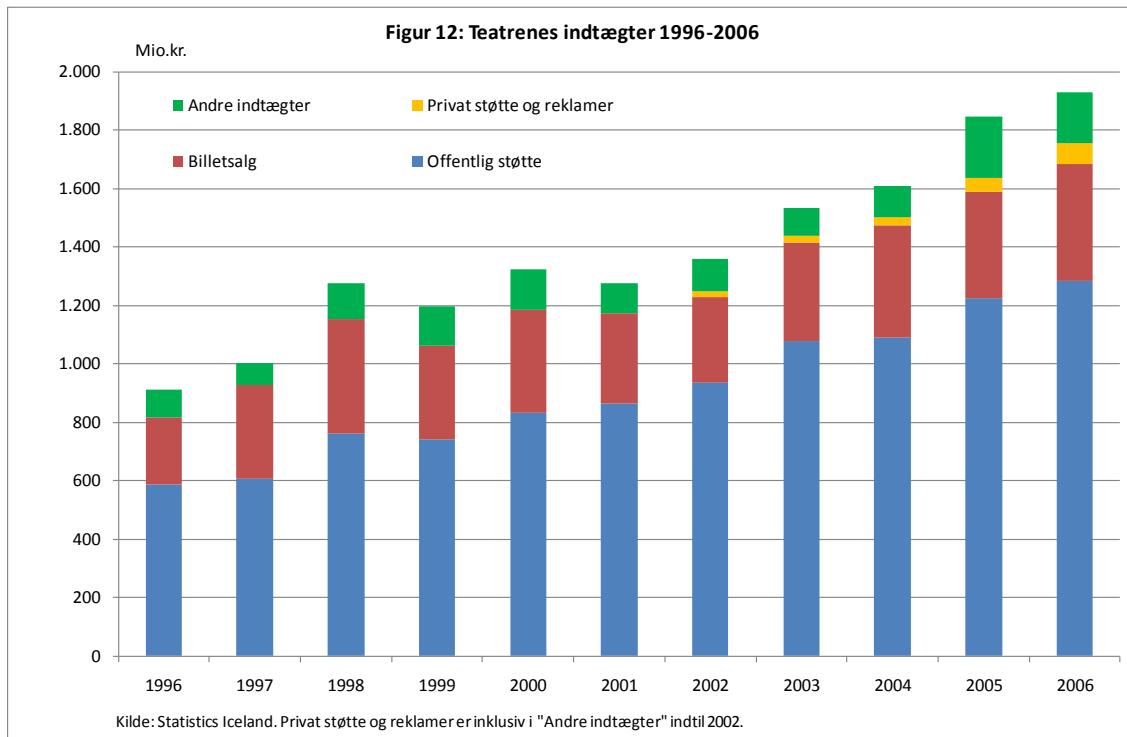
Islands tilbagevendelse til arkitektmodellen og samfundsmæssige målsætninger bliver ikke nem. Landet står overfor den kæmpeopgave at få de offentlige finanser til at hænge sammen på ny og det står klart at kultursektoren bliver hårdt ramt. Island står derfor i en situation der ligner Finlands stilling efter bankkrisen i 90erne. Før krisen var Finlands offentlige udgifter til kulturen højere end i Sverige, Norge og Danmark,

men efter krisen kom de ned på et lignende niveau (se Bille o.fl. 2008). Det næste kapitel ser nærmere på de frie teatergruppers kulturøkonomiske stilling i Island.

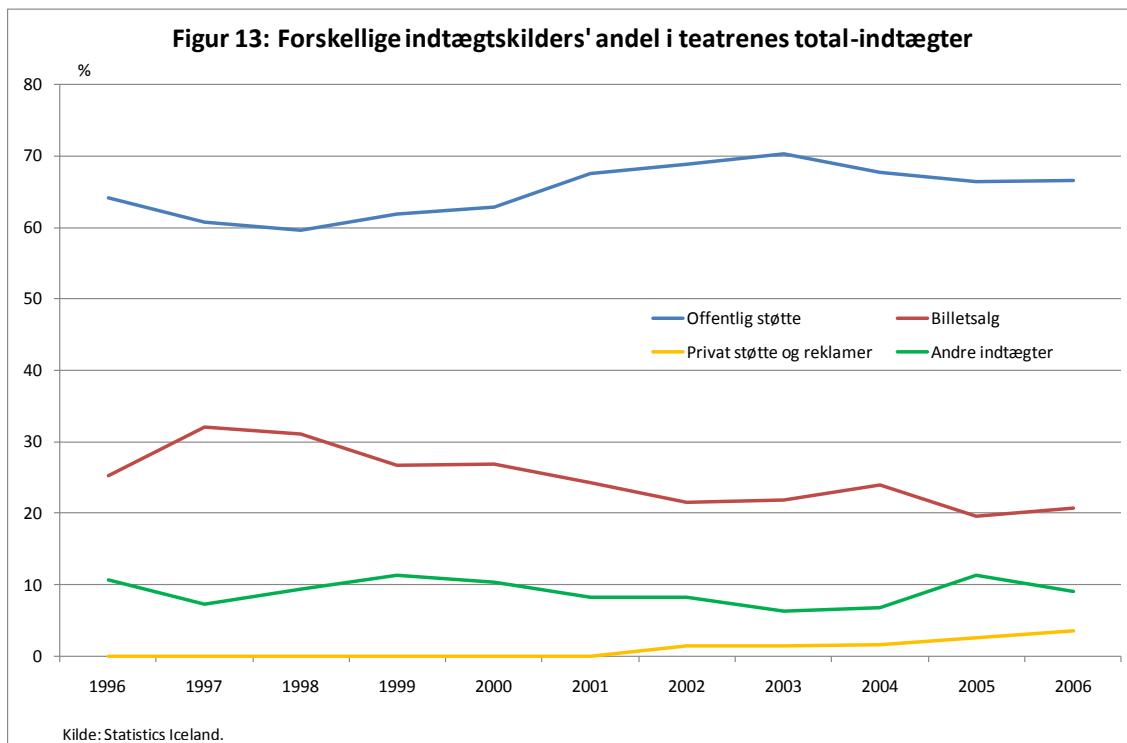
3.6 De frie teatergrupper i et kulturøkonomisk perspektiv

I kapitel 2 fremkom det at offentlige udgifter på kulturområdet er høje i Island i forhold til de andre nordiske lande og at private bidrag voksede stærkt under det økonomiske opsving. Har de frie teatergrupper været modtagere af denne øgede indsats til kulturen? Hvordan ser fremtiden ud for de frie teatergrupper i den økonomiske krise som landet er ved at gå igennem?

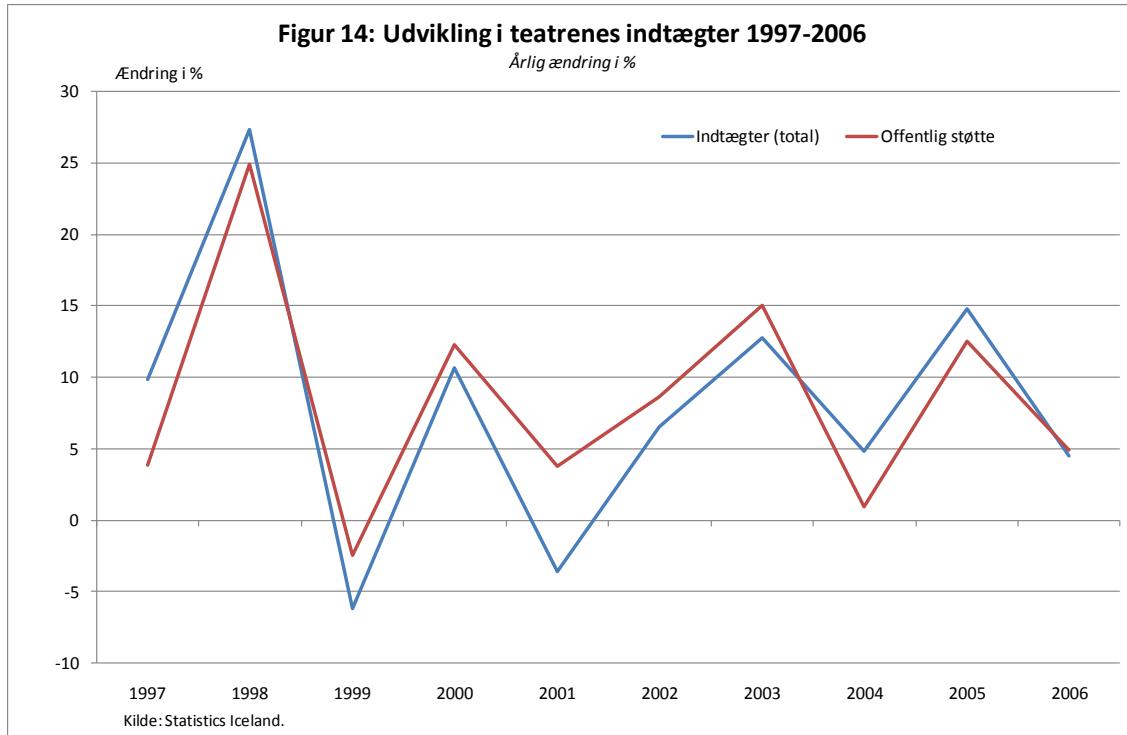
Teaterfeltet får omkring 8% af de offentlige kulturudgifter eller 1285 mio.kr. af i alt 15.496 mio.kr. i 2006 hvilket er de nyeste tal. Statistics Iceland publicerer tal om teatrenes samlede indtægter og omkostninger. Figur 12 viser at indtægterne er steget de sidste år og at alle indtægtskilder, dvs. offentlig støtte, billetsalg, privat støtte og andre indtægter, har udviklet sig i positiv retning for teatrene.

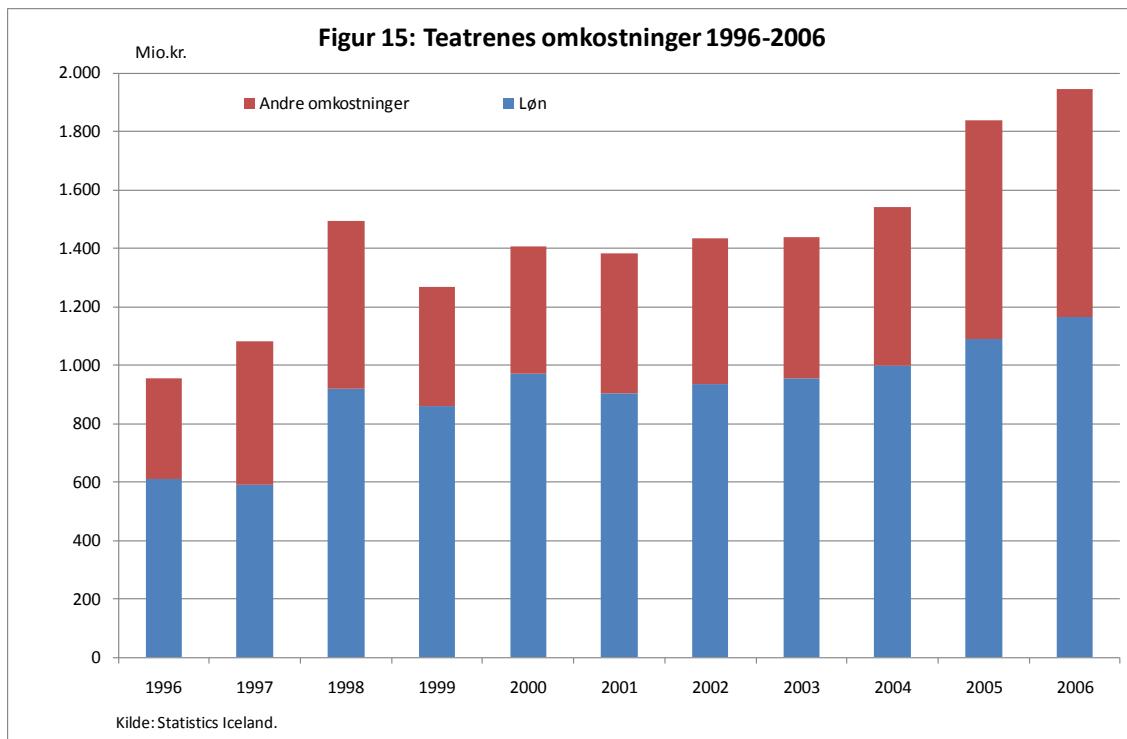
Figur 13 viser at omkring to-tredjedele af teaternes indtægter kommer fra offentlige midler og at privatstøtten vokser i perioden hvilket stemmer overens med udviklingen i kultursektoren (se kapitel 2).

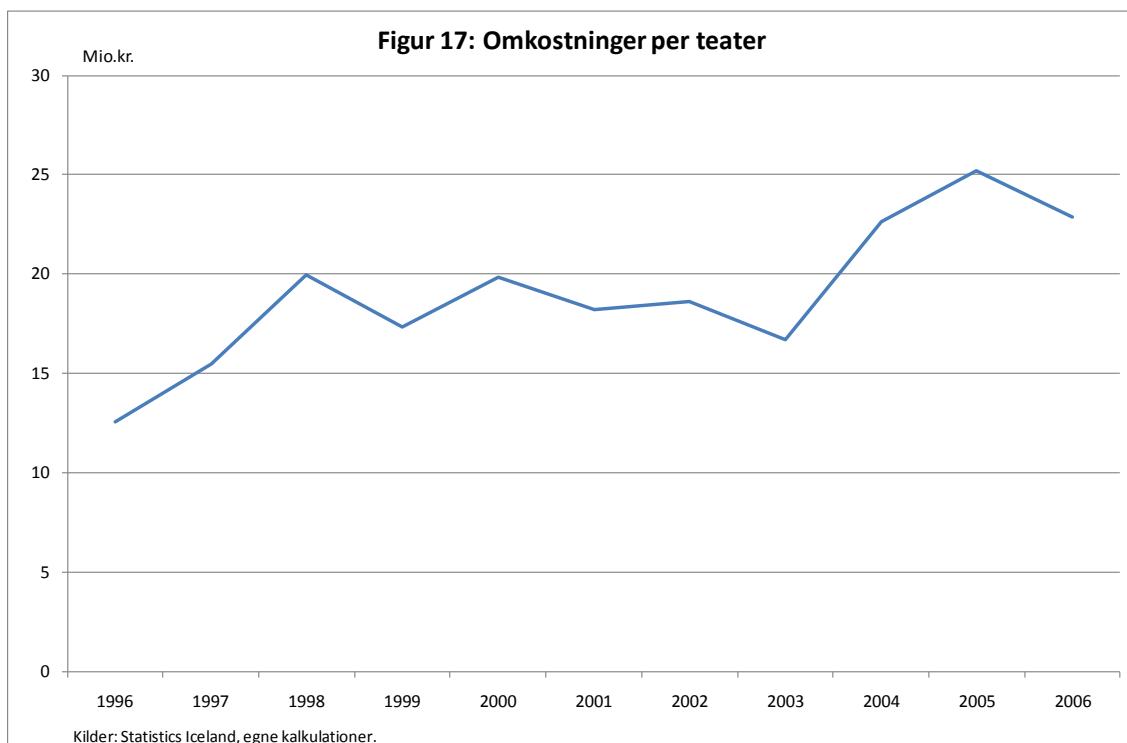
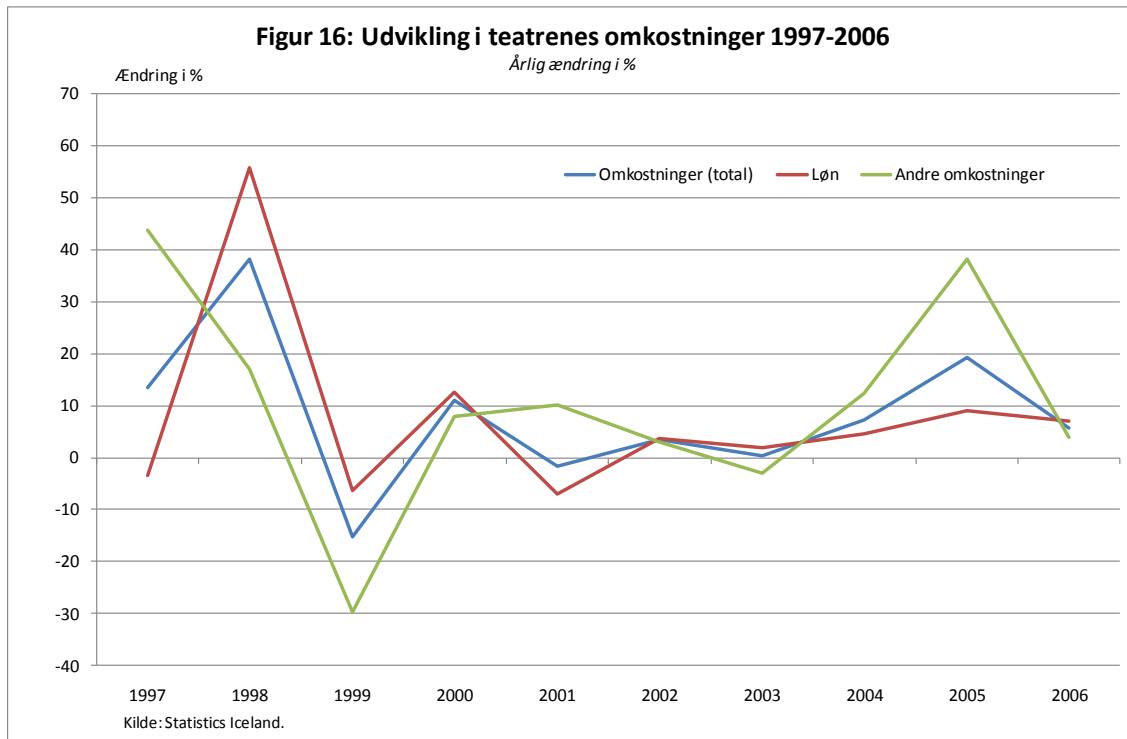

Figur 14 viser at volatiliteten, som præger de offentlige kulturudgifter, også er til stede i forbindelse med offentlige teaterudgifter.

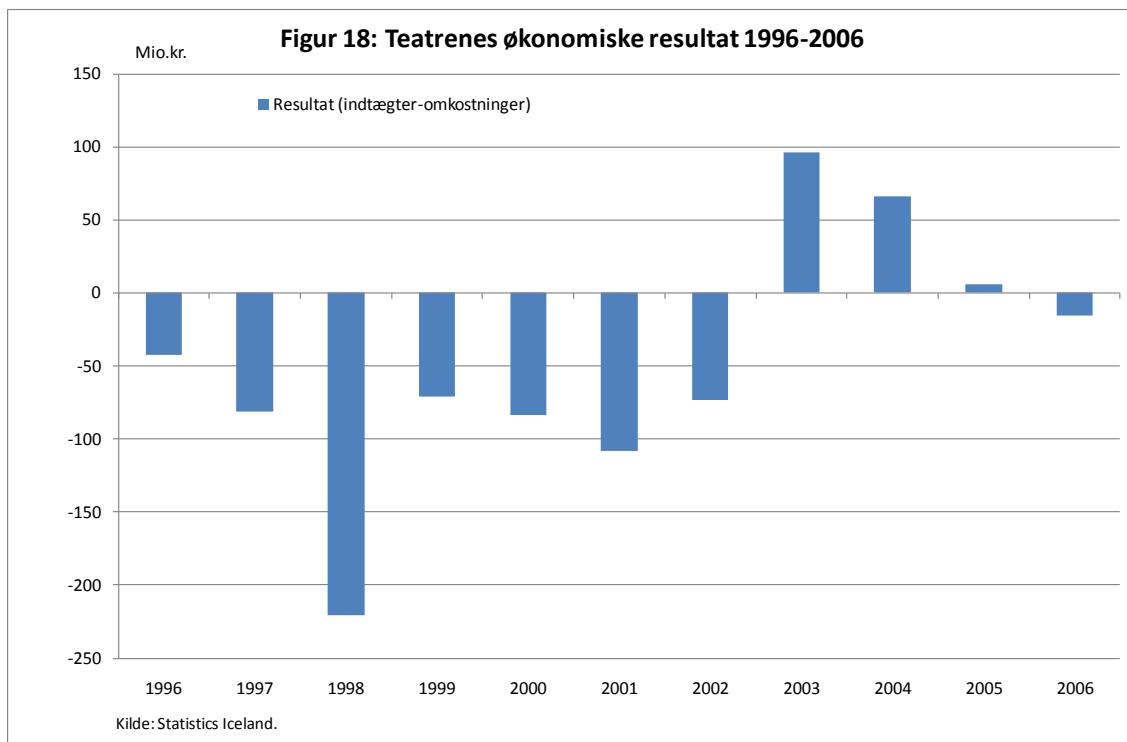
Men det er ikke kun indtægterne som voksede i løbet af de sidste år, omkostningerne steg også (se Figurer 15, 16 og 17), som ikke kan kun forklares med øget antal teatre.

Teatrenes økonomiske resultat var derfor bedre i det økonomiske opsving i 2003-2006 end i årene før opsvinget, men der var alligevel underskud i driften som helhed i 2006,

da økonomien var i fuld sving og både offentlig og privat støtte voksede stærkt (se Figur 18).

Tallene fra Statistics Iceland viser kun den økonomiske stilling for teaterfeltet som helhed. De siger ikke noget om hvordan indtægterne og omkostningerne er fordelt på forskellige teatre. Dette er problematisk fordi formålet her var at analyse De frie Teatergruppens økonomiske status. Derfor måtte der tys til bl.a. finansloven.

I statens finanslov for 2009 var det planlagt at professionelle teatergrupper skulle modtage 71,1 mio.kr. i støtte (De frie Teatergruppens Forening 2009, <http://www.leikhopar.is/?id=183> 21.06.2009). Dette er omkring 1,1% af statens udgifter til kulturen som de så ud i 2006 (71 mio.kr. af 6.713 mio.kr.). Statens støtte til professionelle teatergrupper svarer til ca. 5,5% (71 m.kr. af 1285 m.kr.) af den offentlige støtte udelukkende til teaterfeltet.⁶ Til sammenligning får Nationalteatret 720 mio.kr. fra staten i 2009, Det islandske Dansekompagni modtager 122 mio.kr., Den

⁶ Præcise tal om kommunernes støtte til professionelle teatergrupper kendes ikke men kommunernes totaludgifter til kulturen var ca. 9,6 ma.kr. i 2007, mere end 40% højere end statens udgifter. Hvis De frie Gruppens andel af kommunernes støtte til kulturen er den samme og hos staten modtager de omkring 105 mio.kr. fra kommunerne.

islandske Opera 176 mio.kr. og amatørteatergrupper 26 mio.kr.
(Undervisningsministeriet 2009: 11-12).

Af statens støtte til de frie teatergrupper på 71,1 mio.kr. skulle 20 mio.kr. gå til Hafnarfjarðarleikhúsið ifølge en trepartikontrakt imellem staten, kommunen og teatret. I 2006 indførtes trepartiskontrakter imellem staten, kommuner og teatre i bl.a. Hafnarfjörður og Akureyri som sikrer teatrene 20 mio.kr. årlig støtte fra staten i tre år. Disse kontrakter dannede en betydningsfuld økonomisk sikkerhed, men faren for at disse kontrakter ikke bliver fornyet når de udløber i 2009 på grund af den stramme økonomiske politik både staten og kommunerne nu er underlagt.

De frie Teatergruppens Forening fik 5 mio.kr. af teaterrådets uddeling i 2009 til driften af et kontor. I slutningen af januar 2009 kom Teaterrådet med et forslag til uddeling af støtte for i alt 45 mio.kr. I alt var der 54 ansøgere med 60 projekter, men kun 9 fik uddelt støtte (De frie Teatergruppens Forening 2009, <http://www.leikhopar.is/?id=183> 21.06.2009).

Det står derfor klart at de frie teatergrupper kun får en brøkdel af den samlede offentlige støtte til teaterfeltet selvom de står for dobbelt så mange forestillinger som de institutionelle teatre. De frie Teatergruppens Forening kræver at støttesystemet bliver ændret snarest muligt, for at den offentlige støtte spejler vigtigheden af de frie teatergruppens eksistens er for scenekunsten i landet. Foreningens bestyrelse vil gerne diskutere med ministeriet hvordan systemet kan laves om. De har også efterlyst en ændring i skattelovgivningen som giver virksomheder større fordel i at støtte kulturen (De frie Teatergruppens Forening 2002: 9).

Støtten fra teaterrådet svarer til 50% af teatergruppernes budget (De frie Teatergruppens Forening 2006: 1). Den anden halvdel af budgettet skal teatergruppen finansere på anden vis, først og fremmest via det private men også via kunstnerløn. Som Sigurjónsson hævder ser det mildest udtrykt sort ud:

Teatergrupperne er blevet dygtige til at lave teaterforestillinger for 50-75% af normal budget. Hvordan kan de det? Hvem er det som giver efter? Det er selvfølgelig kunstnerene. De er vant til at arbejde for lidt penge, eller slet ingen, men de betaler andre som har at gøre med forestillingen, fx håndværkere, fordi det er kun kunstnere som er parat til at arbejde uden at få betalt det (Sigurjónsson 2008).

I kapitel 2.5 diskutere jeg at selv om velintegrede tal ikke forefindes så ser det ud som om at en stor del af den private støtte gik til velrenomerede institutioner, som allerede modtog offentlig støtte. Sigurjónsson giver udtryk for dette i førnævnt artikel i som blev publiceret kort tid efter bankkollapsen:

Græsrødderne blev ikke tilgodeset under opturen på samme måde som de store kunstinstitutioner, men det betyder at de står godt nu, fordi de ved hvordan de skal overleve uden disse penge fordi det er det de altid har gjort (Sigurjónsson 2008).

Før havde han givet udtryk for lignende meninger i et af mine interviews:

Virksomhederne satser på det sikre. Actavis støtter Islands Kunstmuseum og Landsbanki støtter Nationalteatret. Hvorfor i alverden? Virksomhederne får alt for stor profil for alt for lidt penge (Interview med Hávar Sigurjónsson, Hávars kontor, 24. maj 2006).

Samarbejde mellem de frie teatergrupper og institutionsteatrene i et kulturøkonomisk perspektiv

Som nævnt før er samarbejdsprojekter imellem de frie teatergrupper og de institutionelle teatre blevet flere (se Figur 10). Kunne det tænkes at det forøgede samarbejde sker fordi de frie grupper er nødt til det for at kunne betale løn til deres medarbejdere og finansiere deres projekter? I et brev fra De frie Teatergruppers

Forening i 2006 hævdtes det at det er på grund af økonomiske besværligheder i forbindelse med finanseringen af nogle projekter, både via støtte fra det offentlige og fra erhvervslivet, og dette er i 2006 hvor det økonomiske opsving er i fuld gang. Finanseringen af de frie grupper forløb letter imens de samarbejdede med de store teatre, fordi de store teatre modtog fast støtte fra stat og/eller kommuner, og på grund af deres status havde de endvidere nemmere adgang til penge fra erhvervslivet (De frie Teatergruppers Forening 2006: 1).

Som nævnt før så viser teaterstatistikken stor stigning i antallet af forestillinger hos de frie teatreggrupper. Aino Freyja Järvelä kom med den bemærkning at det evt. kunne være fordi deres overlevelse afhænger af demselv. Men måske skulle det være omvendt, at de frie grupper havde flere eksperimenterende værker på repertoiret og lavere publikumstal? Hun opfordrer til en debat om hvilken slags teater vi vil have i Island (interview med Aino Freyja Järvelä, De frie Teatergruppers Forenings kontor, 8. December 2008). Flere af dem jeg interviewede ville mene at teatret har været påvirket af underholdning og at kvaliteten derved er forsvundet ud af fokus. For meget fokus på billetsalg og underholdning.

Hos mange teaterfolk er det lighedstegn mellem billetsalg/publikumssucces og kvalitet. Især hos unge mennesker, hvis det sælger så er det kvalitet. Det er farligt når publikumssucces bliver det højeste kriterie for kvalitet. Men det er måske forståeligt efter de sidste års opgang, de unge er opvokset i denne opgang hvor alt var nemt og tilgængeligt (interview med Þórhildur Þorleifsdóttir, Þórhildurs hjem på Skólavörðustígur, 16. december 2008).

Fremtidige udfordringer

Det ser ud til at de frie teatergruppers økonomiske status bliver særdeles vanskelig i de kommende år. De får kun en brøkdel af den offentlige støtte der er til rådighed, og denne vil skæres endnu mere ned i den nærmeste fremtid, og dertil kommer at de private bidrag stort set vil falde fra. Omkostningsminimalisering vil være højt på

dagsorden men spørgsmålet er hvor store nedskæringer de frie teatergrupper kan tåle?

Konklusion

I specialet har jeg analyseret de frie teatergruppers kulturpolitiske status i Island. I kapitel 1 gjorde jeg rede for begrebet *kulturpolitik* og for nogle nøglebegreber fra den kulturpolitiske faglitteratur, som jeg benyttede i analysen af de frie teatergruppers kulturpolitiske stilling. Kapitlet dannede ramme for den efterfølgende analyse.

Kulturen fylder meget i islændinges hverdag. Islænderne går omkring dobbelt så ofte i teatret, i biografen og på museum som fx danskere. Kulturen modtager også relativt mere offentlig støtte end i de andre nordiske lande, og under det økonomiske opsving i de seneste år voksede private bidrag til kulturen stærkt.

Teatret har spillet en vigtig rolle inden for det kulturpolitiske felt. Alligevel foreligger der begrænsende mængder forskning inden for det teaterpolitiske felt i Island. Med min analyse af de frie teatergrupper ud fra en kulturpolitiske ramme vil jeg gerne bidrage til den kulturpolitiske forskning. Min analyse gav følgende fire resultater:

For det første er traditionen for **kulturpolitisk målsætning** ganske kort i Island. Undervisningsministeriet har indtil videre ikke fremlagt kulturpolitiske målsætninger for scenekunstområdet, selvom det kunne være ved at ændres. Redegørelser og udgivelser fra ministeriets side er også kortfattede i forhold til erfaringen fra bl.a. Danmark. Diskussionen i Island om kulturbegrebet og begrebet kulturpolitik har hidtil været næsten udeblivende. Man kan hævde at begrebet kulturpolitik er et tabuord i Island. Begrebet er ikke brugt og anerkendt som i mange andre lande rundt omkring Island. I denne sammenhæng kan jeg konstatere en manglende begrebslig diskussion i Island, både om begrebet kultur, men ikke mindre om begrebet kulturpolitik. Der er behov for præcisering af de forskellige kulturformers betydning i det islandske samfund. Det er ikke kun regeringen og politikerne, også kunstnere, medier, akademikere og befolkningen skal gå ind i debatten.

Begrebet *kulturelt demokrati* er stort set ikke til stede, men nogen vægt er lagt på *demokratiseringen af kulturen*, fx på jævn adgang til kultur for alle og kulturens dannelsesrolle. Loven og teaterpolitikken koncentrerer sig hovedsaglig om de centrale institutioner, særligt Nationalteatret, mens mindre vægt er lagt på de frie

teatergrupper og græsrodsteatre i det hele taget. Dette reflekterer den enhedskulturelle tradition og manglende bevidsthed og kulturens pluralisme som eksisterer i Island. Under de borgerlige regeringer fra 1991 til 2007 var der øget fokus på samarbejdet mellem kulturen og erhvervslivet, og på hvordan det offentlige kunne opbygge et konstruktivt miljø for dette samarbejde. I den periode flyttede Island sig lidt væk fra det traditionelle nordiske fokus på samfundsmæssige målsætninger for kulturen ud fra kulturens rolle i velfærdssamfundet.

For det andet tilhører Island **arkitektmodellen**, da landet har et ministerium, som udarbejder strategier for kulturpolitikken, da armslængdeprincippet er brugt aktivt på flere områder inden for feltet, og da formaliserede støtteordninger til de individuelle kunstnere er til stede. Teaterrådet, som udarbejder forslag til undervisningsministeriet om uddeling af støtte til teatergrupper, er dog i reel praksis kun rådgivende i modsætning til lignende råd i fx England. Kulturministeriet er også kun en afdeling af Undervisningsministeriet, og det kan ikke afvises, at Undervisningsministeriet er beklædt med mere status end kulturafdelingen, og at mindre vægt derfor er lagt på kulturen end i lande som fx Danmark, som har deres eget selvstændige kulturministerium. Bl.a. på disse måder adskiller Island sig fra de andre nordiske lande. I specialet diskuterede jeg endvidere, at Island i de sidste to årtier tog skridt imod hjælpermodellen, særligt med hensyn til statens rolle inden for finansiering af kulturen og kunstneres egne målsætninger for samarbejdet med erhvervslivet, men at landet sandsynligvis vil vende tilbage til en renere version af arkitektmodellen i fremtiden.

Det tredje resultat af min analyse af de frie teatergruppers kulturpolitiske status, som jeg vil sætte fokus på her, er, hvor stor en del de frie grupper har af teateraktiviteten. Antallet af de frie teatergrupper er firedoblet over tyve år⁷, og gruppene står for flere teaterstykker og dobbelt så mange forestillinger hvert år som de institutionelle theatre. Men trods at **de frie teatergrupper står for en stor del af teateraktiviteten**, får de en begrænset andel af den offentlige støtte til teaterfeltet. De

⁷ Man skal dog være forsiktig i fortolkningen af teaterstatistikken, særlig mange år tilbage, da kvaliteten af tallene kan være begrænset.

frie teatergruppens kulturøkonomiske stilling er det sidste resultat af min analyse, som jeg vil nævne her i konklusionen.

Tal fra Statistics Iceland viser, at indtægterne er steget for teaterfeltet som helhed de seneste år, og at alle indtægtskilder, bl.a. offentlig støtte, billetsalg og privat støtte, har udviklet sig i positiv retning for teatrene. Teatrenes omkostninger er dog også steget. Offentlige udgifter til teaterfeltet som helhed repræsenterer omkring 8% af de offentlige kulturudgifter, men svarer til ca. to-tredjedele af teatrenes samlede indtægter. Tallene fra Statistics Iceland viser ikke, hvordan indtægter og omkostninger er fordelt på forskellige teatre, hvilket gør analysen af de frie teatergruppens kulturøkonomiske stilling problematisk. Statens finanslov tyder dog på, at De frie Grupper kun får omkring 1% af statens støtte til kulturen.

Støtten fra staten svarer til ca. 50% af de frie teatergruppens budget, den anden halvdel skal grupperne finansiere på anden vis, først og fremmest via private bidrag og kunstnerløn. Som tidligere nævnt steg private bidrag til kulturen, bl.a. teaterfeltet, markant under det økonomiske opsving. Der findes ikke pålidelige tal om omfanget af privat støtte til teatrene, men der er noget, som tyder på, at velrenommerede institutioner, som allerede modtog offentlig støtte, fik størstedelen af den private støtte. De frie teatergrupper, ligesom andre mindre kendte navne inden for kulturfeltet, fik meget mindre. **De frie teatergruppens kulturøkonomiske stilling** var derfor svær under opsvinget, men vil blive særdeles vanskelig i de kommende år.

Ud fra det ovennævnte tyder analysen af det teaterpolitiske felt på, at den islandske kulturmodel for det meste kan konceptualiseres som en variant af arkitektmodellen, som på nogle måder adskiller sig fra de andre nordiske modeller, særligt med hensyn til ministeriets magtplacering inden for administrationen, brugen af armlængdeprincippet og begrænset fokus på samfundsmæssige målsætninger for kulturen. Ud fra et kulturøkonomisk perspektiv tyder analysen også på, at den islandske kulturmodel kombinerer markant offentlig støtte til kulturen med en aktiv rolle for private bidrag. Under opsvinget spillede markedet en større rolle i finansiering af kulturen, hvilket både politikere og mange kunstnere så som en positiv udvikling,

som burde fortsættes. Samarbejdet mellem kulturen og erhvervslivet og dets udvikling under opsvinget er et særdeles spændende emne for nærmere undersøgelse i fremtiden. Efter kollapset i efteråret 2008 vil de økonomiske forhold sandsynligvis være med til at føre Island nærmere den nordiske kulturmodel, men det er op til aktørerne inden for det kulturpolitiske felt at styre retningen. Udviklingen kunne blive interessant og byde på mange forskningsmuligheder for fremtidige studerende og kulturanalytikere.

Resumé / Summary

The purpose of this thesis is to analyse the cultural political status of the independent theatres in Iceland but cultural political research centred on Iceland is very scarce. The analysis is focused on a few elements: Firstly, the goals of theatre policy in Iceland. Secondly, the Icelandic cultural model is positioned with regards to Chartrand and McCaughey's (1989) cultural policy models, using the theatre as a reference point. Finally, there is a cultural economical analysis of the independent theatres based on the economic development in Iceland and the evolution of public expenses and private sponsorships to theatres.

The analysis concludes that cultural policymaking with clear goals for public involvement with other agents within the cultural sector is very recent and that it has not yet extended to the government's interaction with independent theatres. The government's main focus is on the central cultural institutions, e.g. the National Theatre, not grass root movements.

The analysis finds that Iceland's cultural model is best described using Chartrand and McCaughey's (1989) architect model as the country has a cultural department within the government responsible for cultural policymaking, the arm's length principle is used extensively and formal public sponsorships are in place for individual artists. Nevertheless, some reservations have to be made in this categorisation of the Icelandic cultural model.

Iceland's public cultural expenses are high in international comparison and private cultural sponsorships increased dramatically during the economic expansion in 2003-2007. The analysis shows that independent theatres only receive around 1% of the government's support to the cultural sector and some evidence is provided that a majority of private sponsorships go to well-known cultural institutions that already receive extensive public support. The cultural economic position of the independent theatre was therefore challenging during the economic boom and is likely to become very difficult while the country is recovering from the financial crisis.

Litteraturliste

Bille, Trine, Chr. Hjorth-Andersen og Mikkel Gregersen, 2003: "A Tale of Tables. On public cultural expenses", in Peter Duelund (red.): *The Nordic Cultural Model*, København: Nordic Cultural Institute, s. 335-350.

Central Bank of Iceland, 2008: *Economy of Iceland 2008*, Reykjavík: Central Bank of Iceland.

Chartrand, Harry Hillman og Claire McCaughey, 1989: "The Arm's Length Principle and the Arts: An International Perspective – Past, Present and Future", in M.C. Cummings Jr & J. Mark Davidson Schuster (red.): *Who's to Pay? for the Arts: The International Search for Models of Support*, New York City: American Council for the Arts. Online version: <http://www.culturaleconomics.atfreeweb.com/arm's.htm>

Danmarks Statistik, 2009: *Danmark i tal*, København: Danmarks Statistik.

De frie Teatergruppars Forening (Sjálfstæðu leikhúsin), 2002: Sjálfstæðu leikhúsin – Framtíðarsýn 2003-2010 (*De frie teatre - Fremtidsvision 2003-2010*), Reykjavík: De frie Teatergruppars Forening.

De frie Teatergruppars Forening (Sjálfstæðu leikhúsin), 2006: *Brev fra De frie Teatergruppars Forening til Undervisningsministeriet den 4. april 2006*.

Duelund, Peter, 1994: *Kunstens vilkår: om de kulturpolitiske tendenser i Danmark og Europa*, København: Akademisk Forlag.

Duelund, Peter (red.), 2003: *The Nordic Cultural Model*, København: Nordic Cultural Institute.

Duelund, Peter og Trine Bille Hansen, 1997: *Hvor står vi nu?*, Århus: Klim.

Einarsson, Águst, 2004: *Hagræn áhrif tónlistar*, Reykjavík: Viðskipta- og hagfræðideild Háskóla Íslands.

Einarsson, Sveinn 1998: "The Theatre System of Iceland", in H. van Maanen og S. Wilmer (red.): *Theatre Worlds in Motion – Structures, Politics and Developments in the Countries of Western Europe*, Amsterdam: Rodopi, s. 309-327.

Einarsson, Sveinn, 2009: "Bókin um Lárus Pálsson", in *Tímarit Máls og menningar*, 70. árgang, 2. hæfte, s. 127-132.

Fridberg, Torben, 2003: "Culture and Leisure Habits, 1980-2000", in Peter Duelund (red.): *The Nordic Cultural Model*, København: Nordic Cultural Institute, s. 351-384.

Glitnir, 2007: *Glitnir i samféluginu*, Reykjavík: Glitnir.

Guðmundsson, Gestur, 2003: "Cultural Policy in Iceland", in Peter Duelund (red.): *The Nordic Cultural Model*, København: Nordic Cultural Institute, s. 113-146.

Gunnsteinsson, Gunnar Ingi, 2008: *Starfsgrundvöllur sjálfstæðra atvinnuleikhópa – Að hvaða leyti hefur staða og starfsgrundvöllur sjálfstæðra atvinnuleikhópa breyst eftir gildistöku leiklistarlaganna frá 1998?*, speciale ved Bifröst Universitets Samfundsvídenskabelige Fakultet.

Gylfason, Þorvaldur, 1991: *Hagfræði, stjórnmál og menning*, Reykjavík: Almenna bókafélagið.

Helmsdal, Mikkjal, 2002: "Islandske teaterlovning – en analyse", in *Nordisk kulturpolitisk tidskrift*, 2002 / 1 , s. 38-77.

Himmelstrup, Kristian, 2004: *Kulturens former og institutioner*, København: Hans Reitzels Forlag.

International Monetary Fund (IMF), 2008: "Iceland: Request for Stand-By Arrangement—Staff Report", *IMF Country Report*, No. 08/362.

Jeppesen, Mia Fihl, 2002: *Kulturen, kunsten og kronerne – Kulturpolitik i Danmark 1961-2001*, København: Akademisk Forlag.

Kvale, Steinar, 1997: *InterView. En introduktion til det kvalitative forskningsinterview*, oversat af Bjørn Nake, København: Hans Reitzels Forlag.

Landsbanki Íslands, 2007: *Annual Report 2006*, Reykjavík: Landsbanki Íslands.

Langsted, Jørn, 1990: "Strategies in Cultural Policy", in Jørn Langsted (red.): *Strategies: Studies in Modern Cultural Policy*, Århus: Arhus Universitetsforlag, s. 11-24.

Langsted, Jørn, 2002: "Armslængde i Norden", in *Nordisk Kulturpolitisk Tidsskrift*, 1/2002, s. 3-7.

Nielsen, Henrik Kaare, 1993: *Kultur og modernitet*, Århus: Aarhus Universitetsforlag.

Nielsen, Henrik Kaare, 1996: *Æstetik, kultur og politik*, Aarhus: Aarhus Universitetforlag.

Nielsen, Henrik Kaare, 2001: *Kritisk teori og samtidsanalyse*, Århus: Aarhus Universitetsforlag.

Nordisk Ministerråd, 2008: *Nordisk statistisk årsbog 2008*, Vol. 46, København: Nordisk Ministerråd.

Sigurjónsson, Hávar, 2008: "Vill efla grásrótina", in *Morgunblaðið* 24.11 2008.

Sigurðsson, Haraldur, 1992: *Saga leiklistar á Akureyri 1860-1992*, Akureyri: Leikfélag Akureyrar.

Skot-Hansen, Dorte, 1984: *Kulturpolitik og folkekultur – en kultursociologisk undersøgelse af folkekulturens stilling i lokalsamfundet og kulturpolitikken*, København: Akademisk Forlag.

Statens Revision (Ríkisendurskoðun), 2008: *Þjóðleikhúsið – Stjórnsýsluúttekt*, november 2008.

Statens Revision (Ríkisendurskoðun), 2009: *Fjármálastjórn 50 ríkisstofnana – Skýrsla til Alþingis*, juni 2009.

Undervisnings-, forsknings- og kulturministeriet, 2005: *Islands undervisnings-, forsknings og kulturministeriet*, Hæfte 22, Reykjavík: Undervisnings-, forsknings- og kulturministeriet.

Undervisningsministeriet, 1996: *Menning og menntun - forsenda framtíðar: stefnan í menningar og menntamálum á kjörtímabilinu 1995 – 1999*, Reykjavík: Undervisningsministeriet.

Undervisningsministeriet, 2009: *Menning – listir, menningararfur, útvarp, málrækt, íþróttir, æskulýðsmál*, Reykjavík: Undervisningsministeriet.

Valdimarsdóttir, Þórunn, og Eggert Þór Bernharðsson, 1997: *Aldarsaga - Leikfélag Reykjavíkur*, Reykjavík:

Internetsider:

Alþingi, 2009: "Teaterlovene (Leiklistarlög) nr. 138/1998",
<http://www.althingi.is/lagas/136b/1998138.html> (15.01.2009)

Bæjarins Bestu, 2006: "Baugur Group styrkir tvö vestfísk leikfélög",
<http://www.bb.is/Pages/26?NewsID=71693> (21.06.2009)

De frie Teatergruppers Forening (Sjálfstæðu leikhúsin), 2008: „Félagið“, <http://www.leikhopar.is/?pageid=4> (12.06.2008)

De frie Teatergruppers Forening (Sjálfstæðu leikhúsin), 2009: "Styrkir til atvinnuleikhópa 2009", <http://www.leikhopar.is/?id=183> (21.06.2009)

FL Group (Stoðir), 2009: "The Iceland Symphony Orchestra", <http://www.stodir.is/#/About-Stodir/CSR/The-Iceland-Symphony-Orchestra> (21.06.2009)

Fréttablaðið, 2007: "Baugur styrkir listafólk", <http://www.visir.is/article/20070207/LIFID08/102070114> (21.06.2009)

Den islandske Regering, 2009: "100 daga áætlun ríkisstjórnarinnar" (Erklæring om samarbejde og 100 dages plan), <http://www.mbl.is/media/71/1471.pdf> (01.06. 2009)

Morgunblaðið, 2006: "Ókeypis aðgangur að Listasafni Íslands", http://www.mbl.is/mm/frettir/innlent/2006/02/21/okeypis_adgangur_ad_listasafni_is_lands/ (21.06.2009)

Nationalteatret, 2009: „Þjóðleikhúsið á öllum sviðum lífsins!“, <http://www.leikhusid.is/?PageID=4> (05.11.2008)

Teaterrådet, 2009: „Vinnureglur leiklistarráðs“, http://www.menntamalaraduneyti.is/media/MRN-doc-eydublod/Vinnureglur_Leiklistarrads.doc

Undervisningsministeriet, 2007: „Bekendtgørelse nr. 181/2007 om Ministeriet for Undervisning, Forskning og Kultur“, <http://nor.menntamalaraduneyti.is/ministeriet/bekendtgoerelse> (20.05.2009)

Undervisningsministeriet, 2009: „FAKTA - Ministeriets ressortområder – April 2009”,
http://nor.menntamalaraduneyti.is/media/MRN-PDF-Althjodlegt/Fakta_4_2009.pdf
(20.05.2009)

Wikipedia, 2009: „Islands historie”, http://da.wikipedia.org/wiki/Islands_historie
(20.10.2008)

Data

Statistics Iceland: <http://www.statice.is/Statistics/Culture>

Danmarks Statistik: <http://www.danmarksstatistik.dk/> og
<http://www.statistikbanken.dk>

Interviews:

Interview med Hjálmar Ragnarsson, Kunstakademiet, 18. oktober 2005

Interview med Kolbrún Halldórsdóttir, Alþingis kontor, 12. december 2005

Interview med Svein Einarsson, Tjarnargata 26, 13. december 2005

Interview med Tinna Gunnlaugsdóttir, Nationalteatret, 17. nóvember 2005

Interview med Þorgeir Ólafsson, Undervisningsministeriet, 24. maj 2006

Interview med Þorvaldur Þorsteinsson, Bíls kontor, 23. nóvember 2005

Interview med Viðar Eggertsson, Nordens Hus, 16. maj 2006

Interview med Guðjón Pedersen, Reykjavík Teater, 19. maj 2006

Interview med Gunnar Ingí Gunnsteinsson, De frie Teatergruppars Forenings kontor, 18. maj 2006

Interview med Hávar Sigurjónsson, Hávars kontor, 24. maj 2006

Interview med Þórildur Þorleifsdóttir, Þórildurs hjem på Skólavörðustígur, 16. december 2008

Interview med Aino Freyju Järvelä, De frie Teatergruppars Foreningens kontor, 8. december 2008

Interview med Signý Pálsdóttir og Sólrún Sumarliðadóttir, Höfuðborgarstofa, 13. januar 2009

Bilag

Bilagene vil være at finde på den vedlagte Cd-rom. Transskriberede interviews og interviewguide sammen følger efter de enkelte interviews.

Liste over bilag:

Bilag 1: Spørgeguide A

Bilag 2: Interview med Hjálmar Ragnarsson, Kunstakademiet, 18. oktober 2005

Bilag 3: Interview med Kolbrún Halldórsdóttir, Alþingis kontor, 12. december 2005

Bilag 4: Interview med Svein Einarsson, Tjarnargata 26, 13. december 2005

Bilag 5: Interview med Tinna Gunnlaugsdóttir, Nationalteatret, 17. november 2005

Bilag 6: Interview med Þorgeir Ólafsson, Undervisningsministeriet, 24. maj 2006

Bilag 7: Interview med Þorvaldur Þorsteinsson, BíLs kontor, 23. november 2005

Bilag 8: Interview med Viðar Eggertsson, Nordens Hus, 16. maj 2006

Bilag 9: Interview med Guðjón Pedersen, Reykjavík Teater, 19. maj 2006

Bilag 10: Interview med Gunnar Ingi Gunnsteinsson, De frie Teatergruppars Forenings kontor, 18. maj 2006

Bilag 11: Interview med Hávar Sigurjónsson, Hávars kontor, 24. maj 2006

Bilag 12: Interview med Þórhildur Þorleifsdóttir, Þórhildurs hjem på Skólavörðustígur, 16. december 2008

Bilag 13: Interview med Aino Freyju Järvelä, De frie Teatergruppars Foreningens kontor, 8. december 2008

Bilag 14: Interview med Signý Pálsdóttir og Sólrún Sumarliðadóttir, Höfuðborgarstofa, 13. januar 2009

Liste over bilager

Bilag 1: Spørgeguide A

Bilag 2: Interview med Hjálmar Ragnarsson, Kunstakademiet, 18. oktober 2005

Bilag 3: Interview med Kolbrún Halldórsdóttir, Alþingis kontor, 12. december 2005

Bilag 4: Interview med Svein Einarsson, Tjarnargata 26, 13. december 2005

Bilag 5: Interview med Tinna Gunnlaugsdóttir, Nationalteatret, 17. nóvember 2005

Bilag 6: Interview med Þorgeir Ólafsson, Undervisningsministeriet, 24. maj 2006

Bilag 7: Interview med Þorvaldur Þorsteinsson, Bíls kontor, 23. nóvember 2005

Bilag 8: Interview med Viðar Eggertsson, Nordens Hus, 16. maj 2006

Bilag 9: Interview med Guðjón Pedersen, Reykjavík Teater, 19. maj 2006

Bilag 10: Interview med Gunnar Ingi Gunnsteinsson, De frie Teatergruppers Forenings kontor, 18. maj 2006

Bilag 11: Interview med Hávar Sigurjónsson, Hávars kontor, 24. maj 2006

Bilag 12: Interview med Þórhildur Þorleifsdóttir, Þórhildurs hjem på Skólavörðustígur, 16. december 2008

Bilag 13: Interview med Aino Freyju Järvelä, De frie Teatergruppers Foreningens kontor , 8. december 2008

Bilag 14: Interview med Signý Pálsdóttir og Sólrún Sumarliðadóttir, Höfuðborgarstofa, 13. januar 2009

Bilag 1: Spørgeguide A

Denne spørgeguide indeholder projektets tematiske forskningsspørgsmål:

Overordnet spørgsmål: Hvordan er de frie teatergruppers status i Island?

- Hvilke status/placing har de frie teatergrupper i det kulturpolitiske felt i Island?
 - o Hvad er deres nuværende situation?
 - o Muligheder for udvikling
 - o Muligvis nogle begrænsninger?
- Kulturpolitisk målsætning inden for teaterområdet. Er der bevidsthed om formålene?
 - o Siger det noget om det kulturpolitiske landskab som helhed?
- Hvordan er støtte-systemet inden for teaterområdet tilrettelagt?
- Teatrets samfundsmæssige placering? Analyseret ud fra begreberne "demokratisering af kulturen" og "kulturelt demokrati".

Bilag 2: Interview med Hjálmar Ragnarsson, Kunstakademiet, 18. oktober 2005

Hjálmar H Ragnarsson hefur lifað og hrærst í íslenskri menningarpólítík í 20 ár. Sem tónskáld, sem formaður Bandalags íslenskra listamanna í 7 ár, seta í hinum ýmsu ráðum og nefndum og nú sem formaður Listaháskóla Íslands.

Byrjuðum að ræða menningarstefnu og hvernig það eru margir aðilar sem koma að henni, m.a. ríki, sveitarfélög, háskólinn og listamenn.

Samstarf við ríkið hefur verið upp og ofan í gegnum tíðina. Afar einstaklingsbundið hversu opnir menn eru fyrir samstarfi við listamenn. Gaf Þórunni Hafsteins afar gott orð (skrifstofustjóri menningarmála árin: ??) í tíð Björns Bjarnasonar. Björn Bjarnason alltaf jákvæður fyrir samstarfi, kallaði hann “Guðfaðir Listaháskólans”. Árni Gunnarsson líka finn.

Oft erfitt að finna jafnvægi í samvinnunni. Listamennirnir litu á hann sem “svikara” og ráðuneytið tortryggið í garð listamanna. **Menn flokkaðir í pólitíkska flokka og meira litið á pólitískan bakgrunn heldur en málefnnin. Fyrsta mál hjá Bandalagi Íslenskra listamanna eftir að Hjálmar tók við var að eyða tortrygginni (hjá báðum aðilum í rauninni).**

Samvinna við Háskóla Íslands. Menn lokaðir þar fyrir samvinnu.

Áður en Bandalag íslenskra listamanna var stofnað voru félögin hver í sínu horni. Mest verkalýðsbarátta, verkalýðssinnuð félög. 1989 var félagið algjörlega dautt, í raun “partýklúbbur”.

Ca.1993-1994 var komið á málefnavfundum 1 sinni ári, eða samráðsfundum. Bandalagið kom undirbúið sem og ráðuneytið. Vettvangur til að koma að málum og ræða. **Fyrst sem umræða “kulturpolitik” á sér stað í einhverju mæli á milli þessara aðila.**

Listháskóli Íslands og stofnun hans var mikil prófraun á samstarf milli ráðuneytisins og listalífsins. Björn ætíð málefnavlegur, færði mikla ábyrgð yfir á listamenn (stundum gagnrýndur fyrir að hafa gert of mikið af því).

Samvinna við Reykjavíkurborg. Oft fín, líka einstaklingsbundið. **Guðrún Jónsdóttir** var þar, mikil samvinna við hana.

Stjórn Kjarvalsstaða, með Einar Hákonarson og fleiri í fararbrotti. Það var í raun "menningarmálanefndin".

Listasjóðir. Hjámar sá að sjálfur hafði hann barist mikið fyrir ungum listamönnum og nýsköpun ☺ Henda gamlingjunum út. Baldvin Tryggvason var og er formaður, stendur sig afar vel. Guðrún Nordal?

Ríkisafskipti að aukast? Hans tilfinning segir það og ég staðfesti að rannsóknir á Norðurlöndum sína að það sé tilhneigingin.

Listamannalaun:

Skýrsla um endurskipulag á listamannalaunum. Unnin ca.1999. ½ árs rannsóknar og hugmyndavinna. Björn skipaði vinnuhópinn. Vinnuhópurinn samanstóð af Hjálmar, Tinnu Gunnlaugs og Magnúsi Rafnarssyni (framkv.stjóri Skjás 1). Unnu að breytingum fyrir forsendum á listamannalaunum. Vildu breyta kvótanum, mjög viðkvæmt mál. Vildu t.d. að menn gætu ekki fengið laun lengur en 10 ár í einu. Þegar skýrslan var tilbúin urðu ráðherraskipti (Tómas tók við af Birni). Tómas "dissaði" skýrsluna. Vinnuhópurinn fór á fund hans og fann engan áhuga, bara neikvæðni. Ræddi atriðið um rithöfundar, eða 10 ára regluna og sagði þetta ekki koma til greina. Þá hafði víst rithöfundasambandið verið búið að vinna í þessu, í því að gagnrýna þetta atriði og greinilega tekist að ná til hans. Að sögn Hjálmars mikil vinna í þessari skýrslu og m.a. tillögur um stjórnkerfi menningar. Eins um hvernig gæti verið skipað í nefndir, þ.e.a.s með því að auglýsa eftir fólk. Fá fólk héðan og þaðan úr þjóðfélagit, fólk sem hefur enga hagsmunu að gæta, með akademískan bakgrunn t.d., fjölbreyttan bakgrunn. Velja úr auglýsingum. Erfitt oft fyrir félögin sjálf að tilnefna í ráðin/nefndirnar.

SPRON málið

Stóð til að selja. 9 milljarðasumma. 500millj. áttu að fara í menningarsjóð, þar sem 2/3 til menningarmála og 1/3 til líknarmála. Búið að stofna nefndina, Hjálmar, form.Hagstofunnar o.fl. mætir menn, tekin til starfa. En þá var keyrt í gegn frumvarp

sem stöðvaði söluna. Einar Oddur Kristjánsson í fararbroddi, engin mótmælti, nema Pétur Blöndal. Heyrðist ekki frá Menntamálaráðuneytinu. Bandalagi íslenskra listamanna? Hver var formaður? Gerðist mjög hratt. En hvernig gat þetta gerst? **Peningar fóru síðan í hlut stofnfjáreigenda, peningar sem áttu að skila sér út til þjóðfélagsins í formi styrkja til menningarlífssins og líknarmála.**

Hafa samband við Kötum um ljósritin í lok vikunnar.

Spørgeguide for interview med Hjálmar Ragnarsson:

- Menningarpólítíkin á Íslandi
 - Menningarmálin í skugga menntamálanna?
Blandað saman evt. í hugum fólks?
 - Skilgreining á menningarhugtakinu, hvaða skilning leggja þeir í það? Vitum við það, ráðuneytið sjálft?
 - Menningarmálaráðuneytið á Íslandi. Stefna? Áhersla á varðveislu? Byggingar? Minna á nýsköpun?
- **Umræðan** um menningarmál í þjóðféluginu.
 - Ólga núna, meiri umræða en áður?
 - Þátttakendur, lætur almenningur sig varða málin?
 - Menningarmálaráðuneytið lítið í fokus, upplifir fólk Þorgerði K. Líka sem menningarm.ráðherra?

- Fjölmíðlar, lesbókin eina, einstaka aðsend grein, af hverju ekki undir hattí “menningarpólítíkur”?
- Ríkissjónvarpið sbr. DR 1 og DR 2

- **Nýsköpun** í listalífinu
 - Fjármagn
 - hver á að styrkja og efla hana? Ríki, sveitarfélög, fyrirtæki, markaðurinn að ráða?
 - Vinnur fólk nógú vel saman, listafólk, obinber stjórnvöld og stofnanir?

- Nefndir og ráð
 - Fagráð með notkun “Armslængdeprincippet”
 - Pólitíkusrar og valdið, erfitt með að láta það frá sér
 - Bakslag í “Tónlistarráði” sbr. Leiklistarráði (sem að sögn Kolbrúnar hefur gengið vel.
 - Leiklistarráð: Leiklistarsamband Íslands tilnefnir einn, Bandalag Sjálfstæðra atvinnuleikhúsa tilnefnir einn og einn án tilnefningar.
 - Ekki vilja allir meina að “armslængden” sé af því góða = getur þýtt að listin verði of “ríkisstýrð” og “ráðin” ákveði allt... Gagnist ekki listinni. Var ákveðið með það markmið að auka “gæði” listarinnar.

- Stjórnir sjóða og nefndir. Hið obinbera, bakslag í hlut listamanna að ráðum. Áður höfðu þeir þó áheyrnarfulltrúa.
- Í Århus
 - Kunstrådet: 7 meðlimir til 4 ára.
- Þróa módel og tæki til að meta verkefni:
- Ønskekivistmodellen – “Óskabeinsmódelið”
 - Kunnen, villen, skullen
- Culture Score Card

- Stofnanir og samningar við ríkið
 - Gæðamat, Brian gagnrýndur fyrir ofuráherslu á “kvaliteten” og
 - Árangurssamningar meiri ógn við ráð og nefndir og hlutleysi en skort á armslengdarlögmálsins

- Félagsmál listamanna. Forseti **Bandalags íslenskra listamanna 1991-1998.**
 - Listamannalaun.
 - Skipun í stjórnina. Menntamálaráðherra skipar samkvæmt tilnefningu Bandalags ísl.listamanna og Listaháskóla Ísl.

- Tónlistarhúsið

- Armslengdarlögmálið? Armslængden?
Gagnrýnt hversu lítið listamenn fengu að
koma að málum...
- Samarbejdet med erhvervslivet, leikreglur?
Hvað segir þessi reynsla okkur?
- Umræða, á hvaða nótum? lítil? Hvers vegna?

- Hugtökin list og menning. Kunst og kultur. Margir
vilja meina að það sé hugtakaruglingur á ferð,
blandað saman og ruglað saman í Dene. Svipað hér?

- Skattaívilnarnir og fyrirtæki
 - Gagnast listinni?
 - Gagnrýni: að listapólítíkin komi samfélagini
ekki lengur við. Falin í reiknishaldi fyrirtækja.

- **Smæð samfélags okkar**
 - Hefur bent á að það sé erfitt að greina á milli
persónunnar sem vinnur verkin og verkanna
sjálfra
 - Styrkveitingar og pólitíkin, flokkarnir, allir
þekkja alla

- Samstarf menningar og atvinnulífsins
 - Markviss útspil frá ráðuneytinu í Dene. Fyrst
árið 2000 með skýrslu sem unnin í samvinnu
menningarmála- og fjármálaráðuneytisins:
“Danmarks kreative potentiale”

- “Danmörk í menningar- og upplifunarhagfræðinni” sept.2003. Aftur samvinna ráðuneyta. Áhersla á samvinnu menningastofnana og fyrirtækja,
www.kulturpartner.dk
- Gagnrýni:
 - Óruggur fjárhagur: t.d. samningur gerður við fyrirtæki í 2 ár og hvað svo?
 - Stofnanir geta ekki verið algjörlega háðar fyrirtækjastyrkjum, alls ekki aðalstyrktaraðili.
 - “Nyttetankegang” . Jysk Musik & Teaterhus, Operahuset i Kbh. hætta á að hugsunarhátturinn hafi áhrif á innihald og form listarinnar.
 - EKKI samhengi á milli þess hversu fólk er duglegt að fjármagna list sína og gæði listarinnar.
 - Mikil gagnrýni verið á menningarmálaráðuneytið og ráðherrann Brian Mikkelsen. Margir hræddir við þróunina sem á sér stað, í sambandi við að láta markaðsöflin ráða hvaða listgreinar verða styrktar. Ef að þau lögmál ríkja hvernig eiga nýir listamenn þá að koma sér áfram? Þeir þekktu fá auðveldlega styrki frá atvinnulífinu en hvað með nýja

- listamenn og hinar minni listgreinar.
- “Öðruvísi” listamenn osv. Grasrótin.
- Viðhorf listamanna á Íslandi til samstarfsins
- Culture Score Card www.culturescorecard.dk
- Staða listnámsins á Íslandi

Bilag 3: Interview med Kolbrún Halldórsdóttir, Alþingis kontor, 12. december 2005

Kolbrún tók á móti mér á skrifstofu sinni í Vonarstræti 12. Byrjuðum á að ræða hvað ég væri búin að vera að rannsaka. Vorum sammála um að ég færi um víðan völl og umfangsefni mitt væri mjög breytt þessa stundina.

Síðan ræddum við **stefnumótun** stjórnvalda í menningarmálum. Eða réttara sagt stefnuleysi. Að hennar mati komast stjórnvöld endalaust um með að hafa enga stefnu. Hjálpar alls ekki að þegar sömu flokkar sitja lengi við völd þá verður þetta ástand viðvarandi og smitar út frá sér. Engin stefnumótun, eða allavega algjörlega ómeðvituð þá.

Gott er að skoða **Fjárlögın** því til sönnunar. 250 milljónir til "safna og sýninga" Veitt með kjördæmapoti. Umsóknir langt frá því að vera metnar faglega eða bornar saman. Á meðan fær safnasjóður 83 milljónir!

Það sem viðgengst er **spilling** og ekkert annað, stjórmálamenn að gefa peninga fyrir atkvæði, hreint og beint. Völdin snúast um það. Enginn þorir að segja neitt, því þá hættir sá og hinn sami á að fá ekki neitt!!

Skilgreiningaruglingur "safn" og "sýning". Dæmi sýningin í Perlunni kallast "sögusafn", fá peninga úr safnasjóði. Vottur um stefnuleysi.

Ráðherra í dag virðist eiga erfitt með að höndla völdin.

Kolbrún Halldórs var með í að stofna **Leiklistarráð** og koma úthlutunum úr valdi Fjárlaganefndar. En það er erfitt að berjast á móti Einar Oddi Kristjánssyni og fleirum í Fj.ráðuneytinu sem vilja áfram hafa þetta undir sínum höndum. Leiklistarráð virkar vel og oftast nær eru þeir faglegir þó ekki alltaf eins og gengur og gerist. En það eru leikreglur til staðar og hægt að bregðast við ef óánægja kemur upp. Þurfa að rökstyðja val sitt.

Ræddum **BÍL** og vandamál þess hér á landi við að sameina fólk. Þorvaldur hefur gengið í gegnum krísu í þessu sambandi og fengið sjokk yfir því hvernig málum er háttað. Almennt eins og listamenn sú hræddir við að vera pólitískir. Mjög skiljanlegt, að mati K., en getur þó líka verið hættulegt. Veltum því fyrir okkur hvað það er í þjóðarkarakternum sem gerir þetta að verkum? Ótti við ölmusuna. Stjórnmálamenn o.fl. búinir aðala upp á því að listamenn eigi ekki meira skilið? Eru listamenn sammála því? Metum við listina að verðleikum? Setjum þetta í samhengi við annað! Stríðsrektur, NATO o.fl!

Nýkjörin stjórn **LR** með Ingu Jónu í fararbroddi. Kemur á óvart að LR fékk allt í einu 10millj.frá ríkinu?? Ekkert annað en spilling.

Samstarf atvinnulífs og menningar. **Obinberu stofnanirnar styrkja hver aðra.** Landsvirkjun Þjóðminjasafn. Þjóðleikhúsið fær frá Símanum. Tvískinnungur. Obinberar stofnanir eiga að fá næga fjármuni til að þurfa ekki að leita á þessi mið. **Síðan keppa þær við sjálfstæðu listgreinarnar um fjármuni. Hver eru áhrifin síðan.** Á listina, hvað er styrkt og líkar fyrirtækinu við hvað er gert? Dæmið hjá Kolbrúnu og leikhópnum, engin afskipti fyrst en síðan “Er þetta ekki of þungt verk?” “spurnig um að létta þetta aðeins”. **Fannst áhugavert að fokusera jafnvel á BÍL og hvers vegna þáttur þess er eins veikur og raun ber vitni.** Eða ástandið í Dansmálunum og hvernig hefur verið tekið á þeim, sbr.DK. **Vandamálið þar er líka hversu einstök félög eru oft veikburða. Hvernig getur BÍL verið öflugt þegar þau eru veik?** Tók dæmi í tónlistarmálunum þar sem margt hefur breyst, eru sameinaðari núna en þeir hafa verið áður. **Hvaða máli skiptir það?**

Spørgeguide for interview med Kolbrún Halldórsdóttir

Mótun menningarstefnu

- Hlutverk stjórnvalda, hvers vegna ráðuneytið hikandi, telur ekki vera sitt hlutverk að móta stefnu?

- Hlutverk listamanna og BÍL í mótun menningarstefnu
- Hlutverk almennings

Fagráð

- Notkun armslengdarlögmálsins hjá ráðuneytinu / Reykjavíkurborg
- Leiklistarráðið
- Bakslag í Tónlistarráði
- Tónlistar- og ráðstefnuhúsið

Menningarstofnanir og samstarf við ráðuneytið

- Árangurssamningar og almennt samningar við ríki og borg.
- DK: Meiri og meiri ríkisafskipti, mín tilfinning að sama sé uppi á teningnum hér.
- Mikil samkeppni: leiðir til meiri markaðssetningar, áhrif á listina?
- Fjárhagsstaða

Bandalag íslenskra listamanna

- Viðhorf stjórnvalda til bandalagsins
- Viðhorf listamanna til bandalagsins

Grasrótin

- Styrkir til skapandi starfsemi / nýsköpunar
- Tölur?
- Skilingaleysi á hve grasrótin er mikilvæg?

Sjálfstæðu leikhúsin

- LR fengu nú á dögunum 10 millj. úr Leiklistarsjóði sem Leiklistarráð úthlutar úr. Fjárlaganefnd að grípa fram fyrir hendurnar á Leiklistarráði?
- Eitt af markmiðum SL að koma á meira samstarfi milli viðskiptalífsins og listamanna. Hvernig hefur verið unnið að því og hvernig hefur það gengið?
- Viðhorf stjórnavalda og einkageirans til SL?
- Samkeppnisstaðan
- Viðskiptalífið og stuðningur?!

Leikhúsið ofarlega í forgangsröðinni í DK, fær meira en bókasöfnin og söfnin. Meira en kvíkmyndir og tónlist fá tilsamans.

Fækkun þar í ásókn ríkisstyrktra leikhúsa.

Umræðan um menningarmál í þjóðfélaginu.

- Hlutur listamanna lítill?
- Þátttakendur, lætur almenningur sig málin varða?
- Menningarmálaráðuneytið lítið í fokus, upplifir fólk þorgerði Katrínu líka sem menningarm.ráðherra?
- Fjölmíðlar. Lesbókin með sérstöðu.
- Ríkissjónvarpið sbr.DR 1 og DR 2

Samstarf menningar og viðskiptalífs

- Markviss útspil frá menningarmálaráðuneytinu í Danmörku. Fyrst árið 2000 með skýrslu sem unnin í samvinnu menningarmála- og fjármálaráðuneytisins: “Danmarks kreative potentiale”

- “Danmörk í menningar- og upplifunarhagfræðinni”
sept.2003. Aftur samvinna ráðuneyta. Áhersla á
samvinnu menningastofnana og fyrirtækja,
www.kulturpartner.dk
- Viðhorf listamanna á Íslandi til samstarfsins
- Lítil umræða hér, sérstaklega frá lista- og
menningarlífinu
- Skattaívilnanir

“Menningarborgarsjóður” frá 2001-2004.

- 26.mars 2004, þá tilkynntu menntamálaráðherra og borgarstjóri að ekki yrði um
frekari úthlutanir að ræða. Listahátíð í Reykjavík sá um sjóðinn. Hlutverk sjóðsins
var að stuðla að fjölbreytilegu menningarstarfi um allt land í framhaldi af
menningarborgarárinu.
- Hvað tók við eftir þetta? Hvers vegna lagt niður?

Bilag 4: Interview med Svein Einarsson, Tjarnargata 26, 13. december 2005

Sveinn tók á móti mér kl.15 að heimili sínu í Tjarnagötu 26. Húsið yndislegt og góður andi ríkjandi. Hann bauð upp á nýlagað pressukönnukaffi. Við komum okkur fyrir í vinnu/bókaherberginu.

Sveinn byrjaði á því að rekja sögu sína og aðkomu að menningarpólítík, eða réttara sagt hvernig hann dróst inn í hana. Fannst hann oft ekki geta annað en tekið afstöðu og tekið þátt í menningarpólítíkinni.

Varð Þjóðleikhússtjóri 27 ára. Var ansi blautur á bakvið eyrum þrátt fyrir 8 ára námsferil. Byrjaði á því að kenna líka í Leiklistaskólanum.

Nefndi aðeins **afstöðu listamanna til menningarpólítíkunnar**. Þeir eru oft hræddir við að bera ábyrgð. Eymir af því viðhorfi að listamenn hafi beðið skipbrots... Að listamenn væru afætur. Hjálmar Ragnarsson sammála þessu.

Fannst hann alltaf knúinn af nauðsyn inn í menningarpól. **Menningarpólítík er ekki tilviljun, ef svo er þá höfum við sofnað á verðinum!**

1979: Vann að rannsókn og samantekt á því hvað **skapandi listgreinar** voru að fá. Þá kom í ljós að hlutfallið var **0,46%**. Skrifaði grein í Morgunblaðið um þetta, vakti mikla athygli. Mikil umræða um þessi mál í kjölfar greinarinnar.

Eftir Þjóðleikhúsið þar sem hann hafði verið Þjóðleikhússtjóri í 20 ár vissi hann að hann vildi ekki aðra lýjandi stjórnunarstöðu. Heldur vinnu þar sem hann gæti sinnt ritstörfum samhliða. Varð viðloðandi ráðuneytin og varð einskonar ráðgjafi hvers ráðherra í menningarmálum. Seinna í hinum ýmsu nefndum **ÍTÍ, NGO, UNESCO**, Evrópuráðinu.

Ríki gátu sótt um að gera úttekt á menningarmálunum. Vann úttektina á Rússlandi (institut for kultur) með öðru góðu fólk.

Delfi '84? Fundur?

Í úttektinni eru öll sjónarhorn tekin. Bentí mér á að það væri mjög gagnlegt fyrir mig að skoða þessar skýrslur í **Skjalasafni menntamálaráðuneytisins**, t.d. skýrsluna um Rússland. Vildi segja mér hvernig unnið er að skýrslunum:

Byrjað á sögulegri úttekt. Hvenær ríkisafskipti byrja? Forsendur og rök fyrir því.

Hvenær söfn og hinar ýmsar stofnanir koma o.s.frv.

Síðan er skipt í tvennt:

- 1) **Hver er verkaskiptingin? A) Obinberar stofnanir, ríki B) sveitarfélög**
- 2) **Hversu stór hluti af tekjunum er nýttur? Yfirlýsingar og heimildir skoðaðar.**
Ýmislegt sem kemur í ljós við stjórnarmyndanir t.d. Einnig hægt að skoða einstaka ráðherra og frumvörp sem þeir leggja fram.
- 3) **Útformuð stefna? Orðin tóm? Oft ekkert verra það sem er gert er beint.**
- 4) **Hvernig er þetta metið þjóðfélagslega?**

Hvað er menning? Hvernig er skilgreiningin? Mismunandi hvernig lönd skilgreina. 0,46 % til menningarmála, það var þrengsta skilgreiningin, ekki listaskólar og söfn þar inni í. Víðari skilgr.þar eru söfnin og fl.

Ríki og sveitarfélög sem eru obinber, annað? Ólíklegt samt

Hvaða aðferðir eru notaðar við að koma peningunum til skila? Faglegar eða?

Hverjir aðrir? Í víðari skilningi? Þrengri? Prívat félagsskapur t.d.

Kostun!

Neyslustofnanir.

- Rekið af hinu obinbera
- Annað t.d. listamannalaun
- Privat, t.d. Skjár 1 og Stöð 2, bíóin

Hægt að nálgast tölur um þetta og neyslu hjá Hagstofunni. Geir Rögnvaldsson!!

Brutlandsskýrslan. Eftir Ríó. "Our Creative diversity", ca.1997.

Menningarhugtakið í dag. Meira antropolosk / mannfræðilegt en það hefur verið.

Allt er menning osv.

Skipt í óáþreifanleg verðmæti og ekki. Ekki = erfðir, hefðir. Þing í haust sem gerður var sáttmáli. Samningar GATS og TRIPS.

Nauðsynlegt að byrja heima fyrir.

Hnattvæðingin og hröð áhrif hennar á síðastliðnum árum.

Breytt viðhorf til ? Þjóðfélagsfyrirbæri... á undanhaldi.

Menningin ekkert aðskilin víðari hugsun.

Fyrirtæki eru almennt opin fyrir kostun.

Þurfa að vera leikreglur hjá listamönnum og pólitíkusum.

Telur að almennt séum við komin langt með armslengdarlögmálið. Björn var viljugur til að gefa völdin frá sér og leita til fagaðila. Góð reynsla af leiklistarráði en þekkti ekki mikið til t.d. tónlistarráðsins og hvernig málum er háttað í dag.

Í sambandi við borgarmálin þá grunar hann að þar séu of margir sem vilji stjórna.

Gengur það? Spurning hvernig armslengdarlögmálinu er háttað þar, listamenn hafa oft gagnrýnt það. Hafa einungis áheyrnarfulltrúa, ef það er svo gott.

Þekkti ekki mikið til árangurssamninga. En hafði þó sömu áhyggjur og ég að áhrif gætu átt sér stað á listina.

Kostunin og samstarf við fyrirtæki. Peningarnir flæða. Spurning hvað er verið að styrkja. UNICHEF söfnunin dæmi um siðleysið og hvernig hinir nýríku slá um sig. Á meðan eru listamenn að reyna að skrapa saman nokkrum aurum.

Spurning hvort leikreglur séu nógu skýrar.

Listaráðin og hvernig fjármálaráðuneyti greip fram fyrir hendurnar á leiklistarráði:

Dæmið með LR

Hefur áhyggjur af hnattvæðingunni og hvernig ameríkska efnið streymir inn og hefur aukist gífurlega síðustu ár. Bentí mér á samþykkt sem er í vinnslu um **menningarlega fjölbreytni**.

Spørgeguide for interview med Sveinn Einarsson

Mótun menningarstefnu

- Stjórnvöld hér ekki með meðvitaða stefnu, ráðuneytið hikandi, hvers vegna? Telur ekki vera sitt hlutverk að móta stefnu?
- Hlutverk listamanna og **BÍL** í mótnun menningarstefnu. Gætu komið mun meira að málum og verið öflugri í hagsmunabaráttu? Hvers vegna eru þeir það ekki og hvað þarf að breytast til að þeir verði sterkari rödd?
- Samvinnan þarna á milli
- Viðhorf stjórnvalda til bandalagsins
- Viðhorf listamanna til bandalagsins

Fagráð og notkun armslengdarlögmálsins

- Réttleiðin?

- Notkun armslengdarlögmálsins hjá ráðuneytinu / Reykjavíkurborg
- Leiklistarráðið, fordæmisgefandi vinnubrögð fyrir aðra? Ætti að vera í öllum listgreinum?
- Tónlistarráð
- Listaráð??
- Tilnefningar. Erfitt hvað við erum fá?
- Í Århus
 - Kunstrådet: 7 meðlimir til 4 ára.
 - Þróa módel og tæki til að meta verkefni:
 - Ønskekivistmodellen –
“Óskabeinsmódelið”
 - Kunnen, villen, skullen
- Listasjóður – umdeilt að helmingu fari til leikhúslistamanna.
- Menningarborgarsjóður 2001-2004. Lagður niður, hvers vegna? Hvað tók við?
- Listaráð / kunstråd
 - Kostir og gallar
-

Menningarstofnanir og samstarf við ráðuneytið

- Árangurssamningar meiri ógn við ráð og nefndir og hlutleysi en skortur á armslengdarlögmálsinu. Í DK mikil áhersla á fjölda áhorfenda og árangurssamningar. Mikil áhersla á gæðamat frá ríkinu, sér ráð á vegum menningarmálaráðuneytisins.

- **Árangurssamningar** og almennt samningar við ríki og borg. Margir í Danmörku sem hafa áhyggjur af auknum ríkisafskiptum, mín tilfinning að sama sé uppi á teningnum hér?? Eða er óþarfi að hafa áhyggjur af þessu hér?
- Mikil samkeppni í t.d. leiklistinni: leiðir til meiri markaðssetningar, áhrif á listina?

Nýsköpun í listum / skapandi listgreinar

- Skilgreining: allt sem ekki er varðveisla, kennsla, miðlun osv...
- Fjármagn Hvernig í IS?
- Tölur í dag? Sveinn Einarsson 1979. Áslaug Thorlacius?
- Hver á að styrkja og efla hana? Ríki, sveitarfélög, fyrirtæki, markaðurinn að ráða?
- Vinnur fólk nógu vel saman, listafólk, obinber stjórnvöld og stofnanir í að styrkja og stuðla að nýsköpun?
- Í DK er það yfirlýstur vilji menningarmálaráðherra hverju sinni að nýsköpunin sé afar mikilvæg en samt sem áður hefur sýnt sig að hlutfall fjármagns til n er lítið miðað við þess fjármagns sem varið er til menningar.
- Vilji stjórnmála? Hvernig tryggja þeir rammann / forsendur f / nýsköpun
- Hvernig er best að skilgreina “nýsköpun” eða “skapandi listgreinar”
- Skilingaleysi á hve grasrótin er mikilvæg?
- Ef ekki koma peningar frá ríki til sköpunar er þá hægt að treysta að þeir komi frá viðskiptalífinu?

Samstarf menningar og viðskiptalífs

- Markviss útspil frá menningarmálaráðuneytinu í Danmörku. Fyrst árið 2000 með skýrslu sem unnin í

samvinnu menningarmála- og
 fjármálaráðuneytisins: “Danmarks kreative
 potentiale”

- “Danmörk í menningar- og upplifunarhagfræðinni” sept.2003. Aftur samvinna ráðuneyta. Áhersla á samvinnu menningastofnana og fyrirtækja, www.kulturpartner.dk
- Hvernig er samstarfinu háttað hér? Kannski ekki komið mikið “samstarf”, enn bara í formi styrkja. Listamenn ekki inni í fyrirtækjunum, sem starfsmenn eða í samvinnu við fyrirtækin, teambuildin, ímyndunarefling, stjórnun osv.
- Hvaða list eru fyrirtækin að kaupa? Kaupa þau listina eingöngu til að styrkja hana fjárhagslega og sem fjárfestingu? Eða á listin að hafa dýpri merkingu, standa fyrir sömu nýskapandi hugsun og fyrirtækið? Að fyrirtækið þori að gera nýja hluti osv.?
- Viðhorf listamanna á Íslandi til samstarfsins
- Lítill umræða hér, sérstaklega frá lista- og menningarlífinu
- Siðferðið í samvinnunni, “leikreglur”
- Skattaívilnanir

Sjálfstæðu leikhúsin

- LR fengu nú á dögunum 10 millj. úr Leiklistarsjóði sem Leiklistarráð úthlutar úr. Fjárlaganefnd að grípa fram fyrir hendurnar á Leiklistarráði?

- Eitt af markmiðum SL að koma á meira samstarfi milli viðskiptalífsins og listamanna. Hvernig hefur verið unnið að því og hvernig hefur það gengið?
- Viðhorf stjórnvalda og einkageirans til SL?
- Samkeppnisstaðan
- Viðskiptalífið og stuðningur?!

Leikhúsið ofarlega í forgangsröðinni í DK, fær meira en bókasöfnin og söfnin. Meira en kvíkmyndir og tónlist fá til samans.

Fækkun þar í ásókn ríkisstyrktra leikhúsa. Sama hér held ég.

Listdansnámið

Umræðan um menningarmál í þjóðfélaginu.

- Hlutur listamanna lítill?
- Menningarmálaráðuneytið lítið í fokus?
- Fjölmíðlar. Lesbókin með sérstöðu.
- Ríkissjónvarpið sbr.DR 1 og DR 2

Smæðin

- Styrkveitingar og pólitíkin, flokkarnir, allir þekkja alla
- Fólk þorir ekki að gagnrýna?
- Tilnefningar í ráð og nefndir

Bilag 5: Interview med Tinna Gunnlaugsdóttir, Nationalteatret, 17. nóvember 2005

Að hennar mati birtist **menningarstefnan** í veitingu fjármuna frá ráðuneytinu.

Málþingið um menningarstefnu á Norðurlöndunum. Bentí á Kristján Hreinsson sem skrifandi fundargerð um þingið.

BÍL er sameiginlegt þrýstiafl listamanna. Heldur upplýsingum að listamönnum. Bentí á þorvald í að tala meira um BÍL.

Reykjavíkurborg. Gengið of langt að hennar mati í að kynna sínar menningarstofnanir, þ.e.a.s sem borgin rekur, á kostnað t.d. Þjóðleikhússins og Listasafn Íslands. Vantar oft að samráð sé við stofnanir í borginni um framkvæmdir, dæmi bílastæðahúsið, þar hafði Guðjón Samúelsson teiknað torg! Byggt án samráðs við Þjóðleikhúsið.

Ekki neikvæð gagnvart **árangurssamningum**. Var 2000-2002 og nú liggur á borðinu ósk um áframhaldandi samning. Mikilvægt að skilgreina hlutverk stofnunarinnar. Hvað ríkið vill fá fyrir fjármagnið. Það þarf ekkert endilega að vera neikvætt. Engin afskipti af listrænu starfi eða listrænni stefnumótun Þjóðleikhússins. Gagnkvæmur skilningur á því að það sé ekki æskilegt.

Samkeppnin er mikil en heilbrigð. Veitir almenningi nauðsynlegar upplýsingar. Það er ekki bara samkeppni heldur líka samvinna. **Hvernig? Dæmi**

Ráð og nefndir. Nauðsynlegt að hafa fagráð. Leiklistarráð. Bakslag í Tónlistarráði þar sem tónlistarmenn eiga einungis einn fulltrúa. Hugmyndir hafa verið uppi um sérstakt **Listaráð**. Strandaði á því að BÍL og listamenn fylgdu því ekki nógu hart eftir. Það var líka vegna ákveðinnar andstöðu við svona sameiginlegt ráð. Félögin eru missterk. T.d. er Rithöfundarsambandið mjög sterkt og þeim finnst þeir ekki þurfa á svona "millilið" að halda. Til þess að komast áfram í menningarlífínu þarf að vera duglegur að "banka upp á" og lobbíast. Þeir sem eru duglegir þar komast eitthvað áfram. Smæðin og klíkuskapurinn. Skammsýni. **"Engin trú á því að fólk geti verið faglegt í menningarlífínu"**

Spørgeguide for interview med Tinna Gunnlaugsdóttir

Mótun menningarstefnu

- Hlutverk stjórnvalda, hvers vegna ráðuneytið hikandi, telur ekki vera sitt hlutverk að móta stefnu?!
- Borgin, Rvk. með meðvitaða menningarstefnu
- Hlutverk BÍL í móton menningarstefnu
- Hlutverk almennings

Bandalag íslenskra listamanna

- Fundargerðir aðalafunda frá 1999 og þangað til Þorvaldur tekur við.
- Hvað stóð upp úr í hagsmunabaráttu félagsins á þessum árum?
- Fjárvskortur? Hvaðan kemur fjármagnið? Meiri tekjur til Bandalagsins til að efla starfsemina. Menningarsjóður IHM? (1993)
- Mikilvægt fyrir móton menningarstefnu í landinu.
- Viðhorf listamanna / ráðuneytis til BÍL.
- Menningarmálaráðuneytið á Íslandi. Samstarfið? Stefna? Áhersla á varðveislu? Byggingar? Minna á nýsköpun?

Þjóðleikhúsið / Menningarstofnanir og samstarf við ráðuneytið

- Árangurssamningar og almennt samningar við ríkið?
 - Í DK mikil áhersla á fjölda áhorfenda og árangurssamningar. Mikil áhersla á gæðamat frá ríkinu, sér ráð á vegum menningarmálaráðuneytisins.
 - DK: Meiri og meiri ríkisafskipti, hvernig hér?
 - Mikil samkeppni: leiðir til meiri markaðssetningar, áhrif á listina? Hvernig

getum við tryggt að stofnanir séu óháðar markaðsáhrifum? Nytjahugsun taki ekki völdin...

- Árangurssamningar meiri ógn við ráð og nefndir og hlutleysi en skortur á armslengdarlögmálsinu
- DK, gagnrýni og ofuráhersla á **gæðahugtakið**
- Samstarf við fyrirtæki, markaðurinn, auglýsingar o.fl. Auknar kröfur um markaðssetningu, aukin samkeppni osv.
- Fjárhagsstaða
- Almenn staða leikhússins /-anna í dag, aðsókn / útrás
- Samvinna við ráðuneytið/ríkið, við borgaryfirvöld?

Sjóðir, nefndir og ráð

- Fagráð með notkun “Armslængdeprincippet”
- Pólítíkusar og valdið, erfitt með að láta það frá sér
- Bakslag í “Tónlistarráði” sbr. Leiklistarráði (gengið vel skilst mér?)
- Leiklistarráð: Leiklistarsamband Íslands tilnefnir einn, Bandalag Sjálfstæðra atvinnuleikhúsa tilnefnir einn og einn án tilnefningar.
- Ekki vilja allir meina að “armslængden” sé af því góða = getur þýtt að listin verði of “ríkisstýrð” og “ráðin” ákveði allt... Gagnist ekki listinni. Var ákveðið með það markmið að auka “gæði” listarinnar.

- Stjórnir sjóða og nefndir. Hið obinbera, bakslag í hlut listamanna að ráðum. Áður höfðu þeir þó áheyrnarfulltrúa.
- Í Århus
 - Kunstrådet: 7 meðlimir til 4 ára.
- Þróa módel og tæki til að meta verkefni:
- Ønskekivistmodellen – “Óskabeinsmódelið”
 - Kunnen, villen, skullen
- Culture Score Card
- Listasjóður – umdeilt að helmingu fari til leikhúslistamanna.

Umræðan um menningarmál í þjóðfélaginu.

- Ólga núna, meiri umræða en áður?
- Þátttakendur, lætur almenningur sig varða málin?
- Menningarmálaráðuneytið lítið í fokus, upplifir fólk Þorgerði K. Líka sem menningarm.ráðherra?
- Fjölmíðlar, lesbókin eina, einstaka aðsend grein, af hverju ekki undir hattí “menningarpólítíkur”?
- Ríkissjónvarpið sbr.DR 1 og DR 2

Styrkir til skapandi listgreina, tölur um það?

Áhugaleikhópar

Sérstakt ráðuneyti menningarmála?

Samstarf menningar og atvinnulífsins

- Rætt innan BÍL? Afstaða, kostir og gallar
- Markviss útspil frá ráðuneytinu í Dene. Fyrst árið 2000 með skýrslu sem unnin í samvinnu menningarmála- og fjármálaráðuneytisins: "Danmarks kreative potentiale"
- "Danmörk í menningar- og upplifunarhagfræðinni" sept.2003. Aftur samvinna ráðuneyta. Áhersla á samvinnu menningastofnana og fyrirtækja, www.kulturpartner.dk
- Gagnrýni:
 - Óruggur fjárhagur: t.d. samningur gerður við fyrirtæki í 2 ár og hvað svo?
 - Stofnanir geta ekki verið algjörlega háðar fyrirtækjastyrkjum, alls ekki aðalstyrktaraðili.
 - "Nyttetankegang" . Jysk Musik & Teaterhus, Operahuset i Kbh. hætta á að hugsunarhátturinn hafi áhrif á innihald og form listarinnar.
 - Ekki samhengi á milli þess hversu fólk er duglegt að fjármagna list sína og gæði listarinnar.
 - Mikil gagnrýni verið á menningarmálaráðuneytið og ráðherrann Brian Mikkelsen. Margir hræddir við þróunina sem á sér stað,

í sambandi við að láta markaðsöflin
ráða hvaða listgreinar verða styrktar.

Ef að þau lögmál ríkja hvernig eiga
nýir listamenn þá að koma sér áfram?

Þeir þekktu fá auðveldlega styrki frá
atvinnulífinu en hvað með nýja
listamenn og hinar minni listgreinar.

“Öðruvísí” listamenn osv. Grasrótin.

- Viðhorf listamanna á Íslandi til samstarfsins
- Culture Score Card www.culturescorecard.dk

Bilag 6: Interview med Þorgeir Ólafsson, Undervisningsministeriet, 24. maj 2006

Ekki sama hefð fyrir menningarpólítískri umræðu hér og annarsstaðar.

Fundur í maí 2006 með Sjálfstæðu leikhópunum.

Skortir oft á kerfisskilning hjá listamönnum.

Fækkun ráða.

SÍM og sérstök staða þeirra. Þeir eru fjárhagslega háðir ráðuneytinu. Þyrfti að slíta þessi bönd, hvernig eiga þeir að geta verið gagnrýnir á ráðuneytið?

Sviðslistamiðstöð. Stefnt að því að aðskilja stjórnsýsluna og faglega starfsmenn. Unnið að danskri fyrirmynnd, “copy-paste” danska módelið.

Spørgeguide for interview med Þorgeir Ólafsson:**Menningarpólítík / “leiklistarpólítík”**

- Skilgreining ráðuneytisins á menningarhugtakinu?
- Hvað er hugtakið “menningarpólítik” fyrir þér? / Hvernig myndir þú skilgreina hugtakið “menningarpólítík (Hvordan forstår du begrebet kulturpolitik?)
- Afstaða listamanna til menningarpólítíkur. Hræðsla við að bera ábyrgð? Að vera of pólitískir?

Menningarstefna og móton hennar.

- Hlutverk ráðuneytisins.
- Aðkoma og hlutverk listamanna og bandalaga listamanna, BíL o.fl. í móton menningarstefnu

- Hvernig gengur að finna jafnvægi í samvinnunni. Tortryggní á milli listamanna og ráðuneytis/stjórnámamanna?
- Umræðufundirnir sem eru 1 sinni á ári.
- Hlutverk almennings
- Atvinnulífið
- Samvinna og umræða milli ólíkra aðila sem koma að leiklistinni í landinu.
- Árekstrar, málefni Listdansskólans

Stefna í leiklistarmálum

- Leiklistarlögin frá 1998 umdeild. Mikil áhersla á Þjóðleikhúsið. Önnur starfsemi, allt annað undir því.
- Samstarf við Reykjavíkurborg, munnlegt samkomulag frá 1991 að borgin sjái um LR og Ríki um óperuna. Brotið núna með 10 millj.kr. hækkunin, frá Fjármálaráðuneyti, án samráðs við Menntamálaráðuneyti?
- Samstarf við önnur sveitarfélög um menningarstefnu??
- Stefna gagnvart Sjálfstæðu leikhópunum, LR, LA, áhugaleikhópum osv.
- Stefna gagnvart leiklist á landsbyggðinni

Leiklistarráð og armslengdarlögmálið

- Reynsla af fagráði sem þessu. Mikilvægi þess að hafa leikreglur. Nógu skýrar? Valdið frá fjárlaganefnd, algjörlega?
- Pólitíkusrar og valdið, erfitt með að láta það frá sér?
- Inngrip Fjármálaráðuneytis, styrkur til LR. Brot á samkomulagi frá 1991.
- Hvernig eru umsóknir metnar? Rökstuðningur eftir á, oft eftir mikla óánægju, vita listamenn að hverju þeir ganga?

- Armslængden: Ekki vilja allir meina að “armslængden” sé af því góða = getur þýtt að listin verði of “ríkisstýrð” og “ráðin” ákveði allt... Gagnist ekki listinni. Var ákveðið með það markmið að auka “gæði” listarinnar.
- Sameiginlegt Listaráð – kostir og gallar

Menningarstofnanir og árangurssamningar

- Rannsóknir á Norðurlöndum sína að ríkisafskipti af menningarstofnunum eru að aukast. Sama tilhneiting hér?
- Árangurssamningur við Þjóðleikhúsið. 2000-2002 og aftur núna.
 - Dæmi um skýrari menningarstefnu?
 - Fordæmisgefandi fyrir aðrar stofanir?
 - Hvar get ég séð samninginn?
- Við aðrar stofnanir?

Sviðslistamiðstöð

- Markmið
- Hverjir?
- Hvenær?

Samstarf menningar og atvinnulífs

Samstarf menningar og viðskiptalífs

- Markviss útspil frá menningarmálaráðuneytinu í Danmörku. Fyrst árið 2000 með skýrslu sem unnin í samvinnu menningarmála- og fjármálaráðuneytisins: “Danmarks kreative potentiale”

- “Danmörk í menningar- og upplifunarhagfræðinni”
sept.2003. Aftur samvinna ráðuneyta. Áhersla á samvinnu menningastofnana og fyrirtækja,
www.kulturpartner.dk
- **Kannað umfang samstarfsins?**
 - **Hvað eru fyrirtækin að styrkja?**
 - **Skýrar leikreglur?**
- Lítill umræða hér, sérstaklega frá lista- og menningarlífínu
- Viðhorf listamanna á Íslandi til samstarfsins
- Skattaívilnanir
- Viðhorf ráðuneytisins gagnvart samstarfinu?
- Beitir sér fyrir að leiða þessa two heima saman? Ólík tungumál talað, þarfnað milligönguaðila... OBS aðkoma Sviðslistamiðstöðvar að samstarfinu, gæti einnig verið þeirra hlutverk?

Nýsköpun í listum

- Skilgreining: allt sem ekki er varðveisla, kennsla, miðlun osv...?
- Fjármagn Hvernig í IS?
- Tölur í dag. Sveinn Einarsson 1979
- Hver á að styrkja og efla hana? Ríki, sveitarfélög, fyrirtæki, markaðurinn að ráða?
- Vinnur fólk nógu vel saman, listafólk, obinber stjórnvöld og stofnanir í að styrkja og stuðla að nýsköpun?
- Í DK er það yfirlýstur vilji menningarmálaráðherra hverju sinni að nýsköpunin sé afar mikilvæg en samt sem áður hefur sýnt sig að hlutfall fjármagns til er lítið miðað við þess fjármagns sem varið er til menningar.
- Vilji stjórnmála? Hvernig tryggja þeir rammann / forsendur f / nýsköpun

- Hvernig er best að skilgreina “nýsköpun” eða “skapandi listgreinar”

Skýrslur, tölur og ræður

- Skýrsla unnin ca.1999 í tíð Björns Bjarna. Unnin af Hjálmarí Ragnarssyni, Tinnu Gunnlaugs og Magnúsi Rafnarssyni. Tillögur að breytingum á listamannalaunum og tillögur um stjórnkerfi menningar.

Bilag 7: Interview med Þorvaldur Þorsteinsson, BíLs kontor, 23. nóvember 2005

Við byrjuðum á að ræða mín plön með ritgerðinni. Ég sagði honum hvert markmið mitt væri eða var og að plönin væru jafnvel breytt því ég hefði hitt Bjarka daginn áður og hann sé búinn að gera það sem ég ætlaði að gera. Frekar svekkt og ætlaði kannski að breyta minni. Hann hlustaði vandlega og benti mér síðan á að halda bara mínu striki. Það væri óhugsandi að við værum að gera alveg eins ritgerð. Skapandi skrif væru þess eðlis að sami hlutur kemur ekki frá ólíkum aðilum. Peppaði mig upp, hefur greinilega séð að ég var eitthvað að efast um eigin getu ☺

Síðan fórum við yfir í að ræða mál **BÍL**. Við tók neikvæður tónn hjá honum því hann er greinilega búinn að standa í ýmsu síðastliðið ár. Margt í hans máli kom mér mikið á óvart. Sumt grunaði mig en annað alls ekki.

Þorvaldur hefur tekið **Bandalagið í naflaskoðun** og vill skilgreina betur hlutverkið og vill meiri ábyrgð og öflugra starf innan Bandalagsins. Til þess **þarf meira fjármagn** og annan starfsmann.

Viðhorf listamanna til Bandalagsins er vægast sagt athyglisvert. Innan bandalagsins fær hann þau viðbrögð “hvers vegna þarf annan starfsmann??” Þorvaldur upplifir að listamenn hugsi oft að allt vanti “frá hinum aðilanum”, t.d. frá stjórnvöldum. **Enginn skilningur eða vilji fyrir því að byrja innan frá. Listamenn borga 170kr. í ársgjald og leggjast algjörlega á móti því að borga meira! Fá síðan 2 milljónir frá ríkinu og 500þús.kr. frá?? En þarf helst 6 milljónir til að geta haldið uppi öflugri starfsemi.**

Stjórnmálamenn taka vel í að bandalagið eflist, t.d. Stefán Jón og Svanhildur Konráðs (þeim). Stjórnmálamenn vilja vita tvennt: 1) við hverja á að tala og 2) hverjir hafa valdið.

Misjafnt eftir félögum í Bandalagið hversu mikill vilji er fyrir að Bandalagið sé öflugur málssvari listamanna. Hvort félögin sjálf séu öflug, stór eða smá.

Listamenn á margan hátt búnir að mála sig út í horn.

Viðbrögð listamann lítil við skrifum, taka ekki nóg þátt í umræðum í samfélagini?!

Ræddum líka **samstarf menningar og atvinnulífsins** hér á Íslandi. Umræða hefur verið afar lítil. Greinin hans þó um Björgólf er t.d. í fyrsta skipti sem einhver gagnrýnir hann!! **Lítið rætt um siðferðið.** Verðum að hætta að vera bara hissa og þakklát ef einhver réttir fjármagn. **Hvað með samninga og ábyrgð, ekki hægt að draga bara til baka þegar hentar. Dæmi Kling og bang, ótryggt fjármagn.**

Tónlistarhúsið. Gagnrýndi harðlega hlut Egils í nefndinni, "var keyptur" eftir hádegi. Kallað samráð við fagaðila, en fer greinilega lítið fyrir samráði. Fundirnir erum meira eins konar kynningarfundir fyrir "fagaðilina" sem að málum koma.

Samvinna BÍL við ráðuneytið. Fundir einu sinni á ári. Fundirnir eru mjög fyrirsjáanlegir og gagnlitlir, það er hlustað en lítið tekið mark á því sem sagt er. Trúir varla hvernig Hjálmar og Tinna gátu þolað þessa yfirborðskennndu fundi.

Tala við/skoða:

Áslaug Thorlacius, formann bandalags myndlistalistamanna ?

Katrín Júlíusdóttir, úttekt á listgreinakennslu í landinu

Fellibylurinn Þorgerður, þó í mbl.

Egill Ólafsson, um Tónlistarhúsið

Bjarni Daníelsson um Óperuna og Tónlistarhúsið

Spørgeguide for interview med Þorvaldur Þorsteinsson

BÍL

- Helstu baráttumál í dag?
- Fundargerðir aðalafunda frá 1999 og þangað til Þorvaldur tekur við.
- Samvinnan við ráðuneyti / borgaryfirvöld. Enn tortryggji?
- Systursamtök í öðrum löndum. Samstarf? Fjármagn
- Heimasíðan: vettvangur fyrir umræður, koma meira á framfæri?

- Fjárskortur? Hvaðan kemur fjármagnið? Meiri tekjur til Bandalagsins til að efla starfsemina. Menningarsjóður IHM? (1993)
- Mikilvægt fyrir móturn menningarstefnu í landinu.
- Hlutverk BÍL í móturn menningarstefnu
- Hlutverk almennings.
- Viðhorf listamanna / ráðuneytis til BÍL.
- Menningarmálaráðuneytið á Íslandi. Samstarfið? Stefna? Áhersla á varðveislu? Byggingar? Minna á nýsköpun?
- Aðgangur að fjölmöldum, áhugi fjölmölda á BÍL? Kastljós...
- Samráðsfundum komið á á milli ráðuneytis og BÍL ca.1993-94, 1 sinni á ári. Fyrst sem umræða “kulturpolitik” á sér stað í einhverju mæli á milli þessara aðila.
- Tortryggni áður. Enn?

Armslængdeprincippet - Sjóðir, nefndir og ráð

- Fagráð með notkun “Armslængdeprincippet”
- Pólitíkusrar og valdið, erfitt með að láta það frá sér
- Stjórnir sjóða og nefndir hjá hinu obinbera, bakslag í hlut listamanna að ráðum. Bakslag í “Tónlistarráði” t.d. sbr. Leiklistarráði (gengið vel skilst mér?) Áður höfðu þeir þó áheyrnarfulltrúa.
- Rvk. enn bara áheyrnarfulltrúi?
- Smæðin!
- Armslengdin og Tónlistarhúsið. Listdansskólinn Tónlistarhúsið
 - Armslengdarlögmálið? Armslængden?
Gagnrýnt hversu lítið listamenn fengu að koma að málum...
 - Samarbeidet med erhvervslivet, leikreglur?
Hvað segir þessi reynsla okkur?

- Umræða, á hvaða nótum? lítil? Hvers vegna?
- Ekki vilja allir meina að “armslængden” sé af því góða = getur þýtt að listin verði of “ríkisstýrð” og “ráðin” ákveði allt... Gagnist ekki listinni. Var ákveðið með það markmið að auka “gæði” listarinnar.
- Í Århus
 - Kunstrådet: 7 meðlimir til 4 ára.
 - Þróa módel og tæki til að meta verkefni:
 - Ønskekivistmodellen – “Óskabeinsmódelið”
 - Kunnen, villen, skullen
- Listasjóður – umdeilt að helmingu fari til leikhúslistamanna.
- Menningarborgarsjóður 2001-2004. Lagður niður, hvers vegna? Hvað tók við?
- Listaráð / kunstråd
 - Kostir og gallar

Breytingar hjá Norrænu ráðherranefndinni

- Meiri ríkisafskipti. Tendens á Norðurlöndunum, líka á Íslandi

Nýsköpun í listum

- Skilgreining: allt sem ekki er varðveisla, kennsla, miðlun osv...
- Fjármagn Hvernig í IS?
- Tölur í dag. Sveinn Einarsson 1979
- Hver á að styrkja og efla hana? Ríki, sveitarfélög, fyrirtæki, markaðurinn að ráða?

- Vinnur fólk nógu vel saman, listafólk, obinber stjórnvöld og stofnanir í að styrkja og stuðla að nýsköpun?
- Í DK er það yfirlýstur vilji menningarmálaráðherra hverju sinni að nýsköpunin sé afar mikilvæg en samt sem áður hefur sýnt sig að hlutfall fjármagns til n er lítið miðað við þess fjármagns sem varið er til menningar.
- Vilji stjórnmála? Hvernig tryggja þeir rammann / forsendur f / nýsköpun
- Hvernig er best að skilgreina “nýsköpun” eða “skapandi listgreinar”

Upplýsingaöflun og viðtöl. Við hverja er best að tala við hjá borginni? Hjá ráðuneytinu?

Umræða um menningarpólítík:

- Hvernig getur Bandalagið verið öflugri aflvaki heitra umræðna um menningarpólítík?
- Ólga núna, meiri umræða en áður?
- Þátttakendur, lætur almenningur sig varða málin?
- Menningarmálaráðuneytið lítið í fokus, upplifir fólk þorgerði K. Líka sem menningarm.ráðherra?
- Fjölmíðlar, lesbókin eina, einstaka aðsend grein, af hverju ekki undir hattí “menningarpólítíkur”?
- Ríkissjónvarpið sbr.DR 1 og DR 2

Mótun menningarstefnu

- Hlutverk stjórnvalda, hvers vegna ráðuneytið hikandi, telur ekki vera sitt hlutverk að móta stefnu?!
- Borgin, Rvk. með meðvitaða menningarstefnu
- Hlutverk BÍL í móton menningarstefnu
- Hlutverk almennings

Menningarpólítíkin á Íslandi

- Menningarmálín í skugga menntamálanna? Blandað saman evt. í hugum fólks?
- Skilgreining á menningarhugtakinu, hvaða skilning leggja þeir í það? Vitum við það, ráðuneytið sjálft?
- Menningarmálaráðuneytið á Íslandi. Stefna? Áhersla á varðveislu? Byggingar? Minna á nýsköpun?

Menningarstofnanir og samstarf við ráðuneytið

- Árangurssamningar og almennt samningar við ríkið?
 - Árangurssamningar meiri ógn við ráð og nefndir og hlutleysi en skortur á armslengdarlögmálsinu. Í DK mikil áhersla á fjölda áhorfenda og árangurssamningar. Mikil áhersla á gæðamat frá ríkinu, sér ráð á vegum menningarmálaráðuneytisins.
 - DK: Meiri og meiri ríkisafskipti, hvernig hér?
 - Mikil samkeppni: leiðir til meiri markaðssetningar, áhrif á listina? Hvernig getum við tryggt að stofnanir séu óháðar markaðsáhrifum? Nytjahugsun taki ekki völdin...
 - DK, gagnrýni og ofuráhersla á **gæðahugtakið**
- Samstarf við fyrirtæki, markaðurinn, auglýsingar o.fl. Auknar kröfur um markaðssetningu, aukin samkeppni osv.

Samstarf menningar og atvinnulífsins

- Rætt innan BÍL? Afstaða, kostir og gallar

- Markviss útspil frá ráðuneytinu í Dene. Fyrst árið 2000 með skýrslu sem unnin í samvinnu menningarmála- og fjármálaráðuneytisins: "Danmarks kreative potentiale"
- "Danmörk í menningar- og upplifunarhagfræðinni" sept.2003. Aftur samvinna ráðuneyta. Áhersla á samvinnu menningastofnana og fyrirtækja, www.kulturpartner.dk
- Gagnrýni:
 - Ó öruggur fjárhagur: t.d. samningur gerður við fyrirtæki í 2 ár og hvað svo?
 - Stofnanir geta ekki verið algjörlega háðar fyrirtækjastyrkjum, alls ekki aðalstyrktaraðili.
 - "Nyttetankegang" . Jysk Musik & Teaterhus, Operahuset i Kbh. hætta á að hugsunarátturinn hafi áhrif á innihald og form listarinnar.
 - Ekki samhengi á milli þess hversu fólk er duglegt að fjármagna list sína og gæði listarinnar.
 - Mikil gagnrýni verið á menningarmálaráðuneytið og ráðherrann Brian Mikkelsen. Margir hræddir við þróunina sem á sér stað, í sambandi við að láta markaðsöflin ráða hvaða listgreinar verða styrktar.

Ef að þau lögmál ríkja hvernig eiga
nýir listamenn þá að koma sér áfram?
Þeir þekktu fá auðveldlega styrki frá
atvinnulífinu en hvað með nýja
listamenn og hinarr minni listgreinar.
“Öðruvísí” listamenn osv. Grasrótin.

- Viðhorf listamanna á Íslandi til samstarfsins
- Culture Score Card www.culturescorecard.dk

Smæðin

- Hefur bent á að það sé erfitt að greina á milli persónunnar sem vinnur verkin og verkanna sjálfra
- Styrkveitingar og pólitíkin, flokkarnir, allir þekkja alla

Bilag 8: Interview med Viðar Eggertsson, Nordens Hus, 16. maj 2006

Leiklistarsambandið: Regnhlífarsamtök, sameina. Í beinum samskiptum við menntamálaráðuneytið, þjónusta og ráðgjöf. Íslandsdeild Alþjóðlega leiklistarsambandið. Á annað hundrað lönd eiga aðild. LS upphaflega stofnað til að vera deild Íslands í þessum samtökum. Undir UNESCO.

Verkefni í dag = málþing og fundir. Hagsmunamál. Gefið út Theatre in Iceland, kynning á íslenskri leiklist erlendis. Ný verk leikskálda. Verk sem frumflutt á þessum árum. Á ensku. Í 4.sinn íslensk leiklistarverðlaunin Gríman. 18 flokkar. Umdeilt. Búa til í lok leikárs uppskeruhátið. Listgrein þar sem verkin hverfa eftir sýningu. Efnum til fagnaðar og klöppum hvort öðru á bakið. Vekjum athygli á íslensku leikhúsi. Hegómlegur stíll til að vekja athygli á listinni. Umræður og athygli. Sjónvarpað, gert áhorfendavænt. Hafa stefnumót við áhorfendur, atriði úr sýningum ársins. Eitt af aðalverkefnum Aðili að norrænu leiklistarsambandinu. Alþjóðleg samskipti. Norrænir leiklistardagar. Gáfum síðast réttinn til Færeys, þeir höfðu hug á að stofna Þjóðleikhús. 2012 næst komið að okkur.

Samskipti og stefnumótið við obinbera aðila:

Yfirlýst stefna menningarpólítíkur er armslengdarprinsippið í gangi. BIL og árlegir fundir. Yfirlýstur vilji ráðamanna um samstarf og samvinnu. En finnst stundum verið brestir. T.d. í listdanskennslunni, lagt niður án samráð. Brotnar reglur, stundum orðin tóm. En höfum samt sem áður átt ágætis samráð við mrn. Höfum sett á oddinn sviðlistamiðstöð. Markvisst unnið að stefnumót í leiklist, markaðsetningu á leiklist bæði innlendis og erlendis. Það berast ýmiss erindi. Búið að vinna að þessu í ráðaneytinu. Varðar ekki bara sviðslistir heldur allar listgreinar, List-ís. Áætlað að fara af stað í árslok 2008. Hugað að útrás, gagnsætt ferli, vitað hvert erindi eiga að fara o.s.frv. Unnið að þessu í samráði við listamenn og hafa haft visst frumkvæði að þessu. Sviðslistafélögir settu þetta á oddinn f/einn árlega fund með mrn.

Styrkir og togstreita við stofnanaleikhúsin.

Sjálfstæðu leikhúsin, ég hef viljað kalla “fátæku leikhúsin”. Fer eftir því hvar fólk stendur hverju sinni. Mikilvægt að horfa á hlutina í samhengi og úr ákveðinni fjarlægð... En hitt kemur á móti, mikilvægi sjálfstæðra leikhópa... **Ásælast ekki peninga annarra heldur biðja um meira! Oft tilhneiting til að steypa í sömu sjóði, nauðsynlegt að hafa áfrýjunarrétt.** Nauðsynlegt að geta áfrýjað, að það sé ekki einn stóri dómur.

Fundur sem mrn. Efndi til. Leiklistarráð og fl. Á fundinum. **Færst í aukana að leikhóparnir og stofnanirnar vinna saman. Kostir og gallar. Nauðsynlegt að halda þessu aðskildu. Sjálfstætt líf leikhópanna er mjög mikilvægt, þeirra sjálfra vegna og ekki síst vegna mótvægi við stofnana.** St. Hafa aðstöðu og fjármagn og þess vegna fara margir í samstarf. Obinbert samstarf leikhópa og stofnana, þá hefur jafnvel samstarfið verið fólgioð í því að leikararnir eigi að vera á leikhópkjörum... VE Leikhúsið er að skjóta sér undan samningum.

Rekstur Borgarleikhúsið hefur verið á könnu Rvk. síðan 1991. Út af fjárlögum og íslenska óperan á hendur ríkisins. Hvergi skráð, munnlegt samkomulag. Hefur engan áfrýjunarrétt, var hægt að leita annarsstaðar. Tihneiting Rvk. að halda að sér höndum í fjármögnun. Hvetur/neyðir til að opna dyr sínar fyrir leikhópum. Minnst 80% af fjármögnun sýningar eru laun og ... borgin hreykir sér af öflugri starfsemi í húsinu. Ókeypis leiklist fyrir Rvk. borg. Borgin vill ekki breyta þessu. Ræddi þetta á samstarfsfundi við Rvk.borg. Segjast ekki vera að spara heldur örva leikhópa. **Engin stefna frá Rvk.borg. Erfitt að sjá hana allavega, hvaða stefna er í gangi.** Undarlegir hlutir gerast. **Svakallað samráð við listamenn. Ráðgjafahópur, stillt upp 10 manns, og stjórnmálamenn áttu að velja úr. Allur gangur á hvernig listamenn eru notaðir, munur hvort menn eru hafðir með í ráðum eða hlýtt þeirra ráðum. Áheyrnafulltrúar hafa kvartað yfir því að ekkert sé hlustað á þeirra tillögur. Nánast hafðir af fíflum. Lítur vel út á pappírum.**

Kemur stundum upp umræða. Misjafnt hversu fólk er viðsýnt. **Gerir sér ekki grein fyrir hversu miklu máli það skiptir fyrir leikhópinn til lengra tíma litið. Leikarar hafa tilhneigingu til að vera of sjálfhverfir í sinni menningarpólítík.** Hefur engu að tapa. Til í að taka sjensa, skítt með morgundaginn. Mannlegt eðli. **Leikarar eru sjálfhverfir.** Skelfilegt lífsskipti að vera leikari. Leikari er sífellt að vinna með sjálfan sig, verða sjálfhverfir.

Engir tveir leikarar eru eins. Sjálfhverf grein. Verðum að sýna leikurum skilning. Vantar lokin á viðtalinnu.... spólan búin ☺

Benti á: Maríu Kristjánsdóttur, Hallmar Sigurðsson, Irma Gunnarsdóttir

Spørgeguide for interview med Viðar Eggertsson

Mótun menningarstefnu

- Hlutverk stjórvalda, hvers vegna ráðuneytið hikandi, telur ekki vera sitt hlutverk að móta stefnu?!
- Borgin, Rvk. með meðvitaða menningarstefnu
- Hlutverk BÍL í móton menningarstefnu
- Hlutverk almennings

Sjóðir, nefndir og ráð

- Fagráð með notkun “Armslængdeprincippet”
- Pólitíkusr og valdið, erfitt með að láta það frá sér
- Bakslag í “Tónlistarráði” sbr. Leiklistarráði (gengið vel skilst mér?)

- Leiklistarráð: Leiklistarsamband Íslands tilnefnir einn, Bandalag Sjálfstæðra atvinnuleikhúsa tilnefnir einn og einn án tilnefningar.
- Ekki vilja allir meina að “armslængden” sé af því góða = getur þýtt að listin verði of “ríkisstýrð” og “ráðin” ákveði allt... Gagnist ekki listinni. Var ákveðið með það markmið að auka “gæði” listarinnar.
- Stjórnir sjóða og nefndir. Hið obinbera, bakslag í hlut listamanna að ráðum. Áður höfðu þeir þó áheyrnarfulltrúa.
- Í Århus
 - Kunstrådet: 7 meðlimir til 4 ára.
- Þróa módel og tæki til að meta verkefni:
- Ønskekvistmodellen – “Óskabeinsmódelið”
 - Kunnen, villen, skullen
- Culture Score Card
- Listasjóður – umdeilt að helmingu fari til leikhúslistamanna.

Umræðan um menningarmál í þjóðfélaginu.

- Ólga núna, meiri umræða en áður?
- Þátttakendur, lætur almenningur sig varða málin?
- Menningarmálaráðuneytið lítið í fokus, upplifir fólk Þorgerði K. Líka sem menningarm.ráðherra?

- Fjölmíðlar, lesbókin eina, einstaka aðsend grein, af hverju ekki undir hattí “menningarpólítíkur”?
- Ríkissjónvarpið sbr.DR 1 og DR 2

Bilag 9: Interview med Guðjón Pedersen, Reykjavík Teater, 19. maj 2006

Lög félagsins sem rekur húsið. Ég fór sjálfur privat og persónulega að þrengja stefnumótunina. Er með 4 svið, eigin leikhóp, hýsir ÍD, ber að vera að með starfsemi allt árið. Við fyrstu sýn flókin flóra. Bjó til stefnu fyrir hvert og eitt svið. Frá Rvk.borg er mjög pólitískum nótum. Mjög skýr samningur en ekki hvernig. Eigum að nýta húsið.

Samningurinn er til þess að réttlæta að húsið hafi verið byggt.

Getur verið skýr menningarpólítisk stefna en það kostar fullt af peningum, t.d. að leggja áherslu á íslenska leikritun eða leikritun fyrir unglings og börn en þetta kostar bara fullt af peningum.

Samstarfið við Rvk. borg er bara mjög gott. Snýst fyrst og fremst um fjármagn.

Undanfarin 3 til 4 ár í fínum farvegi.

Hugtakið orðið menningarpólítík og notkun þess hér á landi? Ég er oft hræddur... eða tek ekki oft þátt í þessari umræðu. **Mér finnst umræðan oft snúast um það að elítan sé að tala saman.** Fyrir mér er leiklist miklu meira en fyrir elítuna. Alveg sama hvar við erum er hlutfallslega einhver hópur sem kemur og sér allt. Ábyrgðin er meiri og gagnvart fleirum. Mér finnst ég verð að skrapa dáldið sjálfan mig af mínu uppáhaldi.

Menningarpólítík litast soldið af elítunni og þess vegna finnst mér, ekki að hún sé pirrandi, heldur egócentrísk. Við gefum börnum 12 ára og yngri frítt á sýningar. Það finnst mér vera menningarpólítík. Með þessu erum við að hvetja fólk til að koma með börnin á sýningar. Hef áhuga á að hvetja alla til að koma. Við viljum vera leikhús fyrir marga. En um leið er það erfitt. Hættan er að við sköpum okkur ekki sérstöðu. Sumum útlendingum finnst gaman að koma, mjög artípartí sýning í einum sal, söngleikur í einum og íslenskt drama í öðru. Fjölbreytni, svona leikhús vil ég reka í þessu húsi.

Ég fylgist með rifrildinu með konunglega leikhúsið. Ég skil vel að enginn komi en bara gæluverkefni. Alveg sama hvort honum líkar ekki vel við Ghitu Nörby þá hendirðu henni ekkert hún.

Menningarpólitík verður svo innhverf hjá leikhúsfólki. Í rauninni, alltaf leikarar sem tala hæst, í rauninni umræðan snýst um að fá bitastætta hlutverk. En við erum að keppa um frítíma fólks og erum þjónustufyrirtæki, en það er ekki fínt að segja það.

Menningarstefna og móturn hennar. Hvað finnst þér um umræðuna á milli listamanna og pólitíkusa: Já, kannski ekki verið mikið vandamál hjá okkur. Vandamálið hjá okkur hérna í Rvk. Rvk. er okkar yfirmaður. **Í nágrenninu eru stór bæjarfélög, Kópavogur, Hafnarfjörður, o.fl. þau sleppa mjög billega þessi bæjarfélög. Mjög sérstakt að bæjarfélögnum hefur aldrei tekist að tala saman.** Eigum við að láta kópavogsþúa borga meira í leikhús en reykvíking? Þeir greiða ekkert til okkar. Sérkennileg menningarstefna, ætlast til alls en gefa ekkert á móti. Reykvíkingum hefur ekki tekist að mynda breiðfylkingu til að stofna til umræðna.

Við unnum einn stóran sigur í húsinu í haust. Frá 1906, þangað til íslenska óperan var stofnuð fengum við líka fjármagn frá ríkinu. Ríkið hefur sagt að það meti okkar framlag til alls landsins og í raun metið það að við erum að taka á móti fólki frá öllu landinu. **En síðan tekur Rvk.borg LR og óperan á ríkið. Lítill upphæð en ef við náum að halda okkur þar þá er það mikið menningarpólitískur sigur.**

EKKI ORÐ UM LR Í LEIKLISTARLÖGNUM. Bara vegna þess að þessi slagur hefur verið, vinstri stjórn í Rvk. og hægri í landsmálunum. Og þetta fólk talar ekki saman. Mjög umdeild lög.

Árangurssamningar. Það sem okkur finnst stórhættulegt við árangurssamninga. Þjóðleikhúsið er að skjóta sig í fótinn með því að bjóða íslenskum ungmennum miða á sama verði og í bíó. En LR getur ekki keppt við þetta. Þjóðleikhúsið er leiðandi í miðaverðið. LR alltaf 100 til 200 kalli dýrari. Menningarpóltík sem er hættuleg. Við þurfum að afla 50%tekna af miðasölunni. Þau geta sett upp Virkjunina og auglýst aðeins 9 sýningar.

Samskipti við atvinnulífið. Kassinn borgaður af Landsbankanum. Mér finnst það sorglegt. Skil þjóðleikhúsið að þeir vilji vera eins og við. **Sorglegt að þjóðleikhúsið vilji ekki styrkja þessa sérstöðu sem þeir hafa.** Umræðan um þetta, sérstöðuna? Samstarfið

er að hluta til af kröfu frá ráðuneytinu. **Og að Tinnu vantaði stefnu. Leikhúsfolk er að tuða hvert í sínu horni.**

Við erum 10 til 15 árum á eftir í umræðunni.

Samskipti við leikhópanna. Yfir línumna gengur það mjög vel. Við erum þjonustuaðili við hópana. Reynum eftir fremsta megni að gera það. Fer eftir þeirra árangri þá eru þeir brosandi. Fer eftir þeirra listræna árangri.

Bókin merkileg saga LR.

Spørgeguide for interview med Guðjón Pedersen

Mótun menningarstefnu

- Hlutverk stjórnvalda, hvers vegna ráðuneytið hikandi, telur ekki vera sitt hlutverk að móta stefnu?!
- Borgin, Rvk. með meðvitaða menningarstefnu
- Hlutverk BÍL í móton menningarstefnu
- Hlutverk almennings

Sjóðir, nefndir og ráð

- Fagráð með notkun “Armslængdeprincippet”
- Pólitíkusrar og valdið, erfitt með að láta það frá sér
- Bakslag í “Tónlistarráði” sbr. Leiklistarráði (gengið vel skilst mér?)
- Leiklistarráð: Leiklistarsamband Íslands tilnefnir einn, Bandalag Sjálfstæðra

atvinnuleikhúsa tilnefnir einn og einn án tilnefningar.

- Ekki vilja allir meina að “armslængden” sé af því góða = getur þýtt að listin verði of “ríkisstýrð” og “ráðin” ákveði allt... Gagnist ekki listinni. Var ákveðið með það markmið að auka “gæði” listarinnar.
- Stjórnir sjóða og nefndir. Hið obinbera, bakslag í hlut listamanna að ráðum. Áður höfðu þeir þó áheyrnarfulltrúa.
- Í Århus
 - Kunstrådet: 7 meðlimir til 4 ára.
- Þróa módel og tæki til að meta verkefni:
- Ønskekivistmodellen – “Óskabeinsmódelið”
 - Kunnen, villen, skullen
- Culture Score Card
- Listasjóður – umdeilt að helmingu fari til leikhúslistamanna.

Umræðan um menningarmál í þjóðfélagitnu.

- Ólga núna, meiri umræða en áður?
- Þátttakendur, lætur almenningur sig varða málin?
- Menningarmálaráðuneytið lítið í fokus, upplifir fólk Þorgerði K. Líka sem menningarm.ráðherra?

- Fjölmíðlar, lesbókin eina, einstaka aðsend grein, af hverju ekki undir hattí “menningarpólítíkur”?
- Ríkissjónvarpið sbr.DR 1 og DR 2

Bilag 10: Interview med Gunnar Ingi Gunnsteinsson, De frie Teatergruppers Forenings kontor, 18. maí 2006

Hugtakið menningarpólítík er ekki notað á Íslandi. Orðið er ekki notað. **Íslendingar sáttari við orðið menningarstefna** heldur menningarpólítík. Ríkisáhrif bannorð.

Orðræðan snýst um menningarstefnu

Ef þú skoðar menningarstefnu stjórnmálflokkanna sést vanmat þeirra á málaflokknum.

Copy-paste frá síðustu kosningum. Aldrei endurmetið, hefur landslagið breyst? Eru aðrar áherslur? **Almenn orð um menningu og það sem pólitíkusar vanmeta er hversu stórhópur er að framleiða menningu og neyta menningar.**

Við erum með hæstu höfðatölu, erum að búa til svo mikið. Reisa tónlistarhús. Þar á óperan ekki einu sinni að vera. En notum "fjölnotahús" Hvað ætlum við að gera? Hvar liggja áherslurnar?

Landsbyggðarleikhúsin: ekki skilgreint á milli áhugaleikhúss og atvinnuleikhúss. Engin skilgreining. Almennt leikhús. Stjórnmálflokkarnir vilja ekki afmarka sig.

Menningarstefnan er í rauninni það sem við gerum. Við ákváðum ekki hvernig og hvað. Menningarstefnan er að listamenn finni leið innan kerfisins. Ekki skilgreint áður. T.d. þegar sótt er um styrki, þú veist ekki fyrir fram að hverju er leitað og styrkt. En það er jafnvel tilkynnt eftir á eftir hverju er leitað. Það eru vinnureglur, mjög opnar. Eins og allt sem viðkemur menningarstefnu. Skýrasta dæmi um menningarstefnu er árangurssamningur við Þjóðleikhúsið. Í fyrsta skiptið verið að framfylgja því að það séu ein ákveðin lög um leikhús. Með lögunum 1998 var gefið út að það er eitt leikhús í landinu. Alþýðuleikhúsið, LR, Íslenska Óperan, ÍD heitar umræður. Hin óskrifaða samþykkt = ákveðið er að LR verði á framfæri Rvk. og óperan á vegum ríkisins. Brotið af Fjárlaganefnd. Efast um að LR fái aftur pening. Hver var ástæðan fyrir þessu? Til að minnka vinnuálag?

Þjóðleikhúsið á að sinna öllu, farandsleikhús t.d. Barna og unglingsasýningar. Í yfir 20 ár hafa aðrir séð um þetta. Mrn. Er að fela Þjóðleikhúsinu að sjá um alla leikhússtarfsemi landsins. Ekki tekið tillitt til að SL hafa sinnt skólum og leikskólum. Þessu er öllu troðið á Þjóðleikhúsið. Hvað verður um söfnin? Á Listasafn Íslands að verða eina safnið? Hvað

með auglýsingamarkað og Þjóðleikhúsið. T.d. er Kassinn borgaður af fyrirtæki. Næstum með milljarð. Af hverju eiga þeir að herja á þennan markað? Eiga þeir ekki að vera stolt Íslands og leyfa öðrum að herja á fyrirtæki.

Stóru stofnanirnar eiga auðveldara með að nálgast fyrirtæki. Erfiðara fyrir SL að fá fjármagn Vesturport, hafa flakkað á milli húsa en tekist að fá fjármagn og nú komin með aðstöðu í London.

Ríkið þarf að skapa umhverfi fyrir SL. Skattaumhverfið þarf að breytast. Búið að tala um það í mörg ár. OK fyrst við erum með eitt leikhús, hvað ætlum við að gera við hina? 25-30 sýningar á ári og fjölda áhorfenda. SL ala ný leikskáld. Staðreynd þeir sem byrja með nýjungrar, grásrótin, byrja hjá SL og fara síðan í stofnanirnar og breyta þeim síðan.

SL hafa sjálf ekki verið nógu yfirlýsingaglöð og sagt: þess vegna erum við til... Hafa ekki haldið því á lofti. Þarf að skrifa það niður. Eitthvað sem allir vita en ekki verið sagt. Af hverjum erum við til? Þurfum við að vera til?

Næsta skref hjá SL er að finna samastað, center, miðstöð. Skortur á að benda á hérna erum við. Þarf að vinna markvisst í því. Höfum verið rög við að skilgreina okkur. Líka vegna þess að það er ekki ein stefna. Erfitt að sameina. Regnhlífarsamtök. Þarf að vera ákveðnari. Meðan við getum ekki verið beinskeytt þá hafa hlutirnir tilhneigingu til að fjara út. Meðan við erum ekki með skýra stefnu... Mismunandi forsendur leihópa, sumir reka húsnæði, t.d. Hafnarfjarðarleikhúsið. Sumir starfa hluta af ári, aðrir allt árið. Eðli sjálfstæðrar leikhópa er að geta verið hvar sem er. Þú átt ekki að þurfa að fara á einhvern ákveðinn stað. 35 sýningar á ári og 200þús. Áhorfendur á ári, komast ekki í eitt hús. Okkar hlutverk er að vera framsækið, spyrja spurninga.... en vantar hjartað. Einn stað þar sem allir hafa aðgang að. Oft búið að skipta um nafn...

Klausa. Menningarstarfsemi við Akureyrarbæ. Hafnarfjarðarleikhúsið er eina leikhúsið sem náð hefur þríhliða samning.

Samstarf við atvinnulífið. Breyta þarf rekstsrarforminu, skattar. Enn er litið á styrki sem ölmusu. En hefur breyst, bankarnir sjá samfélagslega skyldu sína. Var kaup-kaup saminginar. Í dag minni áhrif og minni ítök markaðsdeildanna. Æðstu stjórnendur gera sér líka grein fyrir mikilvægi tengslanetsins.

Leikhúsfolk þarf að fara að skipta almennilega með sér verkum. Skortur á fjármagni gerir það að verkum að það er og hefur verið samstarfsráttá. SL þarf að halda sínu sjálstæði og þora að skilgreina sjálfan sig.

Tilhneiting til að skilgreina menningarstefnuna eftir á. Það sem við gerðum...

Leiklistarráðið, óskýrar reglur.

Spørgeguide for interview med Gunnar Ingi Gunnsteinsson.

Menningarpólítík / “leiklistarpólítík”

- Umræðan IS sbr. DK
- Afstaða listamanna til menningarpólítíkur
- Hvað er **hugtakið** “menningarpólítik” fyrir þér? / Hvernig myndir þú skilgreina hugtakið “menningarpólítík (Hvordan forstår du begrebet kulturpolitik?)

Menningarstefna og móton hennar. Stefnumótun í leiklistarmálum sérstaklega (Teaterpolítisk målsætning)

- Aðkoma og hlutverk Sjálfstæðu leikhópanna að stefnumótun
- Hlutverk ríkisins, borgarinnar. Nógu skýr afstaða eða ekki hlutverk þeirra?
- Hlutverk listamanna og bandalaga listamanna, BÍL
o.fl. í móton menningarstefnu
- Hlutverk almennings

- Atvinnulífið
- **Samvinna og umræða milli ólíkra aðila sem koma að leiklistinni í landinu.**

Fagráð og armslengdarlögmálið

- Eru leikreglur fyrir listamenn og pólitíkusa nógum skýrar?
- Leiklistarráðið hjá ráðuneytinu – reynsla fulltrúa Sjálfstæðu leikhópanna?
- Reykjavíkurborg og áheyrnarfulltrúar listamanna
- Tilnefningar – erfitt hvað við erum fá?
- Aðferðafræðin við að meta verkefnin? Obs. Önskekvistmodellen

Leiklistarlögin

- Þjóðleikhúslög
- “Önnur leiklistarstarfsemi” restin, án skilgreiningar...

Samstarf við viðskiptalífið

- Eitt af markmiðum SL að koma á meira samstarfi milli viðskiptalífsins og listamanna. Hvernig hefur verið unnið að því og hvernig hefur það gengið?
- Hvernig er samstarfinu háttað hér? Kannski ekki komið mikið “samstarf”, enn bara í formi styrkja. Listamenn ekki inni í fyrirtækjunum, sem starfsmenn eða í samvinnu við fyrirtækin, teambuildin, ímyndunarefling, stjórnun osv.
- Viðhorf einkageirans til SL?
- Viðhorf listamanna á Íslandi til samstarfsins
- Lítill umræða hér, sérstaklega frá lista- og menningarlífinu
- Siðferðið í samvinnunni, “leikreglur”
- Skattaívilnanir – vilji til breytinga?

Leikhús á landsbyggðinni – leikhús fyrir alla??

Annað?

Menningarstofnanir og samstarf við ráðuneytið

- Árangurssamningar meiri ógn við ráð og nefndir og hlutleysi en skortur á armslengdarlögmálsinu. Í DK mikil áhersla á fjölda áhorfenda og árangurssamningar. Mikil áhersla á gæðamat frá ríkinu, sér ráð á vegum menningarmálaráðuneytisins.
- **Árangurssamningar** og almennt samningar við ríki og borg. Margir í Danmörku sem hafa áhyggjur af auknum ríkisafskiptum, mín tilfinning að sama sé uppi á teningnum hér?? Eða er óþarfi að hafa áhyggjur af þessu hér?
- Mikil samkeppni í t.d. leiklistinni: leiðir til meiri markaðssetningar, áhrif á listina?

Íslensk leikritun: Hvernig er að nálgast styrki/laun? Stefna?

Bandalag íslenskra listamanna – BÍL

- Viðhorf stjórnvalda til bandalagsins
- Viðhorf listamanna til bandalagsins

Umræðan um menningarmál í þjóðfélaginu.

- Hlutur listamanna lítill?
- Þátttakendur, lætur almenningur sig málin varða?

- Menningarmálaráðuneytið lítið í fokus, upplifir fólk
Þorgerði Katrínu líka sem menningarm.ráðherra?
- Fjölmíðlar. Lesbókin með sérstöðu.
- Ríkissjónvarpið sbr.DR 1 og DR 2

Sjálfstæðu leikhúsin

- LR fengu nú á dögunum 10 millj. úr Leiklistarsjóði sem Leiklistarráð úthlutar úr. Fjárlaganefnd að grípa fram fyrir hendurnar á Leiklistarráði?
- Eitt af markmiðum SL að koma á meira samstarfi milli viðskiptalífsins og listamanna. Hvernig hefur verið unnið að því og hvernig hefur það gengið?
- Viðhorf stjórnválda og einkageirans til SL?
- Samkeppnisstaðan
- Viðskiptalífið og stuðningur?!

Leikhúsið ofarlega í forgangsröðinni í DK, fær meira en bókasöfnin og söfnin. Meira en kvíkmyndir og tónlist fá tilsamans.

Fækkun þar í ásókn ríkisstyrktra leikhúsa.

Samstarf menningar og viðskiptalífs

- Markviss útspil frá menningarmálaráðuneytinu í Danmörku. Fyrst árið 2000 með skýrslu sem unnin í samvinnu menningarmála- og fjármálaráðuneytisins: “Danmarks kreative potentiale”
- “Danmörk í menningar- og upplifunarhagfræðinni” sept.2003. Aftur samvinna ráðuneyta. Áhersla á

samvinnu menningastofnana og fyrirtækja,
www.kulturpartner.dk

- Hvernig er samstarfinu háttað hér? Kannski ekki komið mikið “samstarf”, enn bara í formi styrkja. Listamenn ekki inni í fyrirtækjunum, sem starfsmenn eða í samvinnu við fyrirtækin, teambuildin, ímyndunarefling, stjórnun osv.
- Hvaða list eru fyrirtækin að kaupa? Kaupa þau listina eingöngu til að styrkja hana fjárhagslega og sem fjárfestingu? Eða á listin að hafa dýpri merkingu, standa fyrir sömu nýskapandi hugsun og fyrirtækið? Að fyrirtækið þori að gera nýja hluti osv.?
- Viðhorf listamanna á Íslandi til samstarfsins
- Lítill umræða hér, sérstaklega frá lista- og menningarlífínu
- Siðferðið í samvinnunni, “leikreglur”
- Skattaívilnanir

Bilag 11: Interview med Hávar Sigurjónsson, Hávars kontor, 24. Maí 2006

Hugtakið menningarpólítík. Veit ekki alveg hvað felst í því. Stjórnmál sem eru með þetta á sinni könnu. Hér sjálfstæðisflokkurinn í 15, 16 ár á landsvísu með menningarmálin. **Sé engan sláandi mun á stefnu vinstri og hægri. Borgin hefur ekki verið að leggja neina menningarpólítiska línu.** Þegar Björn Bjarna var voru persónulegir árekstrar. Engin hugmyndafræðilegur munur. **Snýst um hvað eru settir margir peningar og í hvað þeir eru settir. Má segja að setja mætti meiri peninga en það er ekkert endilega lausnin.** Allavega spurning hvernig það er gert. Menningarlífíð þarf að sjá um sig sjálft. Það er ekki hægt að skilyrða peningana. Það hefur virkað ágætlega eins og í starfslaunum listamanna. Ákveðið aðhald, að þeir sem sæki um þurfi að hafa dálđið fyrir hlutunum, að fólk sé alvara. **Gallinn er að ungir listamenn og höfundar eiga erfitt með að komast að.** **Ef þú ert kominn á starfslaun þá ertu “inni”.** Svo er það líka hægt að segja er sanngirni í því að ef þú ert búinn að vera lengi, áttu þá að detta út BARA af því að þú ert búinn að vera lengi. Fótunum kippt undan þér. Er þetta menningarpólítík eða ekki? Stjórnmálamenn eiga ekki að deila út peningunum. Síðustu 10 til 15 árin, stjórnmálamenn að fá völdin aftir. Til dæmis hvernig skipað er í þjóðlekhúsaráð. Áður aðtu allir flokkar, nú skipar ráðherra þrjá. Ráðherra skipar meirihluta ráðsins, þar af leiðandi valdið nær ráðherra. Þetta er í tíð Björns Bjarna. Breytir líka leiklistarráði. Þetta ráð var í raun lagt niður með nýju leiklistarlögnum. En í staðinn sett saman nefnd, formaður er skipaður af ráðherra. Er í raun úthlutunarnefnd menntamálaráðuneytisins. Ráðningarsamningur þjóðleikhússtjóra, mistök. Rökin voru að þyrfti að samræma....Það hefur sýnt sig að listrænn stjórnandi vinnur eftir ákveðinni kúrvu. Fyrst ný orka og nýir hlutir, 7-10 ár er passlegt. Lengur en 10 ár eru allir farnir að bíða eftir að hann hætti.

Kaup-kaups: borgin LR og ríkið óperuna.

Það jákvæða í lögnum í sambandi við Sjálfstæðu L. Opnað fyrir að leikhópar gætu fengið fasta fjárveitingu út á klásu þarna inni. Dæmi um þetta er Hafnarfjarðarleikhúsið. Og jafnvel Vesturport? Leikhús fer vel af stað og fær oftar en einu sinni styrk, hefur tækifæri að festa sig í sessi. Þarf ekki að sækja um á hverju ári. ÖLI hugsun í starfinu breytist.

Afstaða listamanna til menningarpólítíkunnar og þáttaka í umræðunni: **Mér hefur fundist leiklistarmenn ekki vera mikið uppteknir af umræðunni.** Engin opinber umræða, menningarpólítisk umræða. Hætti á mogganum í vor eftir níu ár. Alltaf dálđið hissa, sumir höfðu skoðanir á þessu á börunum. En umræðan ratar ekki í blöðin. Einkennandi að það er heilmikið að gerast en ekki sterkt meðvitund um hvað er verið að gera. Mikil orka, en ekki hugmyndafræðin undir, fólk situr ekki á umræðum og veltir sér fyrir sér hlutum. Það á kannski ekki samleið með listsköpun, oft aðrir sem sjá um þá umræðu, og þann hóp vantar hér. Ósanngjarnt að gagnrýna listamenn fyrir að taka ekki þátt, ekkert víst að þeir geri það heldur?

BÍL: sjálfsmyndarkrísa. Tekið þátt í því, hvað eiga þessi samtök að gera? Eiga þau að vera virðuleg frænka sem mætir í sum boð og önnur ekki? Eða þrýstiafl? Stór félög, Rithöfundar, FÍH þurfa ekki fyrirsvarsáðila, þeim hentar betur að sjá um sín mál sjálf. Þurfa ekki samtök sem fjalla um málin á breiðari hátt. Listamannapólítík. Hvernig eiga samtökin að starfa, sín á milli og gagnvart stjórnvöldum. **Samspil á milli listamannasamtaka og stjórnvalda, átakalaus samskipti í dálđið langan tíma.** Í rauninni er farið að ganga að listamönnum sem gefinni stærð, engin sérstök andstaða í gangi. Eini staðurinn sem listamenn láta í sér heyra er í andstöðunni við virkjanir. En listamenn hafa ekki verið að gagnrýna stefnu stjórnvalda í listum, alls ekki.

Engin ágreiningur um samstarf atvinnulífs og menningar. Ef einhver setur spurningarmerki við samstarfið, að verið sé að selja sig eða álíka, ef einhver orðar þetta svona þá ertu kommúnistí frá 6.áratugnum, steingervingur og vitleysingur, það er bara þannig, gamaldags. Þetta á bara að vera inn í dag. Borðleggjandi þannig, **kapítalistar, borgaraleg elíment ráða ferðinni og listamenn hlýða því, það er þannig.** Það er ekkert í gangi sem sýnir annað, engin uppreisn í gangi sem sýnir annað. Gott dæmi er Þjóðleikhúsið og þjónkun við fyrirtækin. Sýningin **Túskildingsóperan**, þar var verið að gagnrýna að allt samfélagið væri, á að stórfyrirtæki væru að borga þetta og hitt og allt væri í boði þeirra. **En gagnrýni máttlaus því það var fengið leyfi hjá fyrirtækjunum!** Hefði strax verið annað ef þetta hefði komið flatt upp á fyrirtækin.

Umræðan er löngu búin, meðan leiklistarráð var og hét. Leiklistarþing haldið, ca.90, 91 um stuðning einkafyrirtækja við leikhópa. Innbyggt í samspilið, fyrirtæki vilja ekki sponsorera það sem ekki er viðurkennt, þau styrkja þjóðleikhúsið. Ekki auðveldara í dag heldur en áður að fá styrki, t.d. Stopp hópurinn hefur þá reynslu. **Fyrirtækin renna á örugg mið, Actavis er að styrkja Listasafn Íslands og Landsbankinn Þjóðleikhúsið, til hvers í andskotanum? Þessi fyrirtæki eru að fá allt of mikinn prófil fyrir skít á priki, ekki stórar fjárhæðir.** Dæmi Kassinn eins og hann sé í boði landsbankans, en þýðir.

Get talað svona vegna þess að ég er ekki fjárhagslega háður einum né neinum.

Leiklistarráðið. Fengir fulltrúar úr leiklistarheiminum, valdir af ráðuneytinu. Annað en sem var, þá kaus leiklistarráð þriggja manna stjórn úr 30 manna ráði. Þetta var lagt niður. Í staðinn sett saman þriggja manna nefnd. Vill helst ekki kalla þetta annað en úthlutunarnefnd. Ekki sjálfstætt apparat, er ráðuneytinu vilhollir, ráðuneytið bað þá að vera í nefndinni. Tendens í norrænni menningarpólítík að leggja niður fagnefndir. Valdið fært aftur til stjórnmannna. Kom ekkert frá samtökum listamanna um þessi mál. Engin mótmæli.

Ef maður vill sjá skort á umræðu um menningarmál, dæmi Kastljósið og stöð 1. Maður veit ekki hvenær það er, kannski 5 mín. Það má segja að það sé umfjöllun í Víðsjá, Rás 1.

Spørgeguide for interview med Hávar Sigurjónsson

Menningarpólítík / “leiklistarpólítík”

- Hvað er hugtakið “menningarpólítík” fyrir þér? / Hvernig myndir þú skilgreina hugtakið “menningarpólítík (Hvordan forstår du begrebet kulturpolitik?)
- Umræðan IS sbr. DK
- Afstaða listamanna til menningarpólítíkur. Hræðsla við að bera ábyrgð? Að vera of pólitískir?

Menningarstefna og móturn hennar. Stefnumótun í leiklistarmálum sérstaklega (Teaterpolitisk målsætning)

- Hlutverk ríkisins, borgarinnar. Nógu skýr afstaða eða ekki hlutverk þeirra?
- Hlutverk listamanna og bandalaga listamanna, BÍL o.fl. í móturn menningarstefnu
- Hlutverk almennings
- Atvinnulífið
- **Samvinna og umræða milli ólíkra aðila** sem koma að leiklistinni í landinu.

Bandalag íslenskra listamanna – BÍL

- Vandamál við sameina fólk. Listamenn hræddir við að vera pólitískir? Finnst listamönnum sjálfum þeir evt. ekki eiga meira skilið?
- Viðhorf stjórnavalda til bandalagsins
- Viðhorf listamanna til bandalagsins

Menningarstofnanir og árangurssamningar

- Árangurssamningar meiri ógn við ráð og nefndir og hlutleysi en skortur á armslengdarlögmálsinu. Í DK mikil áhersla á fjölda áhorfenda og árangurssamningar. Mikil áhersla á gæðamat frá ríkinu, sér ráð á vegum menningarmálaráðuneytisins.
- Árangurssamningar og almennt samningar við ríki og borg. Margir í Danmörku sem hafa áhyggjur af auknum ríkisafskiptum, mín tilfinning að sama sé uppi á teningnum hér??
- Mikil samkeppni í t.d. leiklistinni: leiðir til meiri markaðssetningar, áhrif á listina?

- Samstarf við viðskiptalífið

Bilag 12: Interview med Þórhildur Þorleifsdóttur, Þórhildurs hjem på Skólavörðustígur,**16. december 2008****Spørgeguide for interview med Þórhildur Þorleifsdóttir**

Ritgerðin mín er rannsókn á sjálfstæðu leikhópunum á Íslandi í menningarpólítísku samhengi. Hún er sem sagt um leið rannsókn á hinu menningarpólítiska landslagi á Íslandi. Vegna þess hversu lítið hefur verið skrifað um þessi málefni á íslenska tungu hef ég valið að taka viðtöl sem hluta af aðferðafræðinni við vinnslu ritgerðarinnar.

Skrifa á dönsku – byrjaði á samanburði á DK og IS og menningarpólítíkinni í löndunum tveimur en núna greining á SL út frá menningarpólítískum ramma.

- **Menningarpólítík og "leiklistarpólítík á Íslandi**

- Hagsmunabarátta margra aðila og samstarf... Geturðu sagt mér aðeins frá þínu viðhorfi, með reynsluna sem listamaður, stjórnmálamaður og stjórnandi osv. Menningarpólítík ekki sama og pólitísk menning, gætir jafnvel misskilnings hér á landi?
- Umræðan og þátttaka listamanna, ráðuneytis, almennings.
- Hugtakið og notkun þess í íslensku samhengi.

- **Menningarstefna og mótun hennar**

- Aðkoma og hlutverk SL.
- Hlutverk ríkis og sveitarfélaga.
- Hlutverk listamanna og samtaka listamanna.
- Almenningur.
- Atvinnulífið.
- Samvinna og umræða milli ólíkra aðila er koma að leiklistinni?

- **Sjálfstæðu leikhúsin**

- Almennt um þau, það sem einkennir þau sameiginlega, hvað ólíkt?
 - Staða þeirra í dag, fjöldi leikhópa og mikil áhorfendaaukning, ástæður?
 - Staða þeirra í samstarfi við aðra á "sviðinu" í "kerfinu".
 - Hefur árangur þeirra í sambandi við áhorfendatölur einhver áhrif á stofnanaleikhúsin?
 - Framtíðarhorfur?
- **Styrkjakerfið. Fagráðin og úthlutun styrkja.**
- 5 % af styrkjum til sviðslista? 2 % i 1996?
 - Starfslaun listamanna....
 - Eru leikreglur nógu skýrar?
 - Fjöldi í ráðunum.
 - Smæð þjóðarinnar, skiptir máli?
 - Aðferðafræðin við mat á verkefnum, vinnureglurnar?
 - Nýsköpun?
 - Barna- og ungingaleikhús?
 - Fjölbreytnin?
 - Styrkir og samstarf við stofnanaleikhúsin. Er markmið styrkja frá ríkinu ekki að styrkja leikhúslífið utan stóru leikhúsanna sem fá opinbera styrki??
 - Hvernig er hægt að tryggja fjölbreytilegt leikhúslíf með fagleg markmið að leiðarljósi????

Samstarf í menningarpólítíska kerfinu:

- Samstarf við **stofnanaleikhúsin**.
- Samvinna og samkeppni. Lán á leikurum, leikmunum o.s.frv. Árekstrar. Vinna á mismunandi launum undir sama þaki. Samstarf eða lán á húsnæði? Togstreita?

- Samstarf við **viðskiptalífið**.
 - Aðgangur að fjármagni og góðærið. Fann leiklistarheimurinn fyrir því? Framtíðin?
 - Viðhorf viðskiptalífsins.
 - Viðhorf listamanna.
 - Siðferðið í samvinnunni? Skýrar leikreglur? Skilyrði?
 - Umræðan um þessar leikreglur?
 - Skattaívilnanir. Fremtiden? Skattaívilnanir fyrir fyrirtæki sem styrkja listalífið, var ekki breytt meðan allt lék í lyndi, þá var ekki skapað umhverfi fyrir einkafyrirtæki að styðja menningarlífið þegar kreppir að, hvað nú?
- Samstarf við **ráðuneytið**.
 - Markmiðasetning og lagagjöf.
 - Árangurssamningar. Aukin ríkisafskipti hér eins og í DK?
- Samstarf við **sveitarfélögin**.
- Samstarf við og innan **BÍL**– bandalag íslenskra listamanna.
 - Hvernig reynsla fyrir leiklistina? Fyrir SL?
- Leikarastéttin. Alltaf borguð laun? Viðhorf til starfsins?
- Leiklistin og þýðing fyrir samfélagið.
 - Sjálfstæðu leikhúsin og samfélagsleg þýðing?
- Almennt um menningarmálaumræðu og þátttöku aðila þar. Samskipti ólíkra aðila. Á hvaða stigi er umræðan? Er umræða líka um "innra starf" leikhússins og markmið...
- Segir staðan í leikhúsmálunum eitthvað almennt um menningarpólítíkina á Íslandi og stöðuna í öðrun listgreinum?

- **Helstu niðurstöður viðtalsins.**
- **Eitthvað sem viðmælandi vill bæta við að lokum?**
- **Ekki fleiri spurningingar – takk kærlega ☺**

Hugtakið menningarpólítík

Núna eru margir að tala almennt um skort á umræðuhefð, miklu frekar rifrildahefð sem hefur verið. Eins og fjölmíðlar séu of áhrifagjarnir, tala ekki um eitthvað sem er ekki "inn". Rúv er undanskilin þessu, heldur uppi menningarumræðu. Þar eru virkilega góðir þættir í gangi. Eins og við stærum okkur af menningu þá er merkilega lítil umræða um listir og menning þá er lítið meðvitund um efnin í stjórnmálaumræðu og umræðu almennt. Það hefur versnað, snarversnað.

Á tínum verkalýðsbaráttunnar þá einkennist baráttan af menningarlegum markmiðum. Fólk vildi menntun fyrir alla og menningu fyrir alla.

Ef við tökum Laxness sem dæmi þá frumlas hann oft kafla úr bókum sínum á fundum hjá verkalýðshreyfingunni. Varla fundur án menningarlegs innslag. Verkalýðurinn samsamaði sig listamönnum og listinni. Lyfta andanum og menntunarþráin.

Minna og minna í blöðum. Lesbókin heldur þessu uppi.

Skortur á umræðum hefur staðið leikhúsínu fyrir þrifum og staðið því þrifum að mynduð sé stefna – samofið umræðunni. Hefur þurft meiri stefnu. Litið á listina sem óþarfa, frekar sem skreyti.

Var ekki mikið en hefur stórfarið aftur. Hugmyndafræðilegt tómlæti síðustu ár, síðustu 10-15 ár. Mikil deyfð, "áttum að vera komin í paradís" og vera bara þar. Síðustu 10 árin hefur öll umræða staðist um peninga. Athygli fjölmíðla bundin peningum, ekkert gæðamat. **Leikhúsína hafa verið alvarlega fyrir barðinu á því að rugla saman afþreyingu og leikhúsi! Afþreyingarmenningin hefur heltekið okkur.**

Áhersla á áhorfendafjölda og afþreyingu – samasem merki á milli á kostnað gæðanna. Þetta er áberandi í fjölmíðum og það sem meira er hjá leikhúsfólkini sjálfu, miðasala = gæði. Sérstaklega hjá ungu fólk, velgengi í miðasölu = gæði. Þau eru alin upp í dekri í þessu góðæri og velystingum.

Bilag 13: Interview med Aino Freyju Järvelä, De frie Teatergruppers Foreningens kontor , 8. december 2008

Spørgeguide for interview med Aino Freyja Järvelä

Ritgerðin míin er rannsókn á sjálfstæðu leikhópunum á Íslandi í menningarpólítísku samhengi. Hún er sem sagt um leið rannsókn á hinu menningarpólítiska landslagi á Íslandi. Vegna þess hversu lítið hefur verið skrifað um þessi málefni á íslenska tungu hef ég valið að taka viðtöl sem hluta af aðferðafræðinni við vinnslu ritgerðarinnar.

Skrifa á dönsku – byrjaði á samanburði á DK og IS og menningarpólítíkinni í löndunum tveimur en núna greining á SL út frá menningarpólítískum ramma.

Einhverjar spurningar áður en við byrjum...?

• **"Menningarpólítík" og "leiklistarpólítík á Íslandi**

- Hugtakið og notkun þess í íslensku samhengi, orðið menningarpólítík ekki notað, frekar menningarstefna. Ruglingur við pólitíska menningu jafnvel...
- Umræðan og þátttaka listamanna, ráðuneytis, almennings.
- Geturðu sagt mér aðeins frá þínu viðhorfi... og reynslu af umræðunni sem formaður SL?

• **Menningarstefna og mótnun hennar**

- Það sem er gert. Ekki sagt áður en útskýrt í orði?
- Aðkoma og hlutverk SL.
- Hlutverk ríkis og sveitarfélaga.
- Hlutverk listamanna og samtaka listamanna.
- Almenningur.
- Atvinnulífið.
- **Samvinna og umræða milli ólíkra aðila er koma að leiklistinni?**

- **Sjálfstæðu leikhúsin**

- Almennt um þau, það sem einkennir þau sameiginlega, hvað ólíkt?
- Staða þeirra í dag, fjöldi leikhópa og mikil áhorfendaaukning, ástæður?
- Staða þeirra í samstarfi við aðra á "sviðinu" í "kerfinu".
- Hefur árangur þeirra í sambandi við áhorfendatölur einhver áhrif á stofnanaleikhúsin?
- Umræða um gæði og innra starf leikhúsa – á kostnað umræðu um áhorfendatölur?
- **Stefnumótunin 2003-2010**
 - Virka meðvituð um mikilvægi stefnumótunar. Þýðing skýrslunnar fyrir starf SL?
 - Hvernig hefur gengið að uppfylla markmiðin?
 - Markmið í stefnumótuninni að koma á meira samstarfi milli viðskiptalífs og listamanna. Hvernig hefur verið unnið að því og hvernig hefur?
 - Fræðslu- og menningarsetur SL, staðan á því?
 - Styrkir. Betra að tala um framlag eða samstarf. "Tal um styrki veikir ímyndina".
- **SL og þýðing þess fyrir menningarmálaumræðuna?**
- Orðaforði um sjálfstæðu leikhús: BAAL, SL, atvinnuleikhús, sjálfstæð leikhús o.s.frv. BÍL.
- Aðsóknartölur leikhúsa árin 2007, 2006 og 2005. Áætlaðar aðsóknartölur 2008-2009 komnar?
- Samstarf LR við atvinnuleikhópa (Guðjón Pedersen og Magnús Geir Þórðarson?).
 - Hvor stor del af forestillinger er samarbejde med andre scenekunstgrupper?
- Leikhúslögin og SL

- Kvaliteten i teatret, publikumstal og kvalitet. Bruger de nogle milepæle for evaluering af kvalitet i kunsten?
- **Framtíðin:**
 - Einkenni baráttu síðustu ára, síðasta áratug t.d.??
 - Muligheder og begrænsninger?

- **Styrkjakerfið. Fagráðin og úthlutun styrkja.**
 - Eru leikreglur nógú skýrar?
 - Fjöldi í ráðunum.
 - Smæð þjóðarinnar, skiptir máli?
 - Aðferðafræðin við mat á verkefnum, vinnureglurnar?
 - Nýsköpun?
 - Barna- og ungingaleikhús?
 - Fjölbreytnir?
 - Styrkir og samstarf við stofnanaleikhúsin. Er markmið styrkja frá ríkinu ekki að styrkja leikhúslífið utan stóru leikhúsanna sem fá opinbera styrki??

Samskipti í menningarpólítiska kerfinu:

- Við stofnanaleikhúsin.
 - Samvinna og samkeppni. Lán á leikurum, leikmunum o.s.frv. Árekstrar. Vinna á mismunandi launum undir sama þaki. Samstarf eða lán á húsnæði? Togstreita?

- Við viðskiptalífið.
 - Aðgangur að fjármagni og góðærið. Fann leiklistarheimurinn fyrir því? Framtíðin?
 - Viðhorf viðskiptalífsins.

- Viðhorf listamanna.
- Siðferðið í samvinnunni? Skýrar leikreglur? Skilyrði?
- Umræðan um þessar leikreglur?
- Skattaívilnanir. Fremtiden? Skattaívilnanir fyrir fyrirtæki sem styrkja listalífið, var ekki breytt meðan allt lék í lyndi, þá var ekki skapað umhverfi fyrir einkafyrirtæki að styðja menningarhlífið þegar kreppir að, hvað nú?
- Vesturport og fl. Með aðstöðu í London en erfitt að fá fjármagn á Ísl.? Á þetta við um fleiri hópa?
- Við **ráðuneytið**.
 - Markmiðasetning og lagagjöf.
 - Árangurssamningar. Aukin ríkisafskipti hér eins og í DK?
- Við **sveitarfélögin**.
 - Reykjavíkurborg. Listamenn með áheyrnarfulltrúa...
- **BÍL**– bandalag íslenskra listamanna.
 - Hvernig reynsla fyrir leiklistina? Fyrir SL?
- Leikarastéttin. Alltaf borguð laun? Viðhorf til starfsins?
- Leiklistin og þýðing fyrir **samfélagið**.
 - Sjálfstæðu leikhúsin og samfélagsleg þýðing?
- Almennt um menningarmálaumræðu og þátttöku aðila þar. Samskipti ólíkra aðila. Á hvaða stigi er umræðan? **Er umræða líka um "innra starf" leikhússins og markmið...**
- Helstu niðurstöður viðtalsins.

- **Eitthvað sem viðmælandi vill bæta við að lokum?**
- **Ekki fleiri spurningingar – takk kærlega ☺**

Ath! Fyrirlestur á málþingi í lðnó maí 2008 um nútíð og framtíð SL og hinir fyrirlestrarnir þar... Skýrslan frá BÍL... Viðmælendur frá leikhópum, leikskáldum?

Bilag 14: Interview med Signý Pálsdóttir og Sólrún Sumarliðadóttir, Höfuðborgarstofa,
13. januar 2009

Ritgerðin mín er rannsókn á sjálfstæðu leikhópunum á Íslandi í menningarpólítísku samhengi. Hún er um leið rannsókn á hinu menningarpólítiska landslagi á Íslandi. Vegna þess hversu lítið hefur verið skrifað um þessi málefni á íslenska tungu hef ég valið að taka viðtöl sem hluta af aðferðafræðinni.

Skrifa á dönsku – byrjaði á samanburði á DK og IS og menningarpólítíkinni í löndunum tveimur en núna greining á SL út frá menningarpólítískum ramma.

Menningarpólítík (og "leiklistarpólítík) á Íslandi

- o Hagsmunabarátta margra aðila og samstarf... Geturðu sagt mér aðeins frá þínu viðhorfi? Menningarpólítík ekki sama og pólitísk menning, gætir jafnvel misskilnings hér á landi?
- o Hugtakið og notkun þess í íslensku samhengi.
- o Almennt um menningarmálaumræðu og þátttöku aðila þar. Samskipti ólíkra aðila. Á hvaða stigi er umræðan?
- o Notkun hugtaksins, hefur það einhverja þýðingu fyrir umræðuna?? Umræðan og þátttaka listamanna, ríki og sveitarfélaga, almennings.

Menningarstefna og mótnun hennar

- o Samvinna og umræður milli ólíkra aðila... Vinnan við nýju stefnuna!
- o Hlutverk ríkis og sveitarfélaga. Þögul stefna ríkisins. Reykjavíkurborg með meðvitaða stefnu.
- o Hlutverk listamanna og samtaka listamanna.
- o Almenningur?
- o Atvinnulífið?

- o Listin og samfélagið. Markmið með stuðningi borgarinna við leiklist? Leiklistin og samfélagslegt hlutverk? Hlutverk leiklistarinnar í samfélagini?

Reykjavíkurborg og úthlutun styrkja:

- Fagráðin
- o Hversu mörg?
- o Ráðgefandi. Síðast þó algjörlega farið eftir vali ráðsins.
- o Reglur um styrki samþykktar 2004 og verklagsreglur fyrir fagráð og faghóp um úthlutun styrkja síðan 2005?
- o Síðan hvenær fimm af 15 valdir úr?
- o Nýsköpun? Jafnvægið milli varðveislu og nýsköpunar? Hvernig tryggjum við fjölbreytni?
- o Smæð þjóðarinnar - skiptir máli?
- o Eru leikreglur nógu skýrar?
- o Aðferðafræðin við mat á verkefnum, vinnureglurnar?
- o Barna- og ungingaleikhús?
- o Fjölbreytnir? Hvernig er hægt að tryggja fjölbreytilegt leikhúslíf með fagleg markmið að leiðarljósi???
- Listamenn með áheyrnarfulltrúa í borgarráði. Atkvæðisrétt?

Sjálfstæðu leikhúsin og samstarf við leiklistarlífið almennt

- Tjarnarbíó, staðan á því og framhaldið?
- Loftbrú, Thalía.

Samstarf í menningarpólítíska kerfinu:

- Samstarf við listalífið.
- o Samstarf við BÍL – bandalag íslenskra listamanna.
- o Við SL

- o Meiri ásókn í styrki? Breytt hlutverk þegar kreppir að...?
 - o Listamenn og almenning.

 - Samstarfssamningur við L.R.
 - o Var eingöngu styrkt af borginni. En ríkið kemur nú með 20 millj.á ári... eða er það búið?
 - o Mikil aukning á samstarfssverkefnum. Áhrif á starf leikhússins?

 - Samstarf við atvinnulífið.
 - o Loftbrýrnar. Dæmi um samstarf. (setja inn í menningarstefnuna nýjur?)
 - o Aðgangur að fjármagni og góðærið.
 - o Viðhorf viðskiptalífsins – meðvituð um samfélagslega ábyrgð?
 - o Viðhorf listamanna.
 - o Siðferðið í samvinnunni? Skýrar leikreglur? Skilyrði?
 - o Umræðan um þessar leikreglur?
 - o Skattaívilnanir. Fremtiden? Skattaívilnanir fyrir fyrirtæki sem styrkja listalífið, var ekki breytt meðan allt lék í lyndi, þá var ekki skapað umhverfi fyrir einkafyrirtæki að styðja menningarlífið þegar kreppir að, hvað nú?

 - Samstarf við ráðuneytið.
 - o Önnur markmið hjá Rvk.borg: vilja vera með sýnilega menningarstefnu.
- Árekstrar?
- o Markmiðasetning og lagagjöf.
 - o Árangurssamningar. Aukin ríkisafskipti hér eins og í DK?

 - Sólrún og úttekt á menningarstefnu og framfylgd hennar.

Að lokum:

- Helstu niðurstöður viðtalsins.

- Eitthvað sem viðmælandi vill bæta við að lokum?
- Ekki fleiri spurningingar – takk kærlega fyrir! ☺